

ספר

מעבר יבק

אוצר החכמה

1234567

מאת הגאון המקובל האלהי

חד בדרא

כמוה"ר אהרן ברכיה ממודינא זצוק"ל

כל הזכויות שמורות להוצאת "אהבת שלום" ירושלים

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליד, לתרגם, לאחסן במאגרי מידע, לסדר או לקלוט בכל דרך ובכל אמצע אלקטרוני, אופטי, מכני או אחר — חלק כל שהוא מהחומר שבספר זה, ללא רשות מפורשת בכתב מהמו"ל. ה
על פי דין תורה והן על פי החוק הבינלאומי.

להשיג את הספר

"הוצאת אהבת שלום"

ת.ד. 5515 ירושלים מיקוד 91054 טל': 02-370970 פקס: 02-370088

Printed in Israel

ספר

מעבר יבק

מתאר ענין המעבר הצר המוביל מן העולם הזה לעולם הבא
כולל סדר הנהגת האדם בעולמו עד יום פקודתו
בימי חוליו, ובעת הפטירה, וסדרי הטהרה וההלואה, ההשכבה והקבורה
עם האמירות והפסוקים התפלות והבקשות

וכולל כל דיני ומנהגי האבלות והסובב
מקורותיהם וטעמיהם על פי הפוסקים והמקובלים
מתובל במוסרי מלכים ודרשות נחמדים

חיברו חד מן קמייא
הגאון הגדול המקובל האלהי חד בדרא
כמוהר"ר אהרן ברכיה ממודינא זצוק"ל
מגדולי רבני איטליה לפני כארבע מאות שנה

נדפס פה עיר הקודש ירושלים ת"ו
במהדורא דווקנית ומתוקנת על פי דפוסים ראשונים
בתוספת מקורות וציונים ומפתחות מפורטים ע"י

הוצאת אהבת שלום

שנת תשנ"ו לפ"ה

ספר

מעבר יבק

אשר יסד ולקח וזכר האוי' כמנהג' אהרן ברה"ק כמנהג' ג'שיה
ממדינה יצור' אשר כי יואר איך יתכנס האדם כשהוא עד עתה
יום שקודמו פן ה' ויסגר בלא בוכה וכמנהג' מאבד עמו לדעת' ואל'ק
פוקו לד' חלקים מאמר א' שפתי צדק' מאמר ב'
שפת אמת' מאמר ג' שפתי רננות' וסאלון הכיכבד
עתר ענן הקטרת' וכו' ג' מיני דפוסים' חלק א' סדר
פנים הקטרת' חלק ב' מחנו קרבן תענית' חלק ג'
מנחת אהרן' וכאמרו יסעו פורים מפסוקי אג' פס' ר'
במנוחה אהב' ובראש הספר בלא מאמר פנים דברים פנושים
לעין מעשה אשר בלא ככתב אמת דפוסים ופוקים
במאמרו טעורות אלה :

טעמו וראו בהקדמת הרב המחבר כהה רב מעלמו של הספר הנכבד
סוף' יתחם הקורא ויטעם לחכו כועס דבריו ואל' יקץ נתיבחו
אשריו שבעם בשלום ויפא בשלום :

פה מנטובה

תחת מחשלת דוממות ארוכנו הדוכוס פירדינאנדו
גונזאגה ירום קדו ויתעלה סדרו לפד חמן :

נדפס בבית הקץ יפוא פנים במהל' יהודה שבואל ספרות
1771 אנו :

שנת יסא ברבס מאת י' ונדקא מאלפי ישיעו

MANTOVA, Con licenza de' Superiori.

תוכן הענינים

7	אקדמות מילין להוצאה החדשה
13	תולדות המחבר
א-תקלח	ספר מעבר יבק
א	הקדמה לכבוד הרב המחבר מהגאון רבי נתנאל הלוי
ג	הספד וקינה על המחבר מהגאון רבי אברהם גראציאנו
ו	הקדמה לשבח הספר מהגאון רבי גרשון קציגין
י	הקדמת המחבר
כז	חידה על המיתה
כט	מפתח ההקדמה
לא	מפתחות ותוכן הספר
נט	מאמר א: שפתי צדק — דרושים והנהגות לחולה (מ' פרקים)
סט	שמונה סדרי מזמורים ותפלות אצל החולה
צו	סדר ביקור חולים
צו	סדר הוידוי לפני הפטירה בקצרה
קט	יב"ק פסוקים לומר לפני הפטירה
קטז	תפלות ומזמורים ביציאת נשמה ואחריה
קכג	סדר הרחיצה
קכו	סדר ההקפות
קכז	סדר הקבורה
קכט	סדר ההשכבה
קלא	סדר רחיצת אדם גדול
קלו	תפלות על הקברים
קמא	תפלה שלוחה מירושלים לאמרה כל יום
קמד	סדר וידוי לשכיב מרע בארוכה
קמה	סדר הנהגות ולימודים לחולה (כ' פרקים)

קעו	דרושים על עניני חולה ופטירה וכו' (ח' פרקים)
קצ	כוונות ואמירות לעומדים בעת יציאת נשמה
קצח	מאמר ב: שפת אמת – דרושים והנהגות בענין הנשמה (ל"ז פרקים)
רמב	סדר צידוק הדין
רנז	מאמר ג: שפתי רננות – דרושים בעניני פטירה וקבורה (מ"ו פרקים)
שכז	מאמר ד ח"א: עתר ענן הקטורת – דרושים בעניני אבילות (ח' פרקים)
שלד	סדר אמירת פטום הקטורת – לקריאה בכל יום
שמא	מאמר ד ח"ב: קרבן תענית – דרושים לאדם בריא (ז' פרקים)
שנג	מאמר ד ח"ג: מנחת אהרן – דרושים לתשובה וקדושה (י"ח פרקים)
שעט	סדר אמירות מזמורים ותפילות לכל ימי השבוע שחרית ומנחה
תב	סדר אמירות מזמורים ותפילות ליום השבת שחרית ומנחה
תו	פסוקים בסדר אלפא ביתא לכל עת
תט	מאמר ה: אמרי נועם – דרושים בעניני תפלה וטהרה (מ"ב פרקים)
תנג	חתימת הספר
תנד	התנצלות המחבר
תנט	מפתחות ותוכן העניינים לפי א-ב
תקכח	קיצור מעבר יבק – סדר הוידוי והרחיצה והקבורה בקצרה

אקדמת מילין

ברעדה וגיל אנו מגישים ומעלים בזה על מזבח הדפוס, לזכות את הרבים, מהדורה חדשה מתוקנת ומשופרת של הספר הקדוש והנורא "מעבר יבק", שחיברו חד מן קמייא, ה"ה הגאון הגדול המקובל האלהי כמוהר"ר אהרן ברכיה ממודינא ז"ל, שהיה מגדולי רבני איטליה בדור דעה שלפני ארבע מאות שנה, ויצק מים על ידי הרמ"ע מפאנו ז"ל והרב המקובל רבי ישראל סרוק ז"ל שהיה מגורי האר"י ז"ל.

ולמפורסמות אינן צריכין ראייה שכבר מאז שעלה הספר על מזבח הדפוס בפעם הראשונה בשנת השפ"ו על ידי המחבר ז"ל בעצמו, נתקבל בחיבה ובהערצה, ונדפס שוב ושוב בהרבה מהדורות, ונעשו ממנו קיצורים רבים, ונתפשטו הוראותיו ומנהגיו בכל התפוצות והמחוזים, מזרחיים ומערבים בקהלות האשכנזים והספרדים, ובחברות הקדושות שלהם, כהספר היסודי שעליו נתבססו כל הדינים והמנהגים והסדרים הנוהגים בשעת הפטירה, הלוייה והקבורה, האבילות דשבעה דשלשים ודשנה, ומשם ואילך. וכן טעמי כל המנהגים העמוקים והנפלאים לדינים אלו, ורמזיהם ומקורותיהם לפרטיהם. וכן ביאור ותיאור כל ענייני הנפש וסודותיה, והשכר והעונש, וגן עדן וגיהנם, והגלגול והתחייה העתידה, שענייני נושאים אלו כולם נסתרים ונעלמים מעיני כל חי, וספרו של רבינו הוא כמעט המקור הראשון והאחרון שממנו שואבים ולוקחים כל המחברים והפוסקים. והמעין בספרי המלקטים האחרונים בדיני האבילות, בעיניו יראה שכמעט ואין דף ולא סימן וסעיף שאין מציינים ומצטטים מדברי הספר "מעבר יבק" שהוא אבי התעודה דסוגיא עמוקה זו.

והפלא העצום הוא שמיד כאשר יצא לאור ספר "מעבר יבק", על אתר נתקבל בכמה קהלות לנהוג על פיו, וכמו שהעיד על כך רבינו המחבר ז"ל בעצמו, בהקדמת ספרו "מגן אהרן" שעדיין בכת"י, וז"ל: ובכל גלילות איטליה שנתראה ספר "מעבר יבק", קבלו עליהם לשמור לעשות הרבה ממה שכתוב בו. עוד כתוב שם וז"ל: וממה שנכתב אלי מצפת תוב"ב מהרבה שלמים... העידו והגידו כי מעלת הבית דין משם קיימו וקבלו עליהם לשמור ולעשות כל דברי ומנהגי "מעבר יבק" וכו' עכ"ל.

ואמרתי להעתיק בכאן גם מדברי הרב נתנאל הלוי ז"ל שהיה ש"ר המסכים להוצאת הספר בשנת תצ"ב באמשטרדם שנדפס ע"י נכדי המחבר ז"ל, וכה כתב בהסכמתו אודות רבינו וספרו: ברוך האל אשר לא השבית לנו גואל ה"ה הרב המופלא, בכתם

טהור לא יסולה, המקובל האלהי אשר לו דומיה תהלה, הרב המחבר זצוק"ל, אשר נתן לנפשינו פדיון, לומר בכל יום פסוקי אנ"ך, כי כחם אדיר ונאדר, ליחד צדיק כתמר, אשר בהם יחוד ברכה קדושה, ועמהם נזכה לעבור את מעבר יבק וכו'. מעיד אני עלי שמים וארץ כי מיום עמדי על דעתי, לא עזבתי בכל יום מלומר את סדר פסוקי אנ"ך הכתובים בספרו, והיו לי שעשועים. וזכני ה' שהוא כמו ארבעים וחמשה שנים, שאני דורש ברבים, לא מנעתי עצמי מלהזכיר שמו הקדוש כמעט בכל פעם באיזה פאר פארות ממאמרי הנעימים והנאהבים, כי הרב המחבר בלשון קצרה דיבר, וכל ענייניו דבר דבור על אופניו, ומי שלא הבין חדושו, וירד בירכתי סודותיו, לא בא בשעריו, וכל לילה קודם ברכי ברכת המזון, ספרו הקדוש הוא לפני ללמוד בו, שמעו נא לי אנשי ישראל ברוכי אל, למפורסמות אין צריך ראייה וכו' עכ"ל. והדברים האלו מעידים ומגידים את גודל הערצתו של רבינו המחבר ז"ל ואת מעלת ספרו "מעבר יבק", שמראשית פרסומו נעשה לנחלת הכלל ועלה על שלחן מלכים להיות להם שעשועים יום יום.

והאמת אגיד שלולי שהיה המחבר ז"ל איש קדוש ונורא מחסידים הראשונים וחכם הרזים, לא היה באפשרותו לחבר ספר פלאי כזה אשר יסודתו בהררי קודש, והושתת כולו על אדני פז, המה ההקדמות המופלאות שעל דרך הסוד וחכמת הקבלה האמיתית המתבארת בספרי הזוהר והתיקונים של הרשב"י זיע"א, ומתפרשת ונלמדת מפירושי וביאורי גדולי המקובלים ראשונים גם אחרונים, ובפרט על פי ספרי רבינו הרמ"ק זיע"א והאר"י הח"י זיע"א, שקבל מקונטריסי תלמידיו שנשלחו מארץ הקודש לאיטליה, לבית מדרש רבו הרמ"ע מפאנו ז"ל, וגם קיבלם בתוספת הרחבה מפיהם ולא מפי כתבם, ממורו הר"י סרוק ז"ל, ועל כל היסודות הנאמנים האלו בנה ושכלל בנין מפואר אשר בשמים עליותיו, לבאר כל המאמרי חז"ל והדינים והמנהגים שבפרשה סתומה זו, ולהאירם ולגלות סתומותיהם על פי דברי המקובלים האמתיים. באופן שתורת אמת היתה בפיהו של רבינו המחבר ז"ל, ודין גרמא שגדולי הדורות כל כך העריצוהו וסמכו על דבריו.

באופן שכבושם זה לא היה לעולמים, אשר בו ריכז ושילב המחבר הדגול הזה את כל הנאמר בנגלה ובנסתר של תורתנו הקדושה, הנוגעים לעניין הלכות אבילות, לפונדק וכרך אחד, הוא הספר הכביר והנורא הזה, אשר בלעדו לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל הנוגע והקשור עם הנושא הקשה והעמוק הזה, שהוא נחוץ לכל אדם באשר הוא דרך כל החיים. וכבר העיר והפליג על גדולת רבינו המחבר ז"ל, ג"ע החיד"א ז"ל בספרו "שם הגדולים" בערכו של רבינו ז"ל (מערכת האל"ף אות קכ"א) וז"ל: ושמעתי שהיה לו מגיד, ושמעתי עניינים רבים עיזו ונפלאותיו זיע"א, עכ"ל. ומתוך ההספדים והקינות שכתבו עליו גדולי רבני דורו המעטרים את ספרינו, בא לידי ביטוי במקצת גודל הערצת וקדושת רבינו גם בדורו דור דעה.

ובכגון דא צריך למודעי, שהספר "מעבר יבק" הגם שנתייסד על ענייני פטירה קבורה ודיני אבילות, מכל מקום, הוא אוצר בלום לכל סדר מהלך החיים של האדם עלי אדמות, הכולל סדר הנהגת האדם בתשובה ובתיקון מדותיו ובמעשים טובים משך כל ימי חייו עד שובו לאדמתו, והשפעת וקשר כל הנעשה משך ימי חייו עד לזמן הפטירה ומעבר לו. באופן שנחיצות הספר ותועלתו הוא בעיקר אל החיים, כדי שידעו איך לחיות כיהודי על פי התורה כל ימי חייו, וממילא יקויים בו "מות ישרים" (במדבר כ"ג י'). והרי כבר אמרו חז"ל (ברכות ה' ע"א) שכדי להכניע היצר יזכור לו יום המיתה, אם כן אין ספק שהלימוד בספר זה שכולו עוסק בענין הכנת האדם ליום פקודתו, הוא מבוא גדול המוביל את האדם בדרך המעב'ר יב'ק של העולם הזה, להביאו ולהעבירו שלם בתורתו ובמעשיו הטובים וצדקותיו אל העולם הבא, להיות נצרר בצרור החיים את ה' אלהים. וכפי עדותו של הגאון רבי נתנאל הלוי בהספד הנ"ל, שהעיד על עצמו שבכל יום היה שונה פרק מספרו של רבינו.

ומה שהגדרנו הספר כ"אוצר בלום", כוונתנו כי הוא מיוסד ובנוי על אלפים רבים של מקורות וציטוטים שנשאבו ונעתקו מהמוני ספרים עתיקים גם חדשים, בכתובים ובנדפסים, נדירים ונשכחים, מחז"ל וראשונים, פוסקים ובעלי מוסרים, פשטנים ומקובלים, כאשר יווכח הלומד ומעיין בו, ובפרט בשים לבו אל המקורות והציונים הרבים ובמפתח הנושאים המפורט המצורף בספרנו, ויראה נפלאות מתורתו של רבינו זיע"א.

מהדורתינו

ומעתה אל יאמר האומר, אם כן מה הועילו חכמים בתקנתם לחזור ולאדפוס אדרא, ספר נודע בשערים ומפורסם לרבים, שכבר היה לעולמים, ומה גבר בגוברין וספרא דנא בספרין. 1234567

ולזה אומר ואענה גם אני חלקי, שלרוב התיקונים וההוספות והשיפורים אשר כללנו בספרנו זה, יחשב הוצאתינו כספר חדש שלא היה לעולמים, כי על כל עבר ופינה שבו נתוספו ובאו פנים חדשות ומסבירות, ותקנות גדולות, ושפ'ר התיקונים, להאיר עיני חכמים ולומדים, ולתועלת הרבים הגורסים ומתפללים.

ואספר ממעלותיו של הספר: תחילה וראש לפדיון נפשינו, הגהנו את הספר מרישא עד גמירא בהגהה יסודית ודייקנית, על פי הדפוס הראשון (מנטובה שפ"ו) שנדפס על ידי המחבר ז"ל בעצמו. והושלמו על פיו הרבה דילוגים והשמטות, ומהם מחיקות רשעי הצנזורה והמשכילים שר"י. גם תיקנו המוני טעויות דפוס, לאלפים ולרבבות שנפלו בדפוסים האחרונים משך הדורות. גם הגהנו שוב את ספרנו על פי דפוס אמשטרדם

תצ"ב אשר הוא אחת ההוצאות המפוארות של ספר "מעבר יבק", שניכר בו רוב היגיעה והטורח שהשקיעו המדפיסים בהגהתו ותיקונו. ועליהם הוספנו והועלנו עוד להמעיינים לפתוח ראשי התיבות וקיצורי תיבות, ולהוסיף פיסוק וקיטוע כפי המצטרך.

גם נטינו ידינו לציין רוב ככל מראי המקומות המרובות והמגוונות, הנעלמות והנדירות שבספרינו, ובזה השקענו יגיעה גדולה ורבה, לחפש חיפוש מחיפוש ונר מנר עד כמה שידינו יד כהה מזה, לגלות ולהעיר ולהאיר את כל המקורות ומובאות שציין ושציטט מהם רבינו ז"ל, לדעת על מה אדניו הוטבעו, ומהיכן נהר פלגיו יצאו ונמשכו. ועל כל פנים שמנו מגמת פנינו וריכזנו עמלינו, לציין לפחות כל המקומות שעל פיהם בנה רבינו המחבר ז"ל איזה יסוד בשעריו, והוליד איזה דין ורשם איזה מנהג בסדריו, או הזכיר טעם והסבר לדין מהדינים השונים, לאלו טרחנו מאד למצוא מקורות וסמוכים ולכוין לדעתו, דעת גדולים. אבל לא ציינו מקורות למליצות לשונותיו הנהדרות, הבנויות כולם לתלפיות על פי פסוקי התנ"ך ודברי חז"ל, כי לזה יכלה הזמן והמה לא יכלו. ולדוגמא נזכיר בזה עשרות עניינים הבנויים ומיוסדים על דברי "ספר חסידים", העוברים כחוט השני בכל חלקי ופרקי הספר, הגם שמחברנו כמעט ולא הזכירו בשום פעם. וכן מקורותיו הרבים שבספר הקדוש והנורא "ראשית חכמה", ושבספרי רבו לתורה ולתעודה הרמ"ע מפאנו זלה"ה. ובראש ובראשונה ציוניו והעתקותיו שמתוך ספר הזהר הקדוש, שהרבה מאד להזכירו, ורוב הספר "מעבר יבק" בנה ושכלל על יסודותיו. וכן בודאי את ציוני הפסוקים ודברות חז"ל הקדושים. וגם על ציוני דברות קדשו שהביא וקרא מכתבי גורי האר"י ז"ל, שהיו בידו קונדרסים קונדרסין, השתדלנו לציין על המקורות שלפנינו בכתבי הרח"ו ז"ל ושאר ספרי גורי האר"י הנדפסים ונודעים. אולם בכמה מקומות עדיין לא עלתה בידינו לגלות מקורותיו בזה, שכנראה סמך על הקונדרסים שהיו בידו, והמה בכתובים, ואין אתנו יודע איה מקומם בשערים. ועל זה נאמר שאין השלימות בלתי לבורא העולמים, ואנחנו מה, אך כל מעשינו בספר נכתבים, ומהם נקח לעבוד קוננו באמת ובתמים, וה' יאיר עינינו באורות תורתו הנפלאים.

וכגון דא צריכין אנו עוד למודעי, וכנותן מתנה לחבירו להודיעו, שמאד השתדלנו ויגענו בעשר אצבעות, להקל על הלומדים ואומרי הבקשות והתפללות, אשר באו בספרינו סדורות, להדפיסם באופן נאות, בנקודות ופסיקים מעירים ומזהירים, ואותיות גדולות מודגשות ויפות, כדי שבנקל יוכלו הקוראים להגות, ולשפוך שיחם לפני האל ולהודות.

ובפרט יש להזכיר ולהעיר את התועלת הגדולה שאנו מגישים עוד בהוצאתינו זו, והיא הבאת כל נוסחי התפללות והבקשות והוידוים והמזמורים ושאר הפסוקים כל אחד במקומו בשלימות בלי להזדקק לחפש ולדפדף ממקום למקום למצוא דברי חפץ, אלא הכל מסודר בתכלית השלימות במקומו כשלחן הערוך ומוכן לסעודה, ועל מקומו

יבואו בשלום כל האמירות והנוסחאות כדי שימצאו הקוראים דברי חפץ בנקל, מהמוכן והמזומן לפניהם, בלי דפדוף וחיפוש מחיפוש.

1234567

וצריכין אנו עוד להודיע ולהודע כי השקענו עבודה גדולה מאד בהגהת הפסוקים על פי הדקדוק, הן לענין הניקוד, והן לענין המלא והחסר על פי ספרי תנ"ך דווקנים, כי בכל הדפוסים שקדמו רבו בזה השיבושים והטעויות למאות. ובזה יהיה חלקינו עם מזכי הרבים.

וכגולת הכותרת של השיפורים וההוספות, עלינו להזכיר את מפתח העניינים והנושאים המפורט ביותר, שערךנו וסידרנו לפי ערכים, ובסדר אלפא ביתא. ובו פתחנו אשנב ופתח לזכות את הוגי הספר ליכנס בהיכליו וטירותיו חצרותיו וחדרי חדריו לפרטיהם, ולחזות בנועם יופיו בכל פארותיו ומבואותיו, ולמצוא דברי חפץ בנקל. ואנו תקוה שעל ידי פתחי שערים אלו יבואו רבים להגות בו וליהנות מטובו, וישיגו לדעת האמת לאמיתו, שאכן הספר הוא מעט המחזיק את המרובה, את מכלול השמים והארץ כולם, והוא הנותן אמרי שפ"ר להדריך הלומדים בו במסילה העולה בית אל, בכל הנהגותיו ודרכיו משך ימי חייו עלי אדמות, כדי לעלות לשער השמים ולחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, לאור באור החיים לנצח ולעולמי עולמים.

ואנו תקוה ותפלה שזכות הדפסת והפצת הספר הנפלא הזה, וזכות מחברו הקדוש, תעמוד לנו ולכל בית ישראל, ובפרט לכל העוזרים והמסייעים בדבר ההדפסה. ובראש ובראשונה למי שנתן לכסף מוצא, הלא הוא אחד המיוחד מתלמידי הישיבה, האברך החשוב והיקר ושקדן בתורה, אשר ההביל את העולם ובחר בחיי עמל ויגיעה, על התורה ועל העבודה, ה"ה ידידנו הר"ר שמעון גז שליט"א, מבנן של קדושים אשר יחוסו נשתלשל ובא, עד להרב הגדול מרבני תוניס בדור דעה, הוא הגאון המופלא רב משרשיא, הרב רבי יוסף גז זלה"ה וזיע"א, אשר הניח אחריו כתובים רבים בביאורי תורה, והנם בכתובים תחת ידינו ומחכים לגואל ופודה במהרה, להאיר לארץ ולדרים בה, ולהגדיל תורה ולהאדירה. ויהי רצון שזכות המצוה הכבירה הזאת תגן בעדו בזה ובבא, ויראה נחת מכל עמלו עלי אדמה, ויצליח בכל אשר יפנה ברו'ח ובגש'ם להרווחה, ויזכה יחד עם משפחתו ובני ביתו לאור הגנוז והנפלא, השמור לצדיקים בעולם הבא.

וטרם אכלה לשפוך שיחתי, אבקש גם על עמי ומולדתי, מלפני יוצרי מבטן ומבטחי, שבמהרה ישלח לנו משיחו לגאלנו, ויבנה כמו רמים מקדשו בהר נחלתינו, ושם נעבוד אותו יחדיו כולנו, ונקדש וניחד שמו בָּנו, אכי"ר.

הכותב והחותם לכבודה של תורה ולומדיה בקדושה
הצעיר יעקב משה הלל יצ"ו

ספר

מעבר יבק

אשר יסד ואון ומכר האוק חסידא ופרישא מקובל חלקי הרב הגדול כמוסר'ר
אחרון ברביה. בגמס'רר בשיטה במחדינה וליקל - אשר בו ביאר חך
יתנהג האדם בע'סו עד עת בוא יוספקודתו פן ח'ו יפטר בלא בינה ומחלה
מח'לד ענשו לדעת זחלק אונסו לר' חלקים - מחמר ח' יפטר צדק' מחמר
כ' יפטר אמת - מחמר ג' שפח'ר'נגות - וסחמרון כפי נכבד צדק' *
ענן הקבד'ת - וסחלשה מיני דרושים - חלק ח' סדר פסחים הקבד'ת
חלק כ' קרבן העניות - חלק ג' בנחת אחרון - וסחמרון יסעו סדרים
בפסוקי אנך הקשורים בעבודות אהבה - וסוד חלק חזנים מחמר
אמר' נרעם דבריו נעימים ונחמדים - ונראה כספר שבו מנמר
פניו דברים הנכונים לענין מעשה אשר בלו בכחב חמת
רשמים ומקוקים בתחמרות סמורות חלה :

טעמו ודאו בבקרתם הרב המחבר מה רב חוכמתו של הספר הנכבד הזה - וסחמרון
ויסעם לחם טעם דבריו ואל יסך בחוכמתו - אשריו מננים בכלום וילא בפנים :

פרי צדוק עץ חיים ניני ונבר'י של הרב המחבר הנל אליפי והצני
רק"ק בוד'נה יע'א : ח'ה סיבה לעשות שניות לחיבי סיפר סחמרון בחנות
אלקים בתוספת מרובה כל התפלות ובקשות - באותיות גדולות
ובקורות - ונבר'י כל הבטורים ופסוקים השייכים לסיפור מסומנים
לאחר וילא היו בו כרי שיהיו פוכן להקרא כסדרן וסחמרון :

נדפס

באמשטרדם

בבית ונדפוס של כהרד שלמה ק כהר' יוקה כ'ץ ונ

פרופס - מוכר ספרים :

בשנת ועתה ירלז חת' וסכדו חתו בתמים וסחמרון לפ'ק :

תולדות המחבר

הרב המקובל החסיד רבי אהרן ברכיה ממודינה, הרב המחבר ספר מעבר יבק¹, מיחידי דורו, דור דעה, דור של חכמים וסופרים, מקובלים ומשוררים, צדיקים וחסידים מאורי האומה והדרה. חכם מופלא היה, שנשתלבו בו הנגלות והנסתרות, תורה וגדולה, חכמה עם מוסר ומידות.

שנת לידתו, כמו פרטים אחרים ממאורעות חייו, לוטה בערפל. הוא נולד בשליש ראשון של המאה הרביעית לאלף השישי (שנות השי'), לאביו כמ"ר משה ולאמו מרת אימפיריאה. את שושלת יחוסו מצד אביו לא ידענו, מלבד זאת שהיה בנו של כמהר"ר נחמיה איש מודינא ז"ל². אך אמו היתה מיוחסת ביותר, ורבינו התפאר הרבה ביחוסו אל משפחתה. היא היתה בת 'הזקנה החשובה והחכמה מרת פיוריטה'³ דמיתקרייא בת שבע, אלמנת הגאון כמוהר"ר שלמה יעקב רפאל⁴, בן הגאון ורופא מופלא בדורו כמוהר"ר מרדכי ממודינא⁵ זצ"ל מקדמוני משפחות גירוש צרפת⁶.

1. לשון הרחיד"א ז"ל בשם הגדולים בערכו.
2. כך כינהו רבינו בהקדמת ספרו "מעבר יבק".
3. רבי יהודה אריה ממודינא (ריא"ם), בספרו "חיי יהודה" העיד עליה שהיתה "אשה חכמה מאד בתורה ותלמוד... ומדי עברה מפה ויניציאה דברתי עמה, ובדברי תורה מצאתיה בקיאה מאד".
4. ריא"ם בספרו "חיי יהודה" כתב עליו שהיה גדול וחכם בתורה וחכמה, "ואני נשקתי ידיו פעם א' בפירארה החדש אשר מת בו חדש אב שנת הש"מ".
5. החיד"א בספריו מביא כמה פעמים מקובץ ישן נושן ליקוטים מהר"ר מרדכי ממודינא כת"י, והוא מהחכם הלזה, ראה בברכ"י או"ח תכ"ג א' בשיו"ב, ושם תע"ג א' בשיו"ב, ומחזיק ברכה או"ח רס"ח י' ועוד. ריא"ם תיארו ב"חיי יהודה" שלו: "בבולניא היה הגאון זקני זצ"ל כמוהר"ר מרדכי (ריא"ם היה נכדו של גאון זה, בנו של הרי' יצחק אחי הרב שלמה הנ"ל, וא"כ הרי הוא קרובו של רבינו) אשר היה חכם גדול בתורה ומוסמך מגאוני עירו, והסמיכות הנ"ל הם בידי היום. והתחיל כמה שנים מקדם לעשות חבור כמו הבית יוסף שעשה הגאון קארו ז"ל, וכתב הרבה שיטות ופסקים וחבורים, רובם הם ביד מהר"ר אהרן ממודינא הנז' (הוא רבינו המחבר ז"ל). וגם היה רופא גדול ומובהק, נכתר בכתר הרפואה בעוד היה הקיסר קארלו קוינטו בבולניא... והיה מכובד מכל אנשי עירו, ושמו נודע באיטליא, תמצאנו זכור לטוב בין גאוני דורו בספר שלשלת הקבלה למהר"ר גדליה יחיאל ז"ל בדור ר' יוסף ו' גיקטילייה. ועלה אל האלהים בן חמשים שנה בשנת צ"ר ליצירה, כי הפרד אשר היה רוכב עליו בעט ברגליו, ורופאי העיר מקנאתם בו נתנו שוחד אל הרופא אומן אשר היה מרפא אותו, ונתן סם בתחבושת והמיתו... ארבעה בנים הניח זכרים, הגדול היה א"א כמ"ר יצחק ז"ל, בן תשע שנים, השני כמוהר"ר שלמה ז"ל (סבו של רבינו המחבר ז"ל), השלישי כמ"ר שמעיה ז"ל, והרביעי כמוהר"ר אבטליון ז"ל, אז בן י"ח חדשים", עכ"ל של ריא"ם שם.
6. לשון רבינו בהקדמת ספרו "מעבר יבק".

תיאור נרחב יותר ממשפחת אמו נתן לנו קרובו של מחברינו רבי יהודה אריה ממודינא⁷, אשר בו מתייחס גם אל רבינו, וזה לשונו:

"כך מקובלני מאבא מרי ז"ל, שקדמונינו מצרפת יצאו. ובביתו היה אילן מוצא תולדת משפחתנו יותר מת"ק שנים עברו, נמצא במכתבי הגאון זקני ז"ל⁸ ומיד דודי מהר"ר שלמה ז"ל ממודינא הגיע ליד בן בתו, קרובי מהר"ר אהרן בכ"ר משה ממודינא יצ"ו⁹, דר להוה במודינא. ואמר לי שיצא מידו, וחקרתיו מאד ולא יכולתי להביאו לידי עד הנה. אמנם ידעתי כי כן מקבלת זקנים, כי תמיד היתה במשפחה זו תורה וגדולה במקום אחד, עושר וכבוד, הון עתק וצדקה. ואמר לי¹⁰, כי מאז צאת קדמונינו מצרפת שכנו ימים רבים בויטירבו¹¹, ואח"כ באו למודינא, ויאחזו בה ויפרו וירבו. ומהיותם ראשונים בחזקת חנות ההלואה¹² ובעושר, לקחו כינויים מהעיר ההיא. ועד היום, ממשלת הבתי חיים¹³ משם הוא ביד כ"ר משה קרובי הנז', כי קנו אותנו משלהם קדמונינו הראשונים בעיר¹⁴. והבית הראשון אשר היה להם אחוזה במודינא עודנו ביד כ"ר משה הנז'¹⁵, ואני ראיתי, ובמקומות ממנו החותם שלנו, אבן שיש, והוא צורת נמר עומד על שתי רגליו ולולב בידו. ואמר לי כמ' משה הנז', שהוא יותר מת"ק שנה שהוא מבני משפחתנו, ויש בידו בכתב רשויות כל אשר מלכו במודינא, אפיפיור וקיסר ודוכסים וזולתם, שקיימוהו בידם, וכמדומה שבימי כה"ר יצחק, זקנו של א"א ז"ל¹⁶, הלכו לדור בבולוניא, עם שלא הניחו מהיות להם בית וחנות הלואה במודינא. וגם שם גדלו ויעשירו והחזיקו בכנוי בני מודינא".

מתיאור זה נתרשם מגדולת משפחתו של רבינו, שהיו בעלי תורה, חכמה ועשירות מופלגת, ומהלכים להם בקרב המלכים והשרים, ומשם יצא חכם דגול זה.

רבינו, לסיבת מה¹⁷, חי בבית זקנתו מרת פיוריטה הנ"ל, אשת רבי שלמה הנ"ל, ועל

7. בספר "חיי יהודה". במקור סדר הציטוטים שונה.

8. רבי מרדכי הנ"ל, וראה בהערה 6.

9. הוא רבינו המחבר ז"ל.

10. רבינו אהרן ברכיה ז"ל הנ"ל, מחבר ספרינו.

11. עיר באיטליה.

12. 'בנק' של ימינו.

13. בתי הקברות.

14. חזקה זו של אביו של רבינו על ממשלת בתי החיים בעיר, היא כנראה הביאה את אנשי ואלופי העיר מנטובה לבקש דוקא מרבינו לערוך להם סדר הקבורה והפטירה, ראה להלן.

15. יתכן שמזה שהיה מחזיק בבית המשפחה, מוצאו ג"כ היה מאותו שושלת משפחתית ומאותו ענף, ולא רק שהיה נשוי לאי מבנות המשפחה, אך את קישור השושלת לא מצאנו, וכנ"ל.

16. אביו של הגאון הרופא רבי מרדכי ממודינא.

17. בספרו 'שתיל פורח' ('התנצלות' 183א, כת"י) הוא כותב על לשון הזוהר 'ומארי דחובא דחיק': "הוא היצר הרע... ודוחק את הראויים לעשות נייחא לשכינתא הן בגופם הן בממונם, כדי שמרוב הצרות לא יהיה לו פנאי לעסוק בחכמה הזאת (חכמת הקבלה)... ולהיות כי היצר הרע דוחק החפצים בחכמה זו, ובעל הנסיון יוכיח שאפילו אבי ואמי עזבוני ומוזר הייתי בעיניהם על לא חמס בכפי, ישתבח נורא עלילה, ולעולם לא נהניתי מסעודת אבא, לכן צריך להתגבר נגד היצר הרע...".

ברכה גדל ונתגדל. רבינו מוקיר לה טובה על כך, והזכירה לברכה בחבוריו. בראש ספרו 'אשמורת הבוקר' (ג' ע"א) הוא כותב לאחר הזכרת שמה:

"שכמה פעיות פעתה בימי חייה לזכותי ולהחיותי, וגם שכל ימיה לא פסקה פומה מגירסא במקרא ובמשנה ובספרי הפוסקים, ובראש כולם הרמב"ם, וגם שיח היה לה בספר הזוהר כפי השגתה, ומהכל עשתה לה סדרים מידי שבוע בשבוע, בראש כל מעשיה וצדקותיה תמיד היתה ידה פתוחה ברצי זהב וכסף להמציא לי אנשים מהוגנים שילמדוני תורה ויראת שמים, ועל זה כתתה רגליה עמי מעיר אל עיר, ומיום הולדתי התגלגלתי אצלה וסמכתי על שולחנה, וכל מחסורי היה עליה ולא לאחרים עמה. ובסוף ימיה כשהגיע לפרק שבעים וחמשה שנים איותה למושב לה ארץ הצבי צפת תוב"ב, ושם הגיעה והרגיעה והפקידה נפשה ביד קונה¹⁸. ונשארתי אני לבדי פה בימי הילדות נער ובער נעור וריק מכל חכמה ומדע כי לא זכיתי לשמש תלמידי חכמים רק מעט מזער לא כביר ואפילו שותא דרבנן לא גמירנא. ואז יצאתי ממנוחות לאנחות בלי שום מחזיק ותומך, כי חדלו קרובי ומיודעי שכחוני¹⁹."

רבינו קיבל תורה משלשה חכמים גדולי הדור ההוא, מהגאון רבי הלל ממודינא זצ"ל²⁰, מהגאון רבי מנחם עזריה מפאנו זצ"ל²¹ (הרמ"ע). ומהגאון רבי ישראל סרוק זצ"ל מגורי האר"י²².

18. בספר "חיי יהודה" לריא"ם, כתב כי 'כאשר הגיעה לגבול ארץ ישראל מתה ונקברה שם בקצה הגבול'.

19. אף בהקדמת ספרינו "מעבר יבק" מציין רבינו את פעולתה של סבתו הצדקנית אתו: "כי היא ולא אחר עמה מיום צאתי מרחם אמי גדלתי כבן, וחייב אני לה מורא וכבוד אב ואם וגם רב שבדרך חכמה הורתני". מכל הציטוטים הללו נתרשם שרבינו על אף שהיה בנה של משפחה מפוארת וענפה, בעלת גדולה ועושר, חי בחיי בצניעות ובמחסור, בעיקר לאחר פטירת זקנתו הנ"ל, כפי שמציין בכאן, וכפי שהספידו רבי אברהם גראציאנו (בראש ספר "מעבר יבק"): "ארץ אשר לו במסכנות אכל בה לחם, לחם צר ומים לחץ, כדרכה של תורה, פת במלח, ומים במשורה, והוא שכב אפיים ארצה, וחיי צער חיה, כרבי חנינא בן דוסא בקב חרובין...".

20. בבוא רבינו להודות להקצין ר' מצליח מנחם פואה שלקח על עצמו הוצאות הדפסת ספרו "מעבר יבק", ציין כי "מכבר היה אביו (רבי מתתיה פואה ז"ל) הנז' ריעי אשר כנפשי כי שנינו יחד צמודים יצקנו מים על יד החסיד וקדוש האלוף כמוהר"ר הלל ממודינה זצוק"ל, והיה לבו כלב הארי בכל מדע". ב'הערה' שנדפסה בספרו "אשמורת הבוקר", מביא רבינו הנהגה מרבו זה: "גם החסיד מרי ואלופי כמוהר"ר הלל ממודינה זצ"ל אשר מקום מנוחת כבודו היה בויאדאני"ה, בכל לילה מאחר הוה עד אחר חצות, שעה שאבלי ציון מתאבלים למעלה, ואז היה יושב ע"ג קרקע והיה אומר ג' או ד' מזמורים עם פסוקי דניאל המתחילים אנה ה'".

21. רבינו מכנהו תדיר בחיבוריו 'הגאון מורי'. ממנו קיבל את תורת הקבלה, בתחילה של הרמ"ק ולימים של האר"י ז"ל. גם החיד"א בשה"ג ציין שהיה תלמידו.

22. רבינו מזכירו כמה פעמים בתואר 'מורי ורבי'. בספרו "אשמורת הבוקר", מנטובה שפ"ד (רמח ע"א) הוא כותב על "החכם השלם מרי ורבי כמוהר"ר ישראל סרוק זצ"ל, גם הוא היה קם ויושב

'סדר אשמורת הבוקר מחבורת מעירי שחר'
מנטובה שפ"ד

רבינו הצטיין ביותר בחכמת הקבלה, עד שנחשב לאחד מגדולי המקובלים והמנהיגים שבדורו באיטליה. מפני פרסומו הרב נקשרו עליו אגדות רבות כבר בחייו וביותר לאחר פטירתו. החיד"א זיע"א²³ מעיד עליו כי שמע שהיה לו מגיד, ומוסיף כי "שמעתי עניינים רבים עוזו ונפלאותיו זיע"א".

לצד גדולתו סבבוהו תלאות וצרות רבות, למן היותו רך בשנים עד לפטירתו, תמיד הוא מתאונן על צרותיו בצער וביגון. לצד זה, משבח ומפאר הוא את בוראו שעל אף כך, זכה להתעלות ולהתחבר אל הטוב והמטיב²⁴.

בסביבות שנת השע"ד, יסד רבינו במודינה, בבית הכנסת של בית אביו²⁵, חבורה להשכים בבוקר בשם: 'מעירי שחר', להם סידר ותיקן תפילות ובקשות מיוחדים. כעבור כעשר שנים, בשנת השפ"ד, העלה על גבי ספר את תפלותיו וסידרם תחת השם 'אשמורת הבקר' (מנטובה שפ"ד)²⁶.

מעניינים הם דברי רבי גרשון קציגין ז"ל בהקדמתו לספר 'מעבר יבק', אשר בלשונו המליצית שבח את מעשה רבינו, וזה לשונו:

"תכון לעד זכותיה גו... ולו יאתה תהלה אשר הפלא והפליא לעשות בקשות מחודשות במלאכת עבודת הקדש הקדיש נפשו לה' משומרים לבוקר, וזה כמו עשרה שנים רצופים דלא פסק פומיה מליתן שבח ותודה להודות ולזמר לשם עליון באפריון מקדש מעט בית

על גבי קרקע, וזה עיני ראווהו בביתי כמה לילות, אך הסדר שהיה אומר לא ידעתי ולכן לא אכנהו". בספרו "מעבר יבק", מאמר 'קרבן תענית' פ"א הוא מכנהו 'החכם מורי כמהר"ר ישראל סרוק זצ"ל', וכן במקומות נוספים בספריו.

23. שם הגדולים בערכו.

24. בהקדמת ספרו "מעבר יבק", הוא כותב: "אני נפש נכאה ונלאה... מהמון תמורות הזמן הבוגד, ועני וכואב וכל ימי עני רעים... כי עוונותי עשאוני אשפה ורק אני נשארתי לבדי עם נערי... בעמידה שאין בה שום סמיכה ותמיכה, וההוא גברא על פלטר סמיך ותמיך ברחמי שמיא כי מאשפות ירים אביון ושואג כארי ממצוקי זמני מזעזעון בלהן ועקן דעדו עלי כידוע לכל באי שער עמי". ובהקדמת חיבורו 'שמן משחת קדש' (כת"י) הוא כותב: ש"הגם כי רבות צררוני מנעורי, גם לא יכלו לי תלאות הזמן הבוגד ותהפוכותיו, ואם מעט ואם הרבה, נפשי כצפור נמלטה מפח יוקשי הגשר הרעוע הלז, וקבעתי עתים לתורה, וציינתי לפני תמיד ציונים מדברי אמריה כי נעמו". גם בהקדמות לשאר ספריו הוא מתאונן רבות על מצבו, ולפלא הוא שעל אף צרותיו ראה להניף ידו על חיבורים גדולים ועצומים שחיבר, והרבצת תורה בתלמידים, ושאר דברי הנהגתו בקהלו ושער מקומו.

25. כן נרשם בשער הספר: 'הכינו וגם חברו כמהר"ר אהרן ברכיה... ממודינה יצ"ו, והנהיג לאומרו במודינה עם חבורתו ובני גילו בבית הכנסת שבבית אביו'.

26. לשון השער: 'בית אהרן ברכו את ה' / סדר / אשמורת הבקר / מחבורת מעירי שחר / אשר הכינו וגם חברו כמהר"ר אהרן ברכיה / נר"ו. בן הנעלה כמ"ר משה ממודינה יצ"ו / והנהיג לאמרו במודינה. עם חבורתו ובני גילו / בבית הכנסת שבבית אביו. בחדש חשוון י"ג... / יואל אלוה וירצה פעולתו... / ובימינו תושע יהודה וישראל ישכון לבטח / וישמח ה' במעשיו אכ"ר / פה מנטובה... / שנת ואכלתם אכול ושבוע והללתם את שם ה' / אלהיכם.

הכנסת של האלוף אביו יצ"ו. והאיר והעיר נרדמים. לעמוד מימים ימים. בחבורת קהל ועדה בהרבה יחידים. אשר מתיחדים מתקבצים ובאים. מדי יום ביום לשקוד על דלתותיו לעמוד לעבוד בבית ה' בלילות ב"ג מדות של רחמים. וקדישא רבה והרבה להשיב אף וחימה. בקול נעימה. בחבורת מאירי שחר תושבי מודי'נא. כשחר נכון מוצאם. צאתם ובואם. בפיזטים מיוסדים על אדני פז מפז ומפנינים. בכל מיני אופנים. מכלים שונים. חדשים גם ישנים..."

סידורו נתקבל בערים רבות באיטליה, וזכה לתפוצה ותעודה רבה אף מחוצה לה. בחיבורו 'מגן אהרן' (כת"י) הוא כותב²⁷:

"ואני וההולכים אחר עצתי נשיר לבקר חסדו נגילה ונשמחה בישועתו עם שאר קהלות הקדש הנלוים עמי להגות בסדורי מידי יום ביום, הלא הם [עיר] פיורינצ'ה וירונ'ה וחברת חצות לילה בעיר מנטוב'ה, וגם ר'ו נלוה עמהם, ינוחו ברכות על קהל קדוש פיסא וגלילותיה, כי הם בראש כלם עשו כני' [כנסיא?] ברוב עם להעתיר בהם לה' מידי יום ביום... ופה מודינה נעשה קיצור א' מסדרי הראשון (הכוונה לספרו 'אשמורת הבקר') והורגלו בו כמעט כל הקהל קדוש יצ"ו אנשים ונשים וטף ואומרים אותו בלילה בהשכיבנו שלהם, ברוך הגומל עלי..."

בהמשך משתבח רבינו גם על שספרו 'מעבר יבק' נתקבל לרצון בכל קהלות הקדש, וזה לשונו:

"ובכל גלילות איטליא שנתראה ספר 'מעבר יבק' קבלו עליהם לשמור לעשות הרבה ממה שכתוב בו".

רבינו ממשיך וכותב שחיבוריו אלו, 'מעבר יבק' ו'אשמורת הבקר' נתקבלו אף בצפת²⁸: "וממה שנכתב אלי מצפת תוב"ב מהרבה שלמים מה' ביום ז' מרחשון... שפ"ח... העידו והגידו כי מעלות הבית דין משם קיימו וקבלו עליהם לשמור ולעשות כל דברי ומנהגי 'מעבר יבק' וגם סדר 'אשמורת הבקר' הבטיחוני להרגיל אותו שם ובפרט בבית כנסת איטליאני".

כפי שראינו הושפעה הקהילה ב'צפת' מרבינו וספריו, אשר נתקבלו לרצון בקרב הקהילה. באותם הימים היה בצפת ריכוז נכבד מבני איטליה, והם נקראו 'ק"ק איטליאני'.

27. מתוך מאמר 'העימות בין קבלת האר"י לקבלת הרמ"ק', ציון תשל"ג. שם באו פרטים רבים על קורות חייו של רבינו ומשם שאבנו למאמר זה, וראה שם עמ' 41.

28. כבר ב'התנצלות המחבר' שנדפסה בסוף ספרו "מעבר יבק" בשנת השפ"ו, כותב רבינו בבואו להודות להקצין ר' מצליח מנחם פואה ז"ל על עזרתו בהוצאות הספר, כתב וז"ל: "אם עוד עתה יוסיף שמן לנר מצותו, וברוח בינת עצתו ינחני לגלות לפני דרך שאוכל להדריך לירושלים עיר הקדש או לצפת תוב"ב סך מה ממעירי שחר הנזכרים וממעבר יב"ק אלו, להיות כי ידעתי שהקצין הנזכר יש לו שמה מהלכים ושיח ושיג לו עם רבו האלוף כמהר"ר שלמה טראציני נר"ו, כל עוד שאדע ששיחותי יעלו לרצון ליושבים שם ראשונה בחיק אימא עילאה, בלי נדר אדריך להם שם אי תכריך משניהם לכל הוצאותי". וכנראה אכן שלח רבינו את ספריו לשם ונתקבלו לרצון, ובשנת השפ"ח, נשלח אליו מכתב להגיד שמעלת הב"ד קיימו וקבלו לעשות, וכדלקמן.

בשנת הש"ע אנו מוצאים את שליח קהילתם באיטליה בבית רבינו, אשר עזר לו רבות בגביית המעות, והשתדל אצל הגבירים בעדו.

בני הקהלה בצפת שלחו לרבינו אגרת תודה²⁹, בעוד שלוחם נמצא באיטליה, בה הם מודים לרבינו על אשר עמד לימין שלוחם, ומבקשים שימשיך ויעזרם בעזרה קבועה. וזה לשון האגרת:

"איש קדוש יאמר לו, בהלו נר מצוה ותורה, גריס באורייתא תדירא, ארי שבחבורה, בוצינא דנהורא, כתם פז ועטרה, בחירנו רצתה נפשינו, החכם השלם בכל שלמות, צלם ודמות, כמוהר"ר אהרן ברכיה בכ"ר משה ממודינא נר"ו, יהי שלום בחילו ובהיכלו כלו אומר כבוד, זבוד יזבדהו אלוה ממעל, חן וכבוד עד העולם אכיר"א.

אחרי הקידה וההשתחויה הראויה לפני בני עליה, אותותינו אלה לתת שבח והודאה ולהחזיק חן וחסד למעכ"ת על כל חסדיו הנאמנים אשר הפליא לעשות עם עניי קהלנו, בהשתדלותו ובעזרתו הטובה אשר עשה להחכם הנעלה העניו כמוהר"ר יוסף חיים נר"ו שלוחנו..."

בסיומה של האיגרת הם כותבים:

"וידע להוי למר הוא מר ולבונה איך יחדנו למעכ"ת שבת תשובה, הוא שבת בינתים של ימים נוראים להדלקתו בכנסת שלו הנקרא ע"ש..."

על האיגרת חתומים ראשי עדת האיטלינים בצפת: ר' אברהם גבריאלי, ר' יצחק מתתיה, ר' פרץ מקמיאנו, ר' חיים גייבטא, ר' מנחם גאלנטי, ר' שמעון ב"ר אברהם גאלנטי, ר' אברהם גאלינו ור' ישראל גרשון.

כנראה שלבית כנסת זה, הנזכר באגרת, התכוון רבינו שבו ינהיגו את סידרו באשמורת הבוקר.

כנראה זמן קצר לאחר שנת הש"ע, נסמך רבינו בסמיכת חכמים, על ידי חכמי צפת, ע"פ המלצת השליח שהתאכסן בביתו של רבינו, רבי יוסף חיים, שהעיד לפני החכמים מכל תוקף גדלו ועוזו של רבינו, והוא היה בין החכמים הבודדים שנשמכו ע"י חכמי צפת בהיותם בגולה. וזה נוסחה של הסמיכה³⁰:

"ען כי שמענו שמועה טובה מאיש חמודות, עשר ידות, נכבדות מדובר בו וניבו ידובב אף חובב, שחיבב את התורה, את מקורה הערה, הלא הוא החכם השלם כמה"ר אהרן ברכיה ממודנא נר"ו, אשר הגידו קצת שבחיו שלא בפניו מגידי אמת, החכם השלם כמה"ר יוסף חיים נר"ו, והישיש החכם הנעלה לתהלה כמה"ר שמעיה מבית נערים נר"ו, אשר באו והגידו צדקתו אף חכמתו.

29. נתפרסם ע"י א' אלמליח, מזרח ומערב ג' תרפ"ט, עמ' 319 ואילך.

30. מתוך שו"ת מהריט"ץ החדשות, ירושלים תשל"ט, ח"ב סי' ר"א.

על כן עלתה הסכמתנו לתומכו ולסומכו בימין צדקתו על התורה ועל העבודה. הגם כי כפי הדין אין סמיכה בחוצה לארץ עד שיהיו הסומכים והנסמכים בארץ ישראל. בכל זאת ראה ראינו רבני אשכנז ורבני האיטאליא נהגו לסמוך, ובודאי דלא נעלם מעיניהם הלכה ודיני סמיכה. אמנם אין כוונתם על סמיכה האמורה בגמ' אלא דוגמא לקרותו מורנו הרב.

על כן הסכמנו שהחכם השלם רב יתקרי יורה יורה, וכן אנו גוזרים על השלוחי [צבור] שיקראוהו בעלותו ההרה לקרות בתורה 'מורנו הרב', וינהגו בו מנהג כל הסמוכים לעד לעולם עשויים באמת וישר אשר נהגו רבני אשכנז ורבני איטלייאה מימי עולם, כן ינהגו בו על פי מדותיו אשר שמענו ונדעם. אשר עלתה הסכמתנו וגמרנו וגזרנו ככל התורה. ולראיה בסדר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם".

בכתב היד³¹ לא מצאנו חתימות הרבנים אחר כתב סמיכה זה, אך כפי הנראה החותמים הם מי שחתמו בכתב סמיכה נוסף שנמצא בקובץ זה, שניתן לר' עזריאל ב"ר מאיר הלוי אשכנזי, שם באו על החתום: ר' יוס טוב צהלון, ר' משה גאלנטי, ר' אברהם גבריאל, ר' חייא הרופא, ר' סולימאן נ' אוחנה ור' מסעוד אזולי.

כפי שכתבנו, הצטיין רבינו ביותר בחכמת הקבלה. את תחילת לימודו בחכמה נסתרת זו, עשה בבית רבו הרמ"ע מפאנו זצ"ל, מתוך כתבי הרמ"ק זצ"ל, שהגיעו לרמ"ע בשנת השמ"ב, שנתיים לאחר שבא לאיטליה בנו של הרמ"ק, ר' גדליה קורדובירו, וכשתים עשרה שנה לאחר פטירתו של הרמ"ק, ומתוך כתבי תלמידי האר"י ז"ל שנשלחו קונדרסים קונדרסים מארץ הקדושה, החל משנה זו ואילך.

בשנת השנ"ג לערך הגיע לאיטליה רבי ישראל סרוק, מגורי האר"י ז"ל, ובאמתחתו כתבים נוספים מתורת האר"י, אותם לימד לרבינו ולרבו הרמ"ע מפאנו זצ"ל, וממנו קיבלו את עיקר יסוד תורת האר"י ז"ל ופירושה³².

שנים לאחר מכן נתגלו לרבינו כתבים חדשים נוספים, מוסמכים יותר, מכתבי האר"י ז"ל והרח"ו ז"ל. את הכתבים קיבל כנראה משלוחים שבאו לדור אצלו, או מאנשי שלומו בקהלת האיטליינים בצפת, שראוהו ראוי לשלוח לידיה את הכתבים. כך אנו מוצאים בספריו כמה גילויים ראשוניים מכתבי האר"י, שלא נתגלו כמעט לשום חכם בעת ההיא, וחיידושים שלא נודעו ולא הגיעו אף ליד רבו הרמ"ע מפאנו ז"ל.

הכתבים הגיעו אליו חלקים חלקים, וללא סדר, וכחכמים רבים בעת ההיא סידרם בסדר משלו וחילקם לכרכים אחדים. אך שלא כחכמים אחרים שנפוצו ונדפסו ספריהם,

31. שממנו נדפס הספר הנ"ל, הנמצא באוקספורד MicAdd .66 (קטלוג נויביואר סי' 824).

32. ראה על כך בשלוחי ארץ ישראל עמ' 151.

לא שפר עליהם מזלם, שלא נדפסו ולא נודעו כי אם ליחידי סגולה. ולהלן נעמוד בקצרה על חיבוריו אלו.

לציון מיוחד ראויה אזהרתו של רבינו להזהר בקדשים, לבלתי עסוק בחכמת הנסתר ופנימיות התורה, רק לאחר שימצא ראוי ושלם ומוכן לכך.

בהקדמת ספרו 'שמן משחת קדש' (כת"י) הוא כותב:

¹²³⁴⁵⁶⁷ "אך בני, הרי לפניכם סדור וערוך כמה הקדמות כאשר למדתי מפי ספרים ומפי סופרים, הלא הם... אך בספר הזה אל יהי לכם עסק בו עד אחר ארבעים שנה אם תזכו שימולא כרסיכם... כי אז תחזו נכוחות ויגלו לכם שערי אורה אם תזכו להתקדש בהם בטהרה, ומה טוב שתעתיקו אותו לסופר מהיר בבתיכם, ויהיה שמור וכמוס אתכם לאור בו באור החיים".

בהמשך ההקדמה הוא מזהיר עוד יותר:

"לא כל הרוצה ליטול את השם יבא ויטול להגות בהם בלי הכנה גדולה וטוהר לב הרבה, רק ינקה עצמו מרוח סועה ומסער, קליפת הגאווה, ויהיה קדוש בפרישת התאוות והסתפק במה שיש לו ובטוהר גופו ככל האפשר לו, ואחר שמילא כריסו מדברי הגמרא והפוסקים, ויהיה חריף בפלפול והבנת דרכי ושבילי התורה ומצוותיה הבריים, ויגיע לשני הבינה, אז ולא קודם, יוכל ליכנס בפרדס גן עדן הזה".

חיבוריו

(א) ספר **מעבר יבק**. הוא ספרינו הנוכחי, שנתקבלו הלכותיו ודיניו עוד בחיי המחבר בכל תפוצות ישראל, וקיבל הורמנא מבית הדין שבצפת על כל ההנהגות וההליכות שבספר.

הספר כולל סדר הנהגת האיש הישראלי בתשובה ומעשים טובים כל ימי היותו, עד שובו לעפרו, וסדר הנהגת האדם בימי חוליו, פטירתו, סדר ההשכבה הטהרה והקבורה, וסדר התפילות על הקברים ועוד. נדפס בחיי רבינו, במנטובה שנת ישא ברכה מאת ה' וצדקה מאלהי **ישעו** (שפ"ו), ושנית על ידי ניני ונכדי רבינו באמשטרדם תצ"ב, בדפוס נאה ונייר משובח, ולאחר מכן נדפס עשרות פעמים נוספות עד ימינו.

בנוסף נעשו מהספר קיצורים רבים, מחכמים שונים, ואף הם נדפסו עשרות פעמים, כך שהספר נתקבל בכל תפוצות ישראל ובכל הדורות כספר היסודי והמקיף ביותר על כל נושא הפטירה והקבורה, עם כל התפילות והאמירות הקשורות לכך.

(ב) סדר **אשמורת הבקר**, מחבורת **מעירי שחר**, נדפס במנטובה בשנת השפ"ד, וכולל

סדר התפילות והבקשות לחברת משכימי קום מעירי השחר אשר במודינה, ומשם נתפזרו לשאר גלילות איטליה, ועד לצפת הגיע סדרו ונתקבל לרצון לפני קהל הקדש דשם, ובפרט קהל קדש האיטליינים שהתרכז במקום, שהנהיגוהו בבית מדרשם דבר יום ביומו. ספר זה גם הוא, כקודמו, נדפס עשרות פעמים בערים רבות, לגודל התשוקה לסידורו של רבינו.

- (ג) ספר **בגדי קדש**, לימודים ותפילות. נדפס בווינציאה בשנת התק"ג.
(ד) ספר **מעיל צדקה**, ענייני לימוד וסדר העבודה, נדפס במנטובה תק"ט.

ואלו הם ספריו אשר נותרו בכתובים:

- (ה) ספר **שמן משחת קדש**. כללים והקדמות במושכלות ראשונות למי שיזכה להכנס לחכמת הפרד"ס, בדרך הרמ"ק והאר"י ז"ל גם יחד. קובץ גדול, נשתמר בכמה כתבי יד, מהם באוקספורד 1854, המוזיאון הבריטי 846, מנטובה 18, מנטובה 162.
(ו) ספר **שמן זית זך**. כללים והקדמות שניות להכנס לחכמת האמת, ע"פ כתבי האר"י ז"ל בדוקא. נסתיים חבורו בשנת הש"צ. כתב יד אוקספורד 1855, נ.י. בהמ"ל 5061 Mic.

- (ז) ספר **שתיל פורח**. ביאור סדר התפלות וימי מקראי קדש, וטעמי המצוות, יחד עם הקדמות מועילות שלא נמצאו בבי' הספרים הקודמים.

כתב יד מספר זה הי' בגנזי ר' חיים מיכל, והוא מתארו בספרו 'אור החיים' (עמ' 132): "כת"י איטליאני, בכוונת התפלה ערב ובקר, ונותן טעם על מה סמך בסדר מעירי שחר שלו, וכוונת נטילת ידים והאכילה ואסורי המאכלות, ובקדושת שבת ומקראי קדש וחנוכה ופורים וראשי חדשים, וסוד הזיווג ונשיקת המזוזה, שלוח הקן ועוד דרושים ופרטים הרבה וכוונות קצרות השייכים לכל מעשי בני האדם מראשית השנה ועד סופה, רב האיכות מאד, ונחלק לר"ג סימנים". העותקים הנודעים לנו מס' זה הם: כת"י אוקספורד 1189, נ.י. בהמ"ל 1694 1539 Mic, גינזבורג 277.

- (ח) ספר **אמרי יושר**³³. הקדמות נוספות בחכמת האמת.

את ד' החיבורים האחרונים, ראה החיד"א והוא מתארם³⁴:

"חיבר... חבור גדול ע"פ גורי האר"י זצ"ל, ד' חלקים. והם ח"א: 'שמן משחת קדש'. ח"ב: 'שמן זית זך'. ח"ג: 'שתיל פורח'. ח"ד: 'אמרי שפר'. ראיתם מכתב יד הקדש בעיר מודינא אצל הקצינים יראי אלהים אנשי חסד ואמת בני המשפחה הרמה והמיוחסת משפחת סאנגוינטי, אשר הם משלשלת בת בנו של הרב ז"ל".

33. החיד"א בשה"ג כינהו 'אמרי שפר' — אך בהקדמת המחבר ל'שמן משחת קדש' ציין שחשב לקרותו 'אמרי יושר'.

34. שה"ג בערכו.

(ט) ספר מגן אהרן. הקדמות ע"ד הרמ"ק וע"ד גורי האר"י ז"ל, כת"י מונטיפיורי 459. מתוך כת"י אחר שהיה במודינה נדע כי השלמת הספר היתה בניסן שנת השפ"ח³⁵.

(י) פירוש וקיצור ספר הזהר. חיבור גדול זה נזכר רבות בכתבי רבינו³⁶. בהקדמת "שמן משחת קדש" הוא כותב:

"ובחרתי להתחיל ולקדוא בעיון קצת בפשט דברי הזהר והתיקונים, ומהם עשיתי קצור עם קצת פירוש השייך למלאכת והבנת פשט לשונו ואמריו כי נעמו, עם איזה הקדמות הכרחיים לפי המקום והלשון, אך הכל פעלתי לפי דרך בעל הפרדס (הרמ"ק ז"ל)".

רבינו חיבב את ספרו זה כי בו מצא מרגוע מרוחו הנסערת על אודות הגילויים העצומים שנתגלו בזמן ההוא מגורי האר"י ז"ל, תורה אשר דחקה את תורת הרמ"ק שרבינו היה בקי בה ביותר. ועל כך הוא כותב בהקדמה הנ"ל:

"אחר זה זכיתי לטעום בקצה יערת הדבש מחכמת גורי האר"י מפי הגאון מורי מפאנו זצוק"ל, והייתי בהם כשט בלב ים וכהולך בראש חבל, ולא מצאתי ידי ורגלי בבית המדרש, עד כי זה וזה לא נתקיים בידי... על כן אמרתי טוב לי לעסוק בתחילה בפשט דברי הזהר, כאשר עיני הקורא יחזנה משרים בהקדמה אשר עשיתי לקיצור ופירוש ספר הזהר הנ"ל. ומאד אהנייא לי טרחא זו מידי הגיגי בכל שבת ושבת בפרשה של השבוע בקיצור ובפירוש ההוא, כי בא בו כלול ובלול בין הקיצור והפירוש הרבה כללים ולימודים, במקרא מועט ובהלכות מרובות".

בהמשך מזכיר רבינו שהוא אף ערך לספרו זה 'קיצור מהקיצור' ולסיבה: 'למען כל משכיל דורש ברבים יוכל ברגע למצוא מבוקשו, ולאסוף לו חומרים חומרים מלימודים והצעות הצריכים לדרשתו'.

מספר גדול זה נותרו איזה כרכים בכת"י. כרך אחד גדול, ע"ס שמות, בעצם כת"י המהבר, נמצא תח"י, מחזיק נ"ד דפים בכתיבה ישרה ונאה ביותר, בראשו כותרת:

"אברך את ה' אשר זכה אותי הצעיר אהרן ברכיה בכמ"ה משה ממודנו יצ"ו להתחיל ולגמור קיצור חלק ראשון מהזהר, כן יזכני לבא עד תכלית המלאכה במהרה ולהרביץ תורה באורך ימים ושנות חיים ושלום אכ"ר".

(יא) פירוש לתיקוני הזהר. גם את זה ראה החיד"א³⁷ בבית הקצינים, וכנ"ל.

(יב) הגהות על הזהר. נשתמרו בהעתקה, כת"י אוקספורד 1729, בראשו: 'פירוש על הזהר מזהר של המהבר מעבר יבק', והוא כנראה העתקה מגליונות טופס הזהר של רבינו.

35. 'העימות בין קבלת האר"י להרמ"ק' ציון תשל"ג עמ' 25 הערה 60.

36. בעיקר אלו שבכתב יד, אך גם הזכירו בספר 'אשמורת הבקר' הנדפס, בדף ו' ע"א: "יעויין בזהר פ' אחרי מות... וכבר פירשנו אותו בקונטרסים שלנו ברחמי שמים".

37. שה"ג בערכו.

(ג) **מפתחות מספר הזהר**. כתי"י המוזיאון הבריטי מס' 833, בראשו: 'מפתחות מס' הזהר המצאתי אני הצעיר אהרן ברכי" איש מודי" יצ"ו'.
אוצר החכמה

(ד) **קיצור ופירוש ספרי קבלה**. ערכם רבינו בתחילת לימודו בחכמת הנסתר, מהם נודע לנו על:

1. **קיצור ספר שערי אורה**³⁸.

2. **קיצור ספר שערי צדק**.

3. **קיצור ספר תולעת יעקב**.

4. **קיצור ספר עבודת הקדש**.

5. **קיצור ספר פרדס רמונים**, והוספות לספר עסיס רמונים של ר' שמואל גאליקו (ויניציאה שס"א). חיבור זה נשתמר בכתי"י המחבר במוזיאון הבריטי מס' 833. התוספת לעסיס רמונים היא בכתי"י מעתיק, וחסר. בראשו תאריך: שנת 'נשי"א א' יהיה לכלם למלך' (שס"א)³⁹.

6. **קיצור ספר אילימה**⁴⁰.

7. **קיצור ופירוש ספר יונת אלם**. עצם כתי"ק המחבר, תח"י, מכיל 26 דפים, הכוללים פירוש רהוט על יונת אלם מסודר במ"ב סעיפים, ולאחר מכן קיצור ותמצית דבריו. בראש החיבור כותרת: 'פליאה דעת ממני נשגבה לא אוכל לה ברוך אתה ה' למדני חקיד'. אחר נכתב: 'תמצית המורם ממני הצעיר אבמ"י (= אהרן ברכי" מודינה יצ"ו) מהדרושים, המאירים הכמוסי' ונעלמים, ומקום משכן כבודם נודע במאמר יוני"ת אל"ם, ועוד נתוספו עליהם כללים המתמצים מאלה הלקוטים, כאשר עיניך תחזינה משרים, בעזר שוכן שחקים'.
1134567

בהקדמתו לספר 'שמן משחת קדש' הזכיר רבינו חיבור זה, וכתב וז"ל: 'אחר זה זכיתי

38. קיצור של ספר זה, ושאר הקיצורים שיוזכרו להלן, נזכרו בהקדמתו לספר 'שמן משחת קדש' (כתי"י): 'ואחר איזה ימים לבי התאוה תאוה ללקוט בגנים ולאסוף שושנים מספרי הקבלה, אשר נפשי מאד בהם חשקה לשבוע מטובם ולהנות מזיו יפעתם. ומעצמי התחלתי לקצר ספר שערי אורה ושערי

צדק, ומשם נסעתי לספר תולעת יעקב, ואחריו לספר עבודת הקדש מהגבאי, אשר בו דרושים שונים הלא הם באוצרותי כתובים וכמוסיס".

39. בהקדמת ספר 'שמן משחת קדש' הנ"ל, כתב רבינו על חיבורו זה, וז"ל: "אח"כ בהיותי בארץ לוגו, עשיתי קיצור לספר הפרדס מראשו ועד סופו, בכל המקומות אשר היה נראה לי שלא דבר בהם ספר העסיס ראשון, וכן הוספתי הרבה בהגהות העסיס, ובמקומות קצרות, ופעמים פרשתי כפי השגת ידי המך".

40. אף קיצור זה נזכר בהקדמה הנ"ל: "לימים אנה ה' לידי הרבה מעינות מספר אילימה, ומהם סדרתי וקצרתי כללים כללים ושמתיים באמתחותי עם שאר קונטרסים, והמלאכה זאת היתה רבה וארוכה קצת".

לטעום בקצה יערת הדבש מחכמת גורי האר"י מפי הגאון מורי מפאנו זצוק"ל... ועשיתי פירוש לרוב פרקי יונת אלם כפי דעתי הקלושה, ושלחתי אותו ליד מחברו ה"ה הגאון מורי הנ"ל זצוק"ל.

בראש כתיב"י כתוב: "קניתי מיד ר' הלל בנו (של רבינו) פ' במדבר סיני שנת ת"א".
(טו) **כללים בתלמוד ופוסקים**. כתב יד המחבר בבדפושט קויפמן 121, בראשו תאריך: שנת השנ"ד לפ"ק, והוא מהחיבורים הראשונים שהתעסק בהם רבינו.

מלבד כל חבוריו הנזכרים מן הידוע שהיו לו לרבינו חיבורים נוספים הן בהלכה והן בקבלה, אשר אבדו במרוצת הדורות⁴¹. יה"ר שיתגלו שאר חיבוריו, ויודפסו כולם, ותושלם היריעה אכ"ר.

כדי לדעת איך ומתי היה סדר כניסתו של רבינו לחכמת הסוד, ובאיזה סדר סידר וחיבר את חבוריו הגדולים הנ"ל, ראינו לנכון להביא קטע מהקדמתו לספר 'שמן משחת קדש' (כת"י), המדבר באורך בענין זה, ועל אף שלעיל עמדנו על חלק מהלשונות, והדברים יבואו בכפיל'א, עכ"ז סידורם של דברים כפי שהם במקור נחוץ הוא למאד. וז"ל רבינו:

"... אנכי אהרן ברכיה בכמ"ה משה ממדינה יצ"ו... הגם כי רבות צררוני מנעורי גם לא יכלו לי תלאות הזמן הבוגד ותהפוכותיו, ואם מעט ואם הרבה נפשי כצפור נמלטה מפח יוקשי הגשר הרעוע הלז, וקבעתי עתים לתורה, וציינתי לפני תמיד ציונים מדברי אמריה כי נעמו, ובימי חורפי מקדמוני אספתי חומרים חומרים מקונטריסים אשר כתבתי, ואספתי מן המפוזר למען יהיו לנגד עיני למזכרת כללים מסוגיות ודינים ושאלות תשובות, וגם מכללי הגמ' וספר כריתות וס' הליכות עולם. כאשר עדיין יש מהם בידי קצת מהם, והרבה ספו תמו.

ואחר איזה ימים לבי התאווה תאוה ללקוט בגנים ולאסוף שושנים מספרי הקבלה, אשר נפשי מאד בהם חשקה לשבוע מטובם וליהנות מזיו יפעתם, ומעצמי התחלתי לקצר ספר שערי אורה ושערי צדק, ומשם נסעתי לספר תולעת יעקב, ואחריו לספר עבודת הקדש מהגבאי אשר בו דרושים שונים, הלא הם באוצרותי כתובים וכמוסים. אח"כ בהיותי בארץ לוגו עשיתי קצור לספר הפרדס מראשו ועד סופו, בכל המקומות אשר היה נראה לי שלא דבר בהם ספר העסיס ראשון, וכן הוספתי הרבה בהגהות העסיס, ובמקומות קצרות, ופעמים פרשתי כפי השגת ידי המק. ויהי לימים אנה ה' לידי הרבה מעינות מספר אלימה, ומהם סדרתי וקצרתי כללים כללים ושמתיים באמתחות עם שאר קונטריסים, והמלאכה זאת היתה רבה וארוכה קצת.

אחר זה זכיתי לטעום בקצה יערת הדבש מחכמת גורי האר"י מפי הגאון מורי מפאנו

41. כבר רבינו בעצמו ציין שהרבה מחיבוריו ספו תמו, ובעיקר מגירסא דינקותא וימי הבחרות. וראה לשונו להלן בהקדמתו לספרו "שמן משחת קדש".

זצוק"ל, והייתי בהם כשט בלב ים וכהולך בראש חבל, ולא מצאתי ידי ורגלי בבית המדרש, עד כי זה וזה לא נתקיים בידי. ובחרתי להתחיל ולקרוא בעיון קצת בפשט דברי הזהר והתיקונים, ומהם עשיתי קצור עם קצת פירוש השייך למלאכת והבנת פשט לשונו ואמריו כי נעמו, עם איזה הקדמות הכרחיים לפי המקום והלשון, אך הכל פעלתי לפי דרך בעל הפרדס. ויראתי לנגוע באדרות וגם לא בספרא דצניעותא. וזו עשיתי כי הייתי נבון בהקדמות חכמת גורי האר"י, הגם כי הרבה כללים ומכתבים כתבתי וקצרתי בעת הייתי לומד בהם ברי"ו עם הגאון הנ"ל, וגם אחרי שובי לביתי מעצמי הייתי יושב ורוחי בהם וכותב תמיד, ועשיתי פירוש לרוב פרקי יונת אלם כפי דעתי הקלושה ושלחתי אותו ליד מחברו ה"ה הגאון מורי הנ"ל זצוק"ל, ועכ"ז הייתי מכיר בעצמי שלא הייתי עומד על בורין של דברים, על כן אמרתי טוב לי לעסוק בתחילה בפשט דברי הזהר, כאשר עיני הקורא יחזנה משרים בהקדמה אשר עשיתי לקצור ופירוש ספר הזהר הנ"ל. ומאד אהנייא לי טרחא זו מידי הגיגי בכל שבת ושבת בפרשה של השבוע בקיצור ובפירוש ההוא, כי בא בו כלול ובלול בין הקיצור והפירוש הרבה כללים ולימודים במקרא מועט ובהלכות מרובות. ונוסף על זה הקיצור מהקיצור שעשיתי סביבו, למען כל משכיל דורש ברבים יוכל ברגע למצוא מבוקשו ולאסוף לו חומרים חומרים מלמודים והצעות הצריכים לדרשתו.

אחר זה לתועלת בני עמי עשיתי איזה חדשים לסדר ולחבר סדר המעירי שחר, והוצרתי להדפיסו להפקת רצון השואלים. ואחריו נסעתי לחבר ספר מעבר יבק, אשר הודפסו שניהם במנטובה, כי כן צוותי מרבים אשר היו עמי כנראה בהקדמותיהם ולזכות החיים והמתים. ומעולם דרכי שמרתי ולא אט שלא לדבר בחיבורים אלו רק כפי הקדמות ספר בעל הפרדס וספר אלימה, אך לא מינייהו ולא מקצתייהו מדרכי גורי האר"י."

אחר זה נתהווה פה מודונה מקרה של קנאת ה' צבאות, ולהודיע דרכי אלי בקודש הוכרתי לחבר ספר היקר בשם מגן אהרן, אשר מתחלה היה דורך דרך בעל הפרדס והקדמותיו, אך אחרי כן משום מעשה שהיה הוכרתי להוכיח במישור לענוי ארץ כי אמת יהגה חכי, ובחלק שני ממנו בא בו דרכים ושיטות גם כפי הקדמות גורי האר"י, וגם כי הם דרושים ברומו של עולם לא בא שם רק דברים פשוטים כפי הצורך, אשר טעם מסיבת החיבור ההוא הלאני לדבר ולהטעים דברי אמת וצדק כפי השומעים והוגים את דבריו.

ובשנה זו [שפ"ט] העיר ה' את רוחי ודברתי אני עם לבי לאמר, הלא עברו הרבה משנותיך למה תחריש תתאפק ולא תעשה לך דרך סלולה לעשות נייחא לקב"ה ושכינתיה בעסק התורה, ותאסוף אליך דרושים צמודים יחד לקדש נפשך ורוחך ונשמתך בהם, בנשוא אותם על שפתך כל הימים אשר אתה חי על האדמה, ומהם תזכה ותסק לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. ומה עשיתי, שבת בדעתי וראה בכל הקונטריסים אשר באו לידי מיום הראשון עד היום הזה מדברי גורי האר"י ז"ל, וחזרתי בהם מראשם לסופם ומסופם לראשם, וכן צרפתי כל הקונטריסים שקצרתי ואספתי מהם, ומכולם צרפתי וסדרתי מהם דרושים מסודרים איש איש על מקומו. וכל זה היה במחשבה לפני למען אוכל בימי מקראי קדש בשבתות ובמועדי ה' ובימים אשר ארצה לקדש עצמי בהם, להגות אותם במורא וביראה רבה, ולא תהא הקדמה אחת כאן ואחרת במקום אחר רחוקה ממנה, באופן עיני יהיו משוטטות, ולהציל עצמי מפיזור הנפש הזאת, קמתי

ונתעוררתי להוציא מחשבתי זאת מן הכח אל הפועל, יען כי ראיתי כתוב בחידושים שכל תלמיד חובה עליו לכתוב על הספר בדיו בהיותו בעוה"ז דרכי הקבלה האלקית, כי זהו צורך גבוה לחדוש סתרי תורה בחרט אנוש.

ואחרי חשבי איך אעשה ואסדר דרושים אלה המפוזרים על תילם עם סדר ופי' וביאור יהיו ערבים לכל משכיל דורש ה', ראיתי ונתון אל לבי כי אי אפשר לבא לידי שלמות מלאכה זו, אם לא בהפריד וחלוק דרושים אלו לארבעה ראשים, ומשם יפרדו לגן עדנים. הספר הראשון יהיה בהקדמות ובמושכלות ראשונות למי שיזכה לטהר נשמתו ליכנס בפרדס הלז. והקדמות ראשונות ועיקריות אלו אשר אצלתי אותם מקונטריסים אלו כנ"ל קראתי אותם בשם **ספר שמן משחת קדש**.

הספר השני יהיה ג"כ בהקדמות שניות אשר הם טובים ועריבים ומועילים ליכנס בגן עדנים זה, אך לא הכרחיות כראשונות וגם לא כל כך כלולות, וגמרתי אומר כנ"ל אם יגזור השם ויסכים לכנות ספר שני זה בשם **שמן זית זך**.

הספר השלישי יהיה בביאור סדר תפלות שחרית ומנחה וערבית וכל ימי המקראי קדש וחנוכה ופורים והרבה טעמי מאיזה מצוות יסולו לרגל המלאכה הזאת, ואגב זה יבא בו ג"כ איזה הקדמות חדשות לא שערום הב' ספרים הראשונים, וראיתי לכנותו אי"ה ב"ו [בעזרו וישועתו] בשם **ספר שתיל פורח** כי בחצרות אלקים יפריחו הכוונות והיחודים מהתפילות ומע"ט וימי המועדים ויעשו שם למעלה ויפרחו כגפן וזכרם יהיה כיון לבנון וככומר של ענבים.

הספר הרביעי מחיבור הנחמד הזה יהיו ליקוטים מענינים שונים ב"ו אי"ה אשר גם בהם יתחדש הקדמות חדשות כפי הענין המשתרג, וחשבתי לכנותו בשם **אמרי יושר** אם יחייני האל וישלח לי עזרו מקדש. (החלק הלז עדיין לא בא לידי גמר).

אך זאת עצתי השמור לכל מעיין ישר אשר יבואו לפניו דרושים אלו היוצאים מנהרי דעה, כי לאו דידי נינהו, רק הנני כגרזן ביד החוטב וכחומר ביד היוצר, ומלאכה תקרא זאת ולא חכמה כ"כ, הגם כי טרחא רבתי היא להוסיף ולקצר ולבאר ולהפוך ולשים את של זה בזה ושל זה בזה, מ"מ היסוד כבר הוא בנוי ומשוכלל מפי קדושי עליון המאירים לארץ חפץ.

ולהיות כי ממקום גבוה מוצאם, לא כל הרוצה ליטול את השם יבא ויטול להגות בהם בלי הכנה גדולה וטוהר לב הרבה, רק ינקה עצמו מרוח סועה ומסער קליפת הגאווה, ויהיה קדוש בפרישת התאוות והסתפק במה שיש לו ובטוהר גופו ככל האפשר לו. ואחר שמילא כריסו מדברי הגמרא והפוסקים, ויהיה חריף בפלפול והבנת דרכי ושבילי התורה ומצוותיה הברים ויגיע לשני הבינה, אז ולא קודם יוכל ליכנס בפרדס גן עדן הזה, כי אז יתענג על ה' ויזכה לראות עולמו בחייו, ואל יבהל להשיב בהם כי כל מתון מסיק וכל חריף מקשה... מדרס לפרושים גברא דחשיב כלא **אהרן ברכיה** בכמ"ה משה איש מודינה יצ"ו סדר וראיתם את הארץ מה היא שנת שפ"ט לפ"ק לק"י".

רבינו נפטר זקן ושבע ימים בכ"ה תמוז שנת השצ"ט. והספידוהו מרורות חו"ר דורו, וביכו את האבידה שנתהוותה עם פטירתו.

ביום פטירתו ובתשלום הז' לאבלות, קונן עליו רבה של מודינא בזמן ההוא ה"ה הרה"ג ר' אברהם גראציאנו זצ"ל:

"... שמעו ההולך בכל הארץ, ארץ אשר ל' במסכנות אכל בה לחם, לחם צר ומים לחץ, כדרכה של תורה, פת במלח, ומים במשורה, והוא שכב אפים ארצה, וחיי צער חיה, כרבי חנינא בן דוסא בקב חרובין, וכרבי אליעזר בן פדת, דאשכח בדא דתומא, וכהלל הבבלי בההיא טרפעיקא... נפלה עטרת ראשינו, אי חסיד אי ענין, כאהר"ן כהנ"א, מבני דור כהנים היו, איש אלדים קדוש הוא, המקובל האלדי, קבלתו נקבל... ה"ה מרנא ורבנא כמוהר"ר אהרן ברכיה מודינא זצוק"ל... תהי נפשו צרורה בצרור החיים הנצחיים"⁴².

ת.נ.צ.ב.ה

42. שאר הקינות על רבינו ימצא הקורא בפתח ספרינו, בהם באו לידי ביטוי מקצת מגדולתו וקדושתו של רבינו.

ספר מעבר יבק

אוצר החכמה

אח"כ 1234567

הקדמה לכבוד הרב המחבר זצוק"ל

אלה הדברים אשר דיבר הרב הגדול המופלג הדרשן כמוהר"ר נתנאל נר"ו בכמוהר"ר משולם הלוי זצ"ל

יבינו החכמים וישכילו הצדיקים. ויתנו תהלה לאל והודאה לטובו ונועמו. ותת השבח והגדולה לשמו. הוא מבחר כל מעלל. ומהלל כל מהלל. כי נתן לנו דעת. והשכלנו מטעת. כי מה חפצנו. בבתינו אחרינו. זולתי להשכיל ולהתבונן. כי האל דעת לאדם חונן. כדי שידע כי האבות איכות. והאמות אימות. והאחים חוחים. והנשים נשים. והבנים יגונים. והרעים רעים. והקרובים קרבים. ואמר החכם [מיכה ז, ו] אויבי איש אנשי ביתו. כי סוף כל מחובר להיותו נפרד. וככתב הרב הגדול מעוז ומגדול הרמב"ם בהלכות יסודי תורה פ"ד בבא ג'. והכל היה מן העפר. והכל שב אל העפר. ואפילו גלגל חמה. זולתי מי שעסק בתורת ה' תמימה. וכדכתב הגאון המחבר. אשר חיילים יגבר. במאמר שפת אמת בפ"ד. ואם לא נשאר לפנינו. בלתי אם גויתנו באדמתינו. למה לא נחוש לנשמתנו הטהורה אשר ממקום גבוה חוצבה. וסופה. מכל מעשה דיבור ורעיון. ליתן דין וחשבון לפני אל עליון:

ברוך האל אשר לא השבית לנו גואל ה"ה הרב המופלא. בכתם טהור לא יסולא. המקובל האלקי אשר לו דומיה תהלה. הרב המחבר זצוק"ל. אשר נתן לנפשינו פדיון. לומר בכל יום. פסוקי אנ"ך כי כחם אדיר ונאדר. ליחד צדיק כתמר. אשר בהם יחוד. ברכה. קדושה. ועמהם נזכה לעבור את מעבר יבק. מגולות תחתיות. לגולות עליות. ובשפתי צדק. נחזיק כל סדק וכדק. אשר יהיה בנפשנו. כעלותינו לראות לפני יוצרנו. ובשפת אמת. נשיב אמרי אמת. לפה שולחנו. וכדאמרו במדרש משלי [ילקוט שמעוני רמז תתקס] שלמד הקב"ה עצה ודעת למשה. ונתנם לו באמת. וכתב לו אותם באמת. והודיעם לו באמת. כדי שילך הוא ויודיע לישראל באמת. להודיעך קושט אמרי אמת. להשיב אמרי אמת לשולחך. ואז בנוחנו על משכבנו. יעלו חסידים בכבוד (היינו ל"ב מיני שכל וכמובא בכתבי האר"י) ירגנו על משכבותם (בשי"ן שורקת מ"ם דוממת כדאיתא בספר יצירה). ובשפתי רננות נזכה לרנן לפניו יתברך. ועתה ענן הקטורת תעלה לפניו יתברך להגדיל ולהאדיר נר"ן ח"י של נפש מעלת הרב המחבר. על כל הטובה אשר עשה בחיבור הזה שקושר כתרים לקונו. בעיינו. במעיו. ובמתק לשונו. ונפשו ברכה תדשן. בעדן גן לוקמת שושן:

מעיד אני עלי שמים וארץ, כי מיום עמדי על דעתי, לא עזבתי בכל יום מלומר את סדר פסוקי אנ"ך הכתובים בספרו. והיו לי שעשועים. וחכני ה' שהוא כמו

ארבעים וחמשה שנים שאני דורש ברבים, לא מנעתי עצמי מלהזכיר שמו הקדוש כמעט מכל פעם, באיזו פאר פארת ממאמריו הנעימים והנאהבים. כי הרב המחבר. בלשון קצרה דיבר. וכל ענייניו. דבר דבור על אופניו. ומי שלא הבין חידושיו. וירד בירכתי סודותיו. לא בא בשעריו. ובכל לילה קודם ברכי ברכת המזון, ספרו הקדוש הוא לפני ללמוד בו:

שמעו נא לי אנשי ישראל. ברוכי אל. למפורסמות אין צריך ראיה. אשרי עין ראתה את ספריו הקדושים כ"י. ראשונה יסע הדודאים נתנו ריח. בספרו הקדוש שתיל פורח. הלא הוא על כוונת התפלה. ובהדרת קודש. ספר שמן משחת קדש. ה"ה הקדמות מעולות בדרך הרמ"ק וגורי האר"י ליכנס בהם פנימה לדעת חכמה בחכמת האמת אין בהם נפתל ועקש. לכל דבר ה' מבקש. ישר פעלו וזך בספר שמן זית זך. בו כללי חכמת האמת ע"ד האר"י בדווקא על פי דרכו. ועל כל פרשה ופרשה: מורה ומשבח אנא לאלהא רבה, כי ברחמי האריך ימי ושנותי. והגיעני עד הלום. לראות נופך ספיר ויהלום. מעלת גיני ונקדי מעלת הרב המחבר זצוק"ל ה"ה מקציני ורוזני ק"ק הלז. אשר העיר ה' את רוחם ונדבה נפשם אותם. בראותם כי אזלת יד הצמאים למים ה"ה מימי תורת אמת של הרב המחבר. להיות בלתי נמצא לקנות את הספר הנחמד והנורא הלז, לחזור ולהדפיסו מכיסם והונם. לזכות את הרבים. ברך ה' חילם. ופועל ידם תרצה. ויזכו להגות בתורת ה' הם ובניהם יחדיו יהיו תמים. עד עמוד כהן לאורים ותומים:

ואתם הרי ישראל עיניכם. אל תחוס על כספכם. קנו הספר הזה ויהי תמיד בו עיניכם. ובו יהיה מוסריכם. ובשכר זה יהיה ה' עמכם. והשיב אתכם אל ארץ אבותיכם.

כה דברי קטן קורא בתורה נתנאל בכמהר"ר משולם הלוי זצוק"ל כותב פה מודינה. עש"ק ז' לחדש מנחם פדות לפ"ק בסדר ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם.

בה"א [בהעלם אחד]

בקשו עוד מעלת ניני ונכדי מעלת הרב המחבר זצוק"ל להראות העמים והשרים את גדולתו, להדפיס את אשר קונן עליו ביום פטירתו ובתשלום ז' ימי אבלו הרב הגדול ר"מ ור"מ דק"ק מודינא יע"א באותו זמן כמוהר"ר אברהם גראציאנו זצוק"ל.

שמעו זאת כל העמים

מי שמתו מוטל לפניו. אדם כי ימות באהל צדיקים הנקראים אדם, שנאמר אדם אתם, כמוטל עליו דאמי, ודארי דולא אכתפיה, ויהיה מוטל עליו לקברו בפישוט ידים ורגלים, להיות פוט"ר מלבן, ולקרות קרית שמ"ע, שמעו ההולך בכל הארץ, ארץ אשר ל' במסכנות אכל בה לחם, לחם צר ומים לחץ, כדרכה של תורה. פת במלח, ומים במשורה. והוא שכב אפים ארצה, וחיי צער חייה, כרבי חנינא בן דוסא בקב חרובין. וכרבי אליעזר בן פדת, דאשכח ברא דתומא. וכהלל הבבלי בההיא טרפעיקא. כי על כן יצאתי ממחיצתי להוריד דמעות על אדם כשר כזה, כמאי דאמרינן בשבת פרק רבי אליעזר דאורג [קה ע"ב]. גם כי חצבי לנהרא כגני לייא, כי נפלה עטרת ראשנו אי חסיד אי עניו. באהר"ן כהנ"א, מבני דוד כהנים היו, איש האלהים קדוש הוא, המקובל האלהי, קבלתו נקבל, ולידינו לא יש תשובה כהחרש והמסגר. ה"ה מרנא ורבנא כמוהר"ר אהרן ברכיה מודינא זצוק"ל. אשר אל מקומו שאף זרח הוא שם ביום אב"ה כפי אל כפי לחדש תמוז שנת שצ"ט. סדר ויעל אהר"ן הכה"ן אל או"ר הה"ר. וכן עת ספור לנושאי המטה וחלופיהן. את שלמטה צורך בהן. ואת שאין למטה צורך בהן. תהי נפשו צרורה בצרור החיים הנצחיים, וחיי אריכי ורויחי שבק לן ולרבנן ותלמידיהון. ולסיעתייהו דעמהון. אמן כן יהי רצון.

ויהללו בשערים מעשיו של החסיד והקדוש הנפטר הנ"ל, את הזיקין ואת הזועות וכל כוכבי אור. ביום ה"ו שנת שצ"ט לפ"ה.

קינה היא וקוננוהו על פטירת הרב המחבר זצוק"ל

איכה יועם זהב. ישנא כתם הטוב. אל ישראל אהב. טוב תואר גן רטוב.
לא פנה אל רהב. ענוותן זה מה טוב. אין נא. צנא. תנא. וימת אהרן.

אין צדיק אין עוד רון. תצעק עתה גרון. בנסוע אהרן.
בהיר וכלי חמדה. שבתאי נא תבכה. אל עין כל העדה. בושח ומחכה.
אף צדק לי פטרה. תספוק על כף תכה. פודה. מודה. יודה. וישכב אהרן.

אין צדיק אין וכו'

רוץ נא אתה מאדים. בין כי הוא כפלימו. וכרוח הקדים. השליך שטן ושמו.
חמה אל הרודים. בעם הבט עמו. חוזה. מזה. יזה. ויפן אהרן.

אין צדיק אין וכו'

הוי הוי נוגה תאמר. עתיר פומבי אין עוד. קדוש יין חמר. אל דך היה לסעוד.
בוכב חסיד גמר. ולבנה עת לרעוד. קורא. מורה. יורה. ויגוע אהרן.

אין צדיק אין וכו'

מה זה מיהר הרע. מלאך לפרוץ גדר. חדש תמוז אירע. אמר אכ"ה גודר.
פטיש חזק קרע. לב חכם לו סדר. בהיר. זהיר. מזהיר. ויעל אהרן.

אין צדיק אין וכו'

רוח תפל חאו"ע [חסר אור עינים] אברהם יצ"ו
בן לא"א כמה"ר מרדכי יצ"ו גראציאנו

בה"א

ויהי לשבעת הימים ימי הספרו של צדיק יסוד עולם. ז' להספד רבא דעמיה. ומדברנא דאומתיה. השור והבור, השור דהוי ספי כתורא באורייתא, והבור בור סוד שאינו מאבד טיפה. הגאון יעקב אשר אהב סלה חכם גבור. ועשיר. עתיר תקוע. עתיר משח עתיר כמס. כמוהר"ר אהרן ברכיה מודונ"א זצוק"ל בעל מעבר יבוק. ושומרי"ם לבק"ר נשפך לארץ כבדי. וכלו בדמעות עיני. טיף טיף כנגד טיף טיף. באמרי איה דגן ויין דגן מי דאיתמר עליה הכל צדיכין למארי חיטיא. ויין יין המשומר בענביו שהנערים והזקנים נוחה הימנו. ויעבור את מעב"ר יבו"ק. המלך יעננו ב'יום ק'ראנו. וחיים טובים שבק לן ולכל ישראל מי שהיה מעיר השחר כדוד כרימא דמלכא. וזאת הקינה אשיב אל לבי. כי על אורייתא דיליה יש לי רב חום בקרבי. הביטו וראו אם יש מכאוב כמכאובי.

ד' תנועות ויתד וב' תנועות

אוי נא לנו	זקנינו	כי בא חשך	ויום עברה
אפס כסף	ותם כוסף	לתור חכמה	ועם חברה
דבר נחוץ	ארי בחוץ	יושב קדם	בכם נורא
תורה תבכי	וגם שפכי	דמע שליש	ובמהרה
עמוק עמוק	וכו נימוק	מי ימצא לו	בלי משרה
פום לא פסק	בדת עסק	כדמות דוד אלף	בתפארה קום
קום לך נביא	כגור לביא	עם לב נשבר	ונא עורה
תורה חרו	ולא נגרו	לנביאים הוא	כטב מירא
הן לכתובים	לבת רבים	היה מורה	בכל צרה
משנה ספדי	גאון דודי	שנה שלש	ולו תגרא
כל ברייתות	ותוספתות	רדפו מהר	לראש שורה
וירושלמי	לרב שמי	זכור שמור	ונגרא
תלמוד בבלי	מאד מולי	שים שק אפר	ומן כירה
אין ריש לקיש	באין קיש קיש	ריש דוכנא	אנוש צורה
ספרא סופר	באר חופר	איה שוקל	וכי חמרא
ספרי תצרח	ואל תברח	צדיק אבד	ובשמירה
ומכילתא נא	הלא צנא	מלי ספרי	לעיל נקרא
המית עצמו	וסר דמו	וכמו רבא	נגר טורא
אף הלכות עם	בטוב טעם	כברודיא נם	כקול שירה
על כן אמרו	ואל תמרו	תפנו מקום	לרב ספרא
גם מדרשים	באור אישים	היום אתם	בלי אורה
תורת עולה	וקבלה	אל תכסי את	ומגברא
רב ברך יה	לבר בתיה	זכה זכה	בסוד ברה
בו קול רנה	ומדינא	אין פחד לו	ולא יירא
דבר לדור	לרע כי דור	רב מאיר הוא	באזהרה
כל סימניו	ואור פניו	כיהודה זך	וצינורא
אין לו ערך	שפל ברך	וכרב קדוש	נשיא דרא
אשרי חשקו	ברוב חשקו	תלמוד יש בו	ובנהורא
אב רם עליון	לגר ציון	אנא תן לו	שכר תורה

הבו"ר והני"ר והזרע אח"ד בפח ופחת ופחד בשפל גגים גגו תאו"ע אברהם יצ"ו ו'
לא"א כמה"ר מרדכי יצ"ו גראציאנו. סדר אחרי הכותו את סי"חון מ"לך האמורי. ביום
ה' בשבת ה' מנחם השצ"ט.

הקדמה לשבח הספר הנכבד הזה

וכראות כמהה"ר גרשון קצינין יצ"ו. פאר הספר ומהללו, פתח בשפה ברורה ונשא משלו.

לקול המילה גדולה עלה וגלה באזני. העירו האירו רעיוני. ובעיני ראה ראיתי חכמה נעימה תמה. ברה כחמה. ביד רמה. מיום ה' שמה. שמה ס'ברתי רשפי ק'סתי בידי עט'י בקולמוס נימוס בנוצה פרוצה. בלשון אלכסון בקלוס דבר שבקדושה אשר הוא פרוסה. מורשה מאורשה לנו בנעימה. מה חובתי עלי ואעשנה. אחזתיה ולא ארפנה. ועלי לשבת. וקול תודה לזבת. לאדון הכל אשר החייני והגיעני לאכול מפרי עץ הגן גן רטוב. בחור וטוב. ואברך בורא מאורי האי"ש תם וישר וירא אלהים אשר ירח מנחה מנוחה. נחה ארוכה. ממושכה כדת וכהלכה. הליכות עולם ל'ו ובהיכלו.

כלו אומר כבוד. כבוד ותודה בקל קרנא ומשרוקיתא נטע שורק פורק וזורק מרש'ת לרש'ת מראשית כל פרי האדמה. דרך גבר בעלמא. ואין מלכות נוגעת בחברתה כמלא נימא. ובגוף ובנשמה. קשה רימה. אדם להבל דמה. נמשל כבהמות נדמה. לכל יורדי דומה. קול ברמה. נשמע בתבל. כציץ נובל. בשנת היוכל. אם נפש הוא חובל. בבקעת ארבל. ב'ת בב'ל השדודה.

אשרי שישלם לו את גמולו. עם בת גילו. השוכבת אצלו. ולא ילך סחוב והשלך. ובל ילין. בלא תבלין. בעמ'ק בלא דב'ר. ולו תבן בלא בר. בר נקי כפים. עשה יעשה לו כנפים. לעוף בשמים. והמים המתוקים. לחכו ממתקים. וריוח לו בין הדבקים. ללכת אל עיר מושב. לחסות בצל אל להסתופף. בהתאסף ראשי עם.

יחד שבטי ישראל. אצילי אל. שומרי משמרת הקודש פוקו חזו מי רואה אלו יוצאים ולא יצא לשבח ולהלל קול הקריאה הגדולה הזאת אשר היא מכרזת כשופר שפרו מעשיכם ולפניכם תתיצב כתייר הגדול לתור לכם מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה. מה יפו ומה נעמו. נעימות אמרותיו אמרות טהורות. יפות וברות. המאירות לארץ ולדרים. המה הגבורים. הגוברים לקיים את הדברים האלה בזמניהם. ולו יעבור את מעבר יבִּק בארץ בוקה מבוקה ומבולקה וביד חזקה.

ובזרוע נטויה. כל הנשמה תהלל יה הללויה. כאשר עינינו תחזינה מישרים ונעשה בנו מאמר שפתי צדק צדק ומשפט נשירה בעוז נאזר מפוזר בין העמים ולאומים בארץ ינוחו נצח סלה ועד בהועד בית מועד מעת אל עת ומפקידה לפקידה כל האנשים הנגשים. בעדת קדושים. דיין שעתן. יסבו בלכתן. ירוצו ולא יגעו.

ילכו הלך וטפוף ולא יעפו בלכתן. ומתן בחופתן כחתן. ומוהר כמוהר הבתולות. העולות ברום המעלות. בלי אשם מעילות. יעלו בגילה. בראש חילה. יחיו בצלו בהלו גרו. אורו והדרו. נר מצוה ותורה אור יאיר שכלו. ונתיב שכלו. אצלו יאציל אצילות שפע וברכה ערוכה. ממקור הברכה העליונה. משמי מעונה גולות עליה כאשר יעיר קנו. מול קונו. לרצונו לפני ה' ומלין יגביר ויאדיר. יבחן מן המוכן. כאבן בוחן. פנת יקרת יסודים. במגילת חסידים. סגולת יחידים. ב'ת קמ'ה באמ'ה. בכל שמה. שלל צבעים רקמה משוקקת. שבעתים מזוקקת. מתנשאת לכל לראש מחוקקת. משובחת על כל מנה ומאתים. מחזקת על כל רים ורים סאה וסאתים. שפתים ישק שפת אמת. תבון לעד זכותיה גו. קופתיה וחופתיה אשר הבדיל לנחלה לו. ולו יאתה תהלה אשר הפלא והפליא לעשות בקשות מחודשות במלאכת עבודת הקדש הקדיש נפשו לה' משומרים לבוקר. וזה כמו עשרה שנים רצופים דלא פסק פומיה מליחן שבח ותודה להודות ולזמר לשם עליון באפריון מקדש מעט בית הכנסת של האלוף אביו יצ"ו. והאיר והעיר נרדמים. לעמוד מימים ימים. בחבורת קהל ועדה בהרבה יחידים. אשר מתיחדים מתקבצים ובאים. מדי יום ביום לשקוד על דלתותיו לעמוד לעבוד בבית ה' בלילות ב"ג מדות של רחמים. וקדישא רבה והרבה להשיב אף וחימה. בקול נעימה. בחבורת מאירי שחר תושבי מודי'נא. כשחר נכון מוצאם. צאתם ובואם. בפיוטים מיוסדים על אדני פז מפז ומפנינים. בכל מיני אופנים. מכלים שונים. חדשים גם ישנים. מכנף רננים. כל איש ואיש יחיש יערב לו. בהלולו ומלולו. קול לו ישוב ורפא לו. בדיבור בחיבור דברים ברורים. לאדיר אדירים. לשאול צרכיו יעריך ידרך פעמיו לשלום. יביאהו עד הלום. כספיר ויהלום. ימצא הכנות. ברכוי תחינות. לבוחן בחינות. לשורר בנגינות. בשפתי רננות.

יהלל פי בפומי ואמרי פי יהיו לרצון. ולאל אתחנן בשבח עתה הענן. ולשון אלם תרון. בזכותו של אהרן. ודברי אלה לפני ה' תמיד. כפתיל צמיד. להעמיד ולהתמיד. חיים לכל עדתו ואומתו. קודש ישראל ראשית תבואתה. זרע קדש מצבתה. באהבתה יסגא תמיד. יצמיד ישמיד. כח הצפוני הצפון. להסטין להקטין במותנא תניינא. מרה כלענה. יחסה בצל קורתו עלינו. יאזין טיף נאקתנו. ישמע עתירתנו. תכון תפלתנו. כקטורת בעתה ענן הקטרת.

עולה דולה ומשקה. ולמחסה אשריו ואשרי חלקו וחקו. בשלם סכו. ומעונתו בציון וחביון ואפריון נמטי ליה למר. צרור המור. און וחקר. דבר וחבר למד לאדם דעת לדעת מוצאו ומובאו מדי חדש בחדש יחדש נפשו בתקון מעשה. בדיבור יעשה. ועליו יכסה. בעוז ומחסה. אומר ועושה. להגן במגן בתחינה בצינה. במענית בחנית. בקרבן תענית.

ענה לבי ואמר לי. להתנצל במלולי וקולי. קול צעירי הצאן בראותי שלשלת גדולה. בעוז תהלה. בחיבור מאד נעלה. ואשמע אחרי קול רעש גדול. מפריו מכריו קרי בחיל. לא עליך המלאכה לגמור את ההלל. כי רבה היא המלאכה. בכל תוקף מלוכה. וזאת תורת החקה. אמרתי אחכמה והיא רחוקה. מלה בסלע ובתרין משתוקא. ואני שפל ונבזה מעני לפניהם וזה גם את זה לעומת זה לא אני בן חורין ליבטל הימנה ותגא בלב איש ישחנה ישיחנה לאחרים. חברים מקשיבים. בהיותי נקשר כקשר אמיץ וחזק ברוח עזה. ורחמתין עזיזא. באהבה רבה. לרבא דעמיה. ומדברנא דאומתיה. ולותיה אני מסתופף לחזות בנועם אמריו המתוקים והנעימים. נטע נעמן מזמן לזמן ולפרקים. קים לי בגווי דאפשר. ואולי דזה וזה גורם מותר. בזכרי כי זה ימים ושנים. מעוט רבים שנים. הלוך הלכתי. כאשר נכסוף נכספתי. בק"ק מנטוב"ה עיר ואם בישראל להדפיס ספרי ספר קרבן תודה. ובלכתי שמה כמצווה ועושה מרבותי הבאתי עמדי להדפיס ראשית כל פרי האדמ"ה. תורת ה' תמימה. ספר מעבר יבק כאשר היה בראשונה. שלא הגיע לשליש של שלישי שלישי ממה שהוא עתה במהותו רב הכמות והאיכות והראשון הנוח לו. מן הבא לידו. היה אחי וראש עטרת ישראל פטיש החזק אשר אור תורתו ונשמתו זורחת באור החיים אחי האלו"ף קלונימוס קציגין זצ"ל. והוא ראה און וחקר אותו מראשו לסופו. עד הגיעו ליפו. יופיו ועדיו. ולחכו המתיק כדבש עד כי בפרק אסיפתו מן העולם הזה השפל והאפל האיר נשמתו בדברי ספר המעבר יבק הנ"ל. לכל תקפו לקול חברים מקשיבים. אשר מערב עד בקר היו נצבים. מראשותיו של צדיק הנזכר למעלה לרוב אהבתם אותו. תנוח נפשו בגן אלהים.

ואשים קנצי למלין. הנאמרים בגבולין. בלא תבלין. באמת כאמור כי הנה מקום אתי ותשובתי בצדי. דברי לצאת ידי חובתי אנא נפשאי כתבית יהבית. אם כן איפה זאת עשו קחו לכם מזמרת הארץ. ארץ אשר ל' במסכנות תאכלו בה לחם. לחם עוני. עני ושפל ממאן דגני בבית אפל. מבלי מלח טפל. שוכן בערפל. שר בשירים. כקול הסירים. לשבח ולפאר ולהדר מעיין נובע ולבדוק עד מקום שידי מגעת. ולאל אתפלל יהיו אמרי לרצון. וקול ניב לחשון. ממני הצעיר גרשון. וכל טוב צפון ברך ה' זכרנו יברך ובקול קורא בגרון יקבל מנחת אהרן. יברך את בית אהרן.

אוצר החכמה

בקול שירים וזמר אשא משלי ואומר שיר חרוזי

על משקל יתר ותנועה

לשורר נגינות	נפשות עגונות	תנו שיר תהלה	ברינה בגילה
לגומל בישור.	בשפתי רננות	ועניו בדורו.	לישר מסלה
יערב לשונו	ועתר בענן	והוא ער ועונה	ובונה ושונה
לכל חי בעזרו.	כפתן וינן	כאהרן בחירו.	ונחמד לקונה
לגופו ופונה	וקרבן לעונה	מקיים ודורש	מפרש וגורם
בחדוש מזורו.	ביום חד יאונה	ורועה בעדרו.	וחושב וחורש
ביתרון וכשרון	ומנחה לאהרן	וקצר ובצר	אשר צר ואצר
בהלו לנרו.	ואור לו בעליון	בבורו בארו.	ויצר לאוצר
בפסוק ערוכות	בששים מלכות	בשירים ערבים	והצדיק אהובים
לטהר ליצרו.	למתוק פרוכות	ונורא באורו.	ליושב כרוכים
לאל חי גמולו	ברכה בצלו	וסדרי זמנים	בימים ושנים
ושלוח יקרו.	ושלום בחילו	חבורות בחדרו.	נתונים נתונים
לכתף וירך	ואל רם יכרך	אשר זן וערך	ומאל יבורך
יהי נא מקורו.	וביתו כאברך	להולך לסורו.	והתקין ודרך
יגלה בגילה	ונורא תהלה	בזבדין דחיקא	באורחין רחיקא
לרוכב חמורו.	יתקן מסלה	לתקן בשרו.	שרותא עתיקא
ברכה כשרה	נרנן בשירה	ידובק ויגהר	ביבק כנהר
וצלצל לעורו.	לדגה טהורה	לנשמת נחירו.	בשמן ויצהר
נהלל ונגמור	ודודי צרור מר	ידבר בחזקה	בשפתי צדקה
יכהן פארו.	ודוד במזמור	ורפאות לשורו.	מנוחה מתוקה
נגדל לשם יה	בכוסו רויה	למלוה את המת	לשונו מלמד[ת]
בעניו בדורו.	בישרות מסלה	לשופט בכתרו.	שפתיו לאמת

תם ונשלם

כה מעתיר זעיר שם זעיר שם. מקריב שי ומתן לאחלי שם. קטן וצעיר באלפי הצעיר
גרשון יצ"ו בכמהר"ר ישראל קציגין זלה"ה

הקדמת המחבר

אנא באורך ישרני

ה' עליהם יחיו ברוכים אתם לה' עושה שמים וארץ.

הקדמת מילין לספר מעבר יבן

הוסדה פה מודינ"ה סדר וערך עליה העולה

אל אלהים ה' יהיה עם לבבי, בעתות מחשבי, קותה נפשי יערב עליו שיחי, דברה לשוני בחכי, ולדברו הוחלתי יסכים על ידי והיה אמונת עט"י חוסן במאמר ראשון מספרי זה, ישועות במאמר שני, חכמה במאמר שלישי, ודעת במאמר רביעי, יראת ה' ורב חסד ואמת היא אוצרם של ארבעה מאמרים אלו, חקרתי בדברים, בינותי בספרים, וחברתיים להתענג בהם על רוב שלום לכל אחי ועמיתי, הדומים אלי אשר עלימו תמוף מלתי, ולי ולהם אשים דברתי, ובקהלם תחת כבודי יקטן שמעו נא שמוע מלתי, ואל תהי בעיניכם קלה ברכתתי, דמלה דהדיוטא מלה היא, ותינוק שהשושנים בידו טהור ודכי, כי הוא מאותם שיש להם מעשה והוא בחזקת טהרה. ואמרו רבנן במסכת ברכות פרק ו' [מ ע"א] כי גם דגים קטנים מפרין ומרכין ומברין כל גופו של אדם, ושם פרק ה' [לא ע"ב] ובשבת פרק כ"א [קמב ע"ב] אמרו דפעמים חריפא שמעתא דדרדקי.

ימי הילדות והשחרות הבל, וזה חלק אדם מאל, וחלק אלוה בעולמו לילך נכוחו ורועה אמונה, איכה ירעה רוח ולא יש ממנו תוחלת, והיום רבו מאה פפי ולא חדא רבינא [פסחים פט ע"ב], אבינה באנוש אבחינה, יצירתו ומצאתי בו טוב המות הזה, כי יידון נשריאי לקיניהון, ותשועת עולמים יש לנו בבית המלך, כדרדש ר' שמלאי במסכת גדה פרק ג' [ל ע"ב] כי לך תכרע כל ברך זה יום המיתה שנאמר [תהלים כב, ל] לפניו יכרעו כל יורדי עפר. על כן ישמחו השמים ותגל הארץ, בהיות לב האדם בבית אבל, כי לשמחה מה זו עושה, ומחמדי תבל סלונים וסרכים הם אתנו, והזהובים זבובים, והשושנים קמשונים, שסוף האדם לילך אל בית עולמו, כגמלא פרחא וטרודא הוא דין, ואינו רואה את כל מאומה בידו, כחולדה זו שגוררת ומנחת, ותחשך השמש והאור, וערבה כל שמחה, ווי לה לחדא דאזלא ולא אתיא, ווי לאזלא ווי לחבילה ווי מביתא, כי מה חלקו בביתו אחריו, (ה"ה מדורו הצפון בגן עדניו), מכל עמל שיעמול לגויתו ואדמתו, ביום שיזעו שומרי הבית והתעותו אנשי החיל, וכלבוהי לא נבחין טחנהי לא טחנין, וינתקו מורשיו כהנתק פתיל הנעורת בהריחו אש, ויכלה לחות השרשי ויסוף החום הטבעי, וישוב העפר אל הארץ כשהיה, וחלופי שופרא כיבא הטוב, שישישו בני מעי, ונפשי תאבל, אדמתי עצם תאדם, ונפשי תשם, ואוי למוכרים חיי עולם בחיי שעה ונחלת שפרה בעבור נעלים.

האל המגלה עמוקות, מני חושך עין רואה ואוזן שומעת, שלוחי השגחתו לא יסבו בלכתן, ואל אשר יהיה שמה הרוח והרצון עליון ללכת ילכו, על כן מיום שבטלה זכוכית לבנה ופסק מישראל נבואה באחת ידבר אל עם האדם ובשתיים, אם לא ישוב וישים לבו לדיבור ראשון, ואולי ישמע לקול האות האחרון, הלא אוזן מילין תבחז. כי מראש בסתר. אלהי הרוחות לכל בשר, בחלום ידבר בו,

ומזהירו באומר לו, חיי הוי צדיק ואל תהי רשע, ולא תצא נפשך ממאסרה מטונפת בחובין, כצאת העבדים כנעניים, בראשי אברים עם מומים גדולים וקטנים, הא קמן קרא קרי בחיל ואמר החלומות שוא ידברו, יריע אף יזרח מלהבות קודש וממעון שמים יתן קול עוז, כי החלומות מדברים ומודיעים לאדם השוא והמרמה שפעל ועשה, למען לבבו יבין ושב ורפא לו. זאת אשר דבר אליהוא [איוב לג, טרז] גם כן בחלום חזיון לילה בנפול תרדמה על אנשים, אז יגלה אוזן אנשים, ופעמים החלום מאיים עליו וזהו ובמוסרם יחתום, וכל זה להסיר אדם מעשה, וגוה שהיא קליפה קשה מהגאות מגבר יכסה. וכתב הרשב"א בסימן תפ"ג וזה לשונו: ועל ענין החלום ששאלתני, אע"פ שאמרו [סנהדרין ל ע"א] דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין, ומן הדין אינו חייב לענות נפשו על דברי חלומות כאלו, החלום הזה שבא ברוב ענין מתמיה, ושהוא מעיד שכל מה שאמר לו אביו בחלום אירע לו, וסבל דברים קשים על ביטול דברי אביו, איני יודע היאך אכנים עצמי בזה, אע"פ שעל רוב החלומות שוא ידברו, כי הא יחוש על עצמו, ע"כ. וכן אמרו בברכות פ"ק [י ע"ב] אמר רב נחמן אפילו בעל החלומות אומר לו לאדם למחר הוא מת אל ימנע עצמו מן הרחמים. והגם שאמרו דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין, נלע"ד שלא אמרו כן רק דלא עדיפי לאפוקי ממונא, דאלימא חוקת המחזיק כדאיתא בדוכתי טובא.

ואם האיש הזה לא יאמין לקול האות הראשון, אולי יאמין לקול האות האחרון, הנה הגם היסורים הבאים על האדם לכפרת אשמה בהדרגה, מעיקרא יאונה אליו מיחושים ומכאובים בלי קדחת כמו מיחוש ראש או לב או כבדות בשאר אבריו, אך עדיין כחו יפה בעצמותיו, וזהו והוכח במכאוב על משכבו, ברם רוב עצמו איתן [איוב לג, יט], וגם שאחזו ויתק פי' חלשה, כדאמרינן בגיטין פרק ז' [ע"א] האי מאן דשתי טיליא חיורא, פי' יין רע לבן, אחזתו ויתק, עם כל זה עדיין הוא בתקפו. (ומאן דחליש יומא קמא לא ליגלי כי היכי דלא ליתרע מזליה, וכן היה עושה רבא במסכת ברכות [נה ע"ב], ויזהר האדם בכל מעשיו דלא ליתרע מזליה, דאמרינן במסכת כריתות פ"ק [ה ע"ב] האי מאן דבעי למידע אי מסיק ליה שתיה אי לא, ליתלי שרגא בהדי עשרה יומי דבין ריש שתא ליומא דכפורי בביתא דלא נשיב זיקא בנויה, אי משיך נהוריה לידע דמסיק ליה שתא, מאן דבעי למעבד עסקא ובעי למידע עסקיה אי מצלח אי לא, לירבי תרנגולתא, אי שמין שפיר לידע דמצלח עסקיה, האי מאן דבעי למיפק לאורחא ובעי למידע אי הדר לביתיה או לא, ניקום בביתא דחברא, אי חזי בבואה דבבואה נידע דהדר, ואי לא חזי בבואה דבבואה נידע דלא הדר לביתיה, ומסיק התם ולא מילתא היא לא לעביד הכי דילמא חזי סימנא בישא ומצער נפשיה ומתרע מזליה. הנה כי הפחד והצער והדאגה מריעים כח המזל. ובפרק חלק [סנהדרין קד ע"ב] על מנין לקובלנא מן התורה, פרש"י כשאדם מודיע צערו לאחר צריך לומר לא תבא זאת לך כמו שבאה אלי, כי קשה הוא לשמוע שפעמים חוזרת עליו, והמקפיד על זה אין בו משום ניחוש, לשון אחר נגד מתרגמינן קבל, כאדם שאומר לחבירו לא כנגד אני אומר. עוד פרש"י [שם כו ע"ב] על מחשבה מועלת אפילו לדברי תורה, דאגת האדם על מזונותיו מהניא לשכח תלמודו).

ואם מיחושים אלו לא ישוו לו להשיבו, גם כן לא יתנוהו השב רוחו, רק נוסף עליו קדחת קלה, וכל אוכל תתעב נפשו, וזהו וְהִמָּתוּ חֵיתוֹ לֶחֶם וּנִפְשׁוּ מֵאֹכֶל תֹּאוֹה [איוב לג, כ], והאי אישתא מעלי לנפשא כתר"קא לגופא [נדרים מא ע"א]. ואם עדיין לא שב עד המכה, יגורוהו בחרם ראשא דגרמי המשחתת מראה בשרו, וזהו יְכַל בְּשָׂרוֹ מֵרָאִי וְשָׂפוּ עֲצָמוֹתָיו לֹא רָאוּ [שם כא], והאי אישתא צמירתא כשעת הסכנה דמיא כדאמרינן בפסחים פרק ב' [כה ע"ב]. ואם עדיין מקשה לבו ברעה,

נתוסף עליו חולי סערת חושיו, וגוברים עליו הליחות ובפרט הליחה לבנה, ונמצא עומד בין החיים ובין המתים, וזהו ותקרב לשחת נפשו וחיתו לממיתים [איוב לג, כב-כו], ואף גם זאת בהיותו עד כדרכה של נפש, אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף ירפא וישוב לימי עלומיו, ואם יעתר אל אלוה ירצהו וישעו יתן לו, כדאמרינן במסכת ע"א פרק ד' [נה ע"א] כי היסורים הם נאמנים בשבועתן שלא ילכו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית ועל ידי פלוני ועל ידי סם פלוני. כל אלו הסיבות מהפך הקב"ה על מי שאינו שם אורחותיו בעולם הזה כדי לפטור נפשו מעבור בשחת שהוא הגיהנם, וחיתו שהיא הנשמה החיה באור תראה, הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר, כדי להשיב נפשו מני שחת בעולם הנשמות לאור באור החיים בעולם התחייה [שם כח-לא].

מני קדם הורנו מקצת חכמינו ז"ל כי אין יסורין בלא עון, וגם דבשבת פרק ה' [נה ע"א] איתותבו רבי אמי ורבי אסי דאמרי הכי, מ"מ ודאי לא חשיד קודשא בריך הוא דעביד דינא בלא דינא, על כן אמרו במסכת ברכות [ה ע"א] אם רואה אדם שיסורין באים עליו יפשפש במעשיו, וכל הרגיל בח"ר ד"ל, פ"י שהוא מתחרה עם יצרו ועושהו דל, מונע חולאים מתוך ביתו כדאמרו בברכות פ"ו [מ ע"א], וחשיך תקון נפשך וקדים תיקון נפשך, וכל המזבח יצרו מכבד בוראו בשני עולמות, ואמר ר"ל [ברכות ה ע"א] נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין וכו', ובסיבתם האדם מרוצה לפני המקום, כדגרסינן בספרי כל זמן שאדם שרוי בשלוה אין מתכפרין לו מעונותיו כלום, והיוצא לדרך קודם קריאת הגב"ר דמו בראשו, דמעיקרא חשוכא והדר נהורא, וע"י היסורין הוא מתרצה לפני המקום דכתיב [משלי ג, יב] כי את אשר יאהב ה' יוכיח, ג"כ סוף פרק קמא דקידושין [מ ע"ב] מעין זה. והיסורים הם חסד לאדם כדאיתא בגמרא ובפסיקתא ובמכילתא [עי' ויקרא רבה ל, ב] אמר הקב"ה לדוד אם חיים אתה מבקש צפה ליסורים שנאמר [משלי ו, כג] דרך חיים תוכחות מוסר, ובפרק קמא דתענית [ח ע"א] אריב"ל כל השמח ביסורין בעולם הזה מביא ישועה לעולם שנאמר בהם עולם ונושע, ואמרו במסכת ערכין פ"ג [טז ע"ב] כל מי שעברו עליו ארבעים יום בלי יסורין קבל עולמו, על כן רבי אלעזר ברבי שמעון (פרק הפועלים [בבא מציעא פד ע"ב]) היה אומר ליסורים באורתא אחי ורעי בואו, וכן רבי קבל עליו יסורין תליסר שנין [שם פה ע"א], ונחום איש גם זו בפרק סדר תעניות [כא ע"א], ובפרק חלק [סנהדרין קא ע"א] אמרינן דכשנפנה ר"ע ואמר (לריב"ז) [לר' אליעזר] חביבין יסורין שמכפרין עליך, אמר להם סמכוני ואשמע דברי עקיבא בן יוסף תלמידי שאמר חביבין יסורין. והנה כרוזא קרי ופס ידא כתבא כי היסורים והחולאים והמיוחשים הם הערה לחוטאים, כי מוסר מלכים פתח מהם חרצובות רשע, כדגרסינן בפרק חלק [סנהדרין קא ע"ב] במנשה דכתיב ביה [דברי הימים ב לג, יג] וידע מנשה כי ה' הוא האלהים, ולגבר אשר דרכו נסתרה, חקר אלוה ימציאוהו בעת כי ישביעוהו ממרורים, ויסורי ידיה מעיד להו חובא, וחובא דא תקבור ליה לבניה, ר"ל אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה.

ויעץ כי כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעיו, וגם אין חבוש מתיר עצמו, אם נראה גבר דאשתפוך חמימותיה, ומיום למחרתו אזיל ושפיל בגדר הדחוייה, ומאליו נופל כרויא דמנפשיה נפיל, למה לא קיים עמו והלכת בדרכיו לחזק ידי רפות ולאמץ ברכים כושלות בהטיף עליו מלתנו ומלבנו נוציא עמו מילין באמור לו כי הנה אשרי אנוש יוכיחנו אלוה, אם מוסר שדי אל ימאס, כי הוא יכאיב ויחבש ג"כ בשובו מדרכיו וחיה, וישלח ידו וירפאהו ויחלימהו ויחיהו ויראהו אותו ואת נותו שאנן ושליו באורך ימים ושנות חיים, אם יבדוק חמצו והשאור שבעיסתו, לאור נשמתו, ויתוודה ויאנח עליהם ויקבל עליו לבל ישוב עוד לכסלה.

הלא ידענו אם לא שמענו פה קדוש פום ממלל רברבן כקל קרנא משרוקיתא הלא הוא מעין החכמה רשב"י בפרשת האוינו [רצט ע"ב] על פסוק [דברים לב, י] ימצאהו בארץ מדבר ובתוהו ילל ישימון יסובבנהו יכוננהו וגו', דאמר בפירושו כי איצטריך לאסיא חכים לאשתדלא על החולה, אי יכיל למיהב ליה אסוותא דגופא יאות, ואי לא ישתדל על אסוותא דנשמתא, ודא הוא אסיא דקב"ה ישתדל עליה בהאי עלמא ובעלמא דאתי, והביא מעשה מספרא דההוא טייעא יע"ש. גם בפרשת בשלח דף ס"א [ע"א] כתב בשעתא דבר נש שכיב בבי מרעיה הא אתפס באטרוניא דמלכא רישיה בקולרא רגלוהי בטפסרא כמה חילין נטריין ליה מהאי גיסא ומהאי גיסא שיפופהי כולהו ברוחקא מגיחין אילין באילין מיכלא אתעדדי מיניה, בההוא זמנא פקדין עליה אפוטרופא למילף עליה זכות קמי מלכא, כדכתיב [אויב לג, כג] אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף, זכאה חולקיה דבר נש דעייל עליה ואוליף ליה אורחא לשזבותיה מן דינא, הדא הוא דכתיב [תהלים מא, ב] אשרי משכיל אל דל, ואיך יכיל לשזבא ליה למילף ליה אורחוי דחיי לאתבא ליה קמי מאריה. ולכן נקרא ביקור חולים כי צריך לזרוז על ביקור ופשפוש ומשמוש דרכיו ואורחותיו, ודא ודאי תקילא ליה ככוליה תלמודיה. וכתוב בפרשת פקודי [רנ ע"ב] שלצד מערב בהיכלות הקדושה יש אחד מאותם הנקראים חרכים הממונה על המשתדלים על החולים שיפשפשו במעשיהם וישובו בתשובה כנדרש שם, וגם במקומות אחרים אמרי אל לנו ישמיע בורזו זה, ואם להוסיף ימים או שעות בחיי פורתא כמה משקין שתיה מפסחא ועד עצרתא, ולעשות אשרתא לחיי שעה כמה רפואות תעלה בעדניה, ומה לו לעשות להעביר כתמי נשמתו ולהחיותה חיי עולם בהלכינה כשלג, ומה יהיה שכר אסיא כדא, כי ביום רעה ימלטהו ה', פי' ביומא דשלטא ההיא רעה למיסב נשמתיה ימלטהו ה'.

ואחר שכשפתי פי חכם חן ובלשון חכמים מרפא, יעוררהו לשוב בתשובה על הכלל ועל הפרט על הנשכחות ועל הגלויות, בהזכירו אליו ד' חלוקי כפרה, יורהו באורח מישור וילמדוהו דעת תבונות איך יחשוב ביסורים הבאים עליו להיות שברו על ה' אלהיו, דניחא להו לצדיקייא לתברא גרמייהו ולאתתברא תבירו על תבירו וכולא על ה' אלהיו, כמה דאת אמר [תהלים מד, כג] כי עליך הורגנו כל היום, כי עליך נשאתי חרפה [שם סט, ח], כדאיתא בפרשת ויקהל דף קצ"ח [ע"א] ובפרשת תרומה דף קנ"ט, יען כי עור האדם נתהוה מעור הנחש חלף כתנות אור שהיו לו, וגם בשר אדם הוא חלקו ובשר מבשרו, כדדרשו על פסוק [קהלת ד, ה] הכסיל, שהוא ס"מ, שבעת במרום המריא ומרד באדונו, חובק את ידיו ואוכל את בשרו, ומדידה קא אכיל. א"כ במירוק גוף האדם בזה נחלשים כחות החיצונים, על דרך עת אשר שלט האדם באדם לרע לו [שם ח, ט], יעויין פי' פסוק זה בזהר פרשת שלח דף קע"ב ע"ב. ואמרו שם דלאו חידו הוא למלאך המות כד קטיל בר נש, אלא אחזי גרמיה בחידו למעבד רעותיה דקב"ה דכתיב [תהלים קמח, ח] רוח סערה עושה דברו, ובהתחלש כח החיצונים ע"י יסורי בני אדם, בזה מתמתקים ג"כ הדינים קדושים וחוזרים אל גרתקן למעלה להתבסם, ובוה נמצא מקריב גופו קרבן לה', כדאמרינן בפרשת נח דף ס"ה ע"א ובר נש דאיהו זכאה הוא קרבנא ממש לכפרא, ומזה ג"כ בסוף פרשת פקודי [רסט ע"א]. ופרשת תולדות [קמ ע"ב] כתב כד אתרע גופא נשמתא שלטא, ולכן צדיק יבחן, ובחיר שבאבות בעא רחמי ואתא חולשא. וזהו וקוי ה' יחליפו כח [ישעיה מ, לא], שגם כי צדיקים בעלי תורה הם תשושי כחות גופניות, זהו לפי שמחליפין כח שהיה ראוי לגוף ונותנים אותו לנשמה, ועל כן התורה נקראת תושיה [סנהדרין כו ע"ב] שמתשת כחות יצר הרע שהם כחות חומדיות. ועיקר מזון עוסקי בתורה לשמה הוא לשובע נפשם ליהנות מרוחניות הקדוש המתעלם ומתלכש בפת בגם וביין משתיהם, באופן כי הנפש ניזונת

מהעיקר והגוף מהתמצית, מלבד שמזון החכמים נשפע להם ממקום גבוה מן השמים, והוא זן הנפש בעצם והגוף במקרה כדאמרו בפרשת בשלח [סא ע"ב] ובשאר מקומות מהזהר, על כן קוי ה' בכח מזונם זה, יעלו אבר כנשרים אחר מיתתם, ילכו ולא ייעפו ממלאכי חבלה, יען כי רצו בעולם הזה לעשות רצון קונם, ולא ייעפו מכחות חומריות, כי הכניעום בחייהם לעבודת יוצרם.

ובזה זוכה כל צדיק למדור בפני עצמו כפי זכות מעשיו כדאיתא במדרש רות דף ל"ג ע"א [ג,ג] ממעשה דרכי, ושם אמרו כי משיבין לכסיל שאומר שרוצה לראות חביריו בכבודם בעולם הנשמות, ואומרים לו שוטה שבעולם מצווין אנו מפי הגבורה שלא יעמדו רשעים בצד צדיקים ולא צדיקים בצד רשעים ולא טמאים בצד טהורים וכו', ויש מקשט ומותיב ביתיה שבגן עדן בשעה קלה כמעשה דיויקים בן צרורות, ודברי תשובה של שכיב מרע ככתובין וכמסורין למעלה דמו ואינו צריך לומר כתובו, יען כי אלהינו מרחם חושב מחשבות טובות עליו לתת לו אחרית ותקוה טובה לבל תטרף דעתו ונשמתו ביד מלאכים אכזרים, ועוד כי אין אדם משטה עצמו מעשות תשובה בכל לבו בשעת מיתה, כל קבל די רוח יתירא ביה אז, כדכתיב [תהלים קד, כט] תוסף רוחם יגועון, וטובה מדרות אחת בלבו של אדם יותר ממאה מלקיות [ברכות ז, א].

על כן מיום שעמדתי על דעתי רעיוני יבהלוני וסעיפי ישיבוני, אי שמים על זאת ישתומם כל חכם, ונקמה נפשי בחיי למה יגה שביב אשנו וידעך גרנו ח"ו כמו באישון חושך ולא תופע עליו נהורא דאורייתא, וכיון שכל מתחיל כלה, וכל אפיא שוין, וצל ימינו עלי ארץ, למה אחריתנו לא יסגא מאד בתורת אור, ווי לן דמיייתנין כמות נבל, בלתי יחידי סגולות מתי מספר כמעט למעוטם בטלים אשר עמם עוז ותושיה, כי פקודתם שמרה רוחם בסדר מיליהם בעת וזמן שלא הושם בסדר רגלם, ואם ח"ו שוט יחלה וימית פתאום והיה כעם ככהן ובשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל, ולמה האיש החי דדמי לבר אלהין לא יתן אל לבו בעודו באבו קודם בא יום המהומה כי תשתרש בכל קצותיו כל המחלה, הלואי דלא לוסף עלה, וכל היום הולך לאחור ולא לפנים, וחילק ובילק אכלי ליה להיותו צופה ומביט מתחלת המחשבה סוף המעשה בהשאיך לנפשו אחריו ברכה, וכל שכן אם יזכה לו ולאחרים עמו, ויעלה גם עלה להמנות עם מצדיקי הרבים המאירים ככוכבים, בעשות חסד של אמת עם החיים והמתים, וינהר נהוריה כשרגא בתוך קהל ועדה במתיבתא דרקיעא, בהעלותו על ספר חקה דברי יחוד וטהרה וקדושה, ומילין לצד עילאה להאמר בכל שעה קמי באישא קודם דיתני בעוקצין תליסר מתיבתא מעוקצי תחלואי המדה המחלה והממיתה לשוכנין רחמנא, ואי סלקא לאיגמר שרותיה בכנפך.

ואמרתי אני אל לבי מה לך נרדם, טוב הדבר אשר חשבת, הנה ה' יצא לפיך להעלות זה על לבך, למה תרפינה ידיך, צא ועשה כן, וקריינא דאגרתא איהו ליהוי פרונקא, לכה נא שמעה בקולי איעצך, כי תדמה (לכרם) [להדם] במדבר דחביב כדאמרו במסכת ראש השנה פ"ב [כג ע"א], ושים על לבך מה שאמרו במדרש משלי [ילקוט שמעוני רמז תתקסד] א"ר אבין בר כהנא אם חשבת לעשות מצוה ולא עשית טוב לך ליתן זמם על פיך ולא לפסוק, עוד שם במקום אחר [רמז תתקנט] אמרו לעולם יעשה אדם עצמו קברניט היאך לעשות מצוה, ובפרט בגמילות חסד כי הוא מהעשרה דברים שנקראים חיים, וזוכים לחסות תחת צל כנפיו של הקב"ה, כדאמרו במדרש רות [ה, ד] גדול כחן של גומלי חסדים שאין חסין לא בצל הארץ וכו' רק בצל כנפיו של הקב"ה, ובפסיקתא [דרב כהנא ל] אמרינן אם נזדמן לחבירך יום רעה ראה לעשות עמו חסד. ברם ברגע כמימריה הדרי בי וחזרתי לאחורי, כי כליותי יסרוני וסרעפי לבי בקרבי הוכיחוני אוי לאזנים שכך שומעות, סוב לך

על ימינך או על שמאלך ואל תוסף דבר עוד בדבר הזה, ואפילו דיבור אסור לך, כי איך ישתרר ועיר הזבובים קצוץ הכנפים, וכי הגון אתה ללמד תורה, וחצבי לנהרא כגני לייא, פן תהיה לבז ולמשסה לכל בעל דעת צלולה, דמעיל פילא בקופא דמחטא, ומציין מן חרכי התבונה במאמרי התנא והאמורא ודרשה והגדה, וכל המרגיל אחר סתרים לבקר יזקוף קועיה עליך כחיויא וינהום לנגדך הגם שאול כנביאים, מה זה לבן קיש קיש קריא, הא בטעמא תליא מילתא, ומי הכנים שכור בין הנזירים, דבר ידברו בשערים, ומי הוא זה השם עבים רכובו, ומה כחו ומה גבורתו, ואנכי היודע ועד שכל רוח אין בקרבו, ולא כחל ולא שרק ולא פרכוס וגם לא מעלה חן, וכללא דמילתא האי סיתומתא לא קניא, עד כי נתרשלו ידי וישבתי מרעיד תוהא ובוהא בין חרד וירא בין אסור ושרי, ואין ולא רפיא בידי, ואוי לי אם אומר ואוי לי אם לא אומר, ואשתומם כשעה חדא, ואוי לי מיוצרי ואוי לי מיצרי.

בין דא לדא עיני לשמיא נטלית, דמנדעי יתיב עלי, והנה רוח גדולה וחזק מפרק הרי העצלות, ומשבר סלעי אבן נגף וצור מכשול, ויעירני כאיש אשר יעור משנתו, ונתן בקולו קול עוז עלי, שמע נא נבער מדעת, למה יקחך לבך ולמה ישיאך יצרך מלהכין בית מנוס לך ולאחרים בני גילך עמך, הלא ידעת כי מדה טובה אינה חוזרת, וא"ר יוחנן לר' יוסי בר חנינא בסנהדרין פ"ג [ל ע"ב] הואיל ועלית לא תרד, ונדר גדול נדרת לאלהי השמים, ועצה שיש בה דבר ה' תקום לעולם, מהר ועשה כאשר דברת, ותצרף מחשבתך הטובה למעשה, והשלך על ה' יהבך והוא יגמור על ידך, והכל לשם שמים מותר ושרי, ואפילו עבירה לשמה גדולה ורצויה היא, והפוך בנבלתא ולא תהפוך במילך, דכל בר נש אית ליה זכותיה גו קופתיה, וכל עוד שמעשה בני אדם בדבר מצוה לא יגרום פירוד למטה, דרכו נכון אל אשר יהיה שמה הרוח עליון מרום וקדוש, ומלאכי אלהים עולים ויורדים בו, ועל ידו ליחד אל איום. ואמרינן בספרי [פרשת וזאת הברכה אות שמו] אביי אמר ואגודתו על ארץ יסדה, כשישראל שוין בעצה אחת מלמטה, שמו הגדול משתבח מלמעלה שנאמר ויהי בישורון מלך, אימתי בהתאסף ראשי עם, וכן הוא אומר [עמוס ט, ו] ואגודתו על ארץ יסדה, ולא כשהם עשויות אגודות אגודות, רשב"י אומר משל לשתי ספינות קשורות באוגנים וברשתות ובנו עליהם פלטרין והעמידום על גביהם, כל זמן שהספינות קשורות פלטרין קיימין, פרשו הספינות אין פלטרין קיימין. ואמרו בילמדנו הובא בילקוט [שמעוני פרשת ראה רמז תתצא] דף רע"ח לא תשימו אגודות אגודות ותהיו חולקים אלו על אלו, שלא תשימו קרחה בכם, כשם שעשה קרח שחלק לישראל ועשאן אגודות אגודות ועשה קרחה בישראל שנבלעו עמו בני אדם הרבה. ואם אהיה שיחה בפי הבריות, מוטב לי להקרא שומה כל ימי ולקיים מוצא שפתך, ואם האדם יראה לעינים, הלא ה' יראה ללבב, והוא יחקור ויודיע כוונתי הטובה הזאת, כי ממנו לא יפלא כל דבר ויודע תעלומות לב, והאלהים הוא יודע כי לא באתי ליטול עטרה לעצמי ולמען ספר שמי ח"ו, והנה מארץ שפל מקומי, אלא כתר תורה מונח ועומד וכל הרוצה ליטול את השם בעבודת שמים יטול, ומאן דיהיר בעל מוס הוא ולא מתקבל כדאמרו בבבא בתרא [צח ע"א] ובסוטה [מז ע"ב] ובמגילה [כט ע"א], וכל פטטיא דאורייתא טבין [ירושלמי סוף ברכות], ואם לא הוצק חן בשפתותי, הלא חכמה בראש הומיות תקרא מעצמה שהיא אילת אהבים ויעלת חן, ואם אנכי איש נדהם ונרדם והדבר אין בי וגם לא בינת אדם לי, הלא עולמתא שפירתא דלית לה עיינין דאתקשטת בקישוטין דלא הוי שדרת לגבי דאיש פתי, ואמרה אמרו לההוא פתי דיקרב הכא ואשתעי בהדיה כדכתיב [משלי ט, ד] מי פתי יסור הנה, ואמרו בחגיגה פ"ק [ג ע"ב] מה נטיעה פרה ורבה אף דברי תורה פריין ורביין, והקיצות היא תשיחך, ואגברו חמרא דאורייתא לדדדקי כי היכי דלימרו מילתא. ואם אהרן ברכיה חמרא אוכפא לגביה אמוש וחובה

עליו לשים עצמו כחמור למשאוי תורה וחמרא דימא לאורייתא שרי, ואם הוא סיכסא וכעני דצפרא דלית בהו ממשא, תורת ה' תמימה מחכימת פתי, ותופע עליו נהורא דעמה שרא.
 על כן בעזר אל איום ונורא, אני נפש נכאה ונלאה, כרחל נאלמה, מהמון תמורות הזמן הבוגד, ועני וכואב, וכל ימי עני רעים, זה שדעתו קצרה, אללי לי אללי כי עונותי עשאוני אשפה, ורק אני נשארתי לבדי עם נערי אתי, מאסקופת העזרה ולחוי, בעמידה שאין בה שום סמיכה ותמיכה, וההוא גברא על פלטר סמך ותמך ברחמי שמיא, כי מאשפות ירום אביון, ושואג כארי ממצוקים, זמני מזעזעון בלהן ועקן דעדו עלי, כידוע לכל באי שער עמי, ואסיא רחיקא עינא עויר, אני הוא שמי הקטן שבחבורה, הנה הוא אנוש רמה, וכאצבעתא בקירא לסברא וטעמא, לאו נגר ולא בר נגר אנא ולא ריכא ולא בר ריכא, ברם בריה קלה דבטיל במיעוטא אהרן ברכיה בכמה"ר משה יצ"ו בכמה"ר נחמיה איש מודינ"ה ז"ל, נין ונכד מצפירת תפארת ביתינו, אם אמי הזקנה החשובה והחכמה מר"ת פיוריטה דמיתקריא בת שבע, אלמנת הגאון כמוהר"ר שלמה יעקב רפאל, בן הגאון ורופא מופלא בדורו כמהור"ר מרדכי ממודינ"ה זצ"ל, מקדמוני משפחות גרוש צרפת, אשר הזקנה הנזכרת אענדנה לעולם עטרת לראשי, כי היא ולא אחר עמה, מיום צאתי מרחם עמי גדלתי כבן, וחייב אני לה מורא וכבוד כאב ואם, וגם רב, שבדרך חכמה הורתני, הגם דלא חכימא אנא ולא חזאה ולא גמרנא והדרנא, אלא מגשש אורחתא דאמא אנא.

והנני היום במורא רבה, מתאבק בעפר רגלי רבותי, ומקבל מרותם עלי, וברשותם גרמא יבישא דנפיל בחלקי, הגם שהוא בצק שבסדקי עריבה, אולי תערב לנערים יושבי שורה, הסקתי אותו על פתורי, דאינון זעירי, דמגרגשי גרמי ובגואלקי, פי' סקי אייתי להון בזוא עבורא, ואולי גם לאוכלי בשרא שמינא אפתורא דדהבא, עיניהם יראו וישמחו, ולא דאינון צריכין לי ולמילי, כי האי לבני מחזא דבר מועט נינהו דשמעתתי דידהו מרפסן איגרי, אלא לתועלת כללי, כי למה זה נגרע אנחנו עם אלהי אברהם, מלחפש באמתחות תורתנו, ולהמציא לה ממנו אלינו, המצאה נכונה להקריב קרבן נשמתנו, לריח ניחוח לפני מלכנו, ה' צבאות שמו בהדרת קודש, הלא תסולה בכתם אופיר, אם תהיה לכל אחד מן המוכן בעט ברזל ועופרת דרושים מיוחדים ומזמורים ובקשות ופסוקים ערוכים ומסודרים, וכל שכן לפני הפתאים כאנוש כערכי או נגרע ממני, כי הם רובא דרובא, למען יהגו, או יצוו לאחרים שיהגו בהם לפניהם, בכל עת מוטה בצוק העתים עליו, פגום נכנס ופגום יוצא, או בעת כי יוכח במכאוב על משכבו.

על כן אמרתי עת לעשות לה', ובעת שמכנסין פזר, ואם חיבורי אדם כמוני אינו חיבור, וחרש שומה וקטן אין להם מחשבה [טהרות ח, ו], ומבר נש זעיר לא ילפין, הלא לנגד עינינו מאמר במדבר רבה פרשה י"ד [יד] על פסוק [קהלת יב, יא] דברי חכמים כדרכונות, מנין אתה אומר שאם שמע אדם דבר מפי קטן שבישראל יהא בעיניו כשומע מפי חכם שבישראל, ת"ל והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי, ולא כשומע מפי חכם אלא כשומע מפי חכמים, שנאמר וגו', ולא כשומע מפי חכמים אלא כשומע מפי סנהדרי גדולה וכו', ולא כשומע מפי סנהדרי גדולה אלא כשומע מפי משה, ולא כשומע מפי משה אלא כשומע מפי ה', שנאמר נתנו מרועה אחד. ושלמה למד לאדם דעת מן הנמלה השפלה [משלי ו, ו], ומן הכל אדם יכול ללמוד, הגם כי הרי זה בא ללמד ונמצא למד, ואמרו בשיר השירים רבה [א, יט] כשם שאין גדול מתבייש לומר לקטן השקיני נא מעט מים כך בדברי תורה אין הגדול מתבייש לומר לקטן למדני דבר אחד בתורה, ואמרו במסכת ברכות [מד ע"ב] טבא ביעתא מגילגלתא משיתא קייסי סולתא, ואמרו ג"כ במדרש קהלת דף ס"ט ע"ב [א, ח] יהיה בעיניך דור

שבא כדור שהולך, שלא תאמר אילו היה ר"ע קיים הייתי קורא לפניו, אילו היה ר' זירא ור' יוחנן קיימים הייתי שונה לפניהם, ואמרו פרק ז' דמציעא [פה ע"ב] כל המקטין עצמו על דברי תורה בעולם הזה נעשה גדול לעולם הבא, וכל המשים עצמו כעבד לדברי תורה בעולם הזה נעשה חפשי לעולם הבא דכתיב [איוב ג, יח] קטון וגדול שם הוא, ובוה יזכו השומעים לשתי שולחנות, כי ההוגה לפניהם יוסיף דעת, כמו שאמרו במדרש משלי דף ס"ט ע"ב [שוחר טוב פרשה יא] מתוך שאתה מלמד אתה למד שנאמר [משלי יא, כה] נפש ברכה תדושן ומרוה גם הוא יורא.

וזכותא דרבים דעדיף אהניא לי שטתייהו, ותורת אמת היא סמכתני, עד כי בעזר המאיר לארץ ולדרים אדר נטעתי, על דרך שנאמר [תהלים צג, ד] אדיר במרום ה', או אדרא, כדאמרו ביו"ט פ"ב [ביצה טו ע"ב] אמרי אינשי מאי אדרא דקיימא לדרי דרין. וחברתי חדושים ודרושים שונים, אשר יחד כולם דברי פרישות וטהרה וקדושה משלשים, ותמכתיים בימין הענוה והבושה, ויחסתי בשם **מעבר יבכ**, להקריבם ולהקטירם באהבה ובמורא לפני כל העדה קדושה, למען בתוך עלמות תופפות, יעברו דרך גשר רעוע מעולם התמורה והכליון אשר עוותו המצב השמימי, להתקשר במעדנות היחוד והברכה והקדושה, ובוה תעבור המנחה מנחת בכורים על פנינו, ונעבר את **מעבר יבכ** להאבק בה' איש מלחמה עד עלות השחר, שהוא התחיה, כי אז לא יעקב יאמר עוד לנשמתנו ולגופנו, רק ישראל, כי נהיה ממלכת כהנים, ונוכה לראות אלהים פנים אל פנים, כי יזרח לנו שמש צדקה ומרפא.

וכל עצמם של דרושים אלו, הרבה מהם נכונים ונאותים להשיחם ולהגות בהם לפני חולה בתחלת אוכלא, לפצוחי עינא פקחא דיליה במילי מעלייתא קודם שיכבד קצתו על קצתו ורעיונוהו יכהלוניה, וכמה יתרצה אם לא בבקש ממו לרפואתו. וקצת מהם מיוסדים ומיוחדים למי שקרבו ימיו למות ונשמתו הטהורה צווחא ואמרא אפיקו לי כ"ר כ"ר מהבא הדין גופא אטוממא, כי אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר דנהר ימינא וחמי נהורא דמלכא סבא, וההר הטוב הזה דהוא יצרא דעבירה, דאתלבן כתלגא חיוורא, כי שם צוה ה' היחוד והברכה והקדושה, כי בשומעו מה רב טוב בוראו אשר צפון ליראי שמו, וכי בידו טובו עד דכדוכה של נפש, מקול המות לא יחת כל כך ומהמון מחיתתו לא יענה, כי שמה ינוחו יגיעי כח, והיציאה מרחם לצדיק היום ההוא לו הוא לידת הגוף, וביום מיתתו אז הוא לידת הנפש. צא נא אחי למען שמך, שים עיניך בדברי החכם בעל העקדה שער כ"ב דף ס"ו ע"ב על פסוק ותשחק ליום אחרון, במשל יפה שהמשיל על בית המנוחה של עולם הנשמות, והתירון שאלה שנשאלה לו על טוביות הנשמה אחר פטירתה, כי באמת מתקן מיליו, ומה לנו להעתיק דבר בלי חידוש, פוק חזי תמן. ומובטחים אנו ברחמי שמים כי בהתישב על לב האדם דרושים אלו, מידי שומעו אותם, כל טהר ידים יוסיף אומץ, וילהיבו את לבו ויסירו ערלת לבבו, להיות פניו מועדות ולאזור כגבר חלציו להתחזק ולהתאמץ בעבודת שמים.

ובהרבה מדרשים אשר אציע לפני, בינותי בכתובים ובמאמרי חז"ל בגמרא ובמדרשים חלוקים ואגדות ודברי ספר הזהר פקודין ורעיא מהימנא ותקונים וכיוצא, ומהם האיר ה' עיני וחדשתי ומצאתי מאכל בריאה עם נחלי דבש וחמאה, ואלומי תהלות ורוב הודאות לאשר גמלני וחבני, וכל אחד מהם נימוקם עמם, למען לא תשכח ולא ימושו מפי לעולם, כדאמרו בירושלמי בפסחים [פ"ו ה"א] ר' זעירא בשם ר"א כל תורה שאין לה בית אב אינה תורה, ופירושו שאין לה דוגמא ממקום אחר אפילו יהיה למשה מסיני קרוב להשתכח, על כן אם באולי ימצא איזה שגיאה אל יתלו בוקי סריקי אלא כי, כי חטאתי בשביל שלא ידעתי, אמנם קצתם הם דברים מקובלים איש מפי

איש נאמנים לשומעיהם, וקצתם כתובים על ספר, ותלמיד מזעירי תלמידיהם אני ומימיהם אני שותה, ברם משכילי עמנו ביארו הדברים לחכמים המבינים מדעתם הרחבה, ושנו להם מדותיהם בראשי פרקים, כי לחכימא ברמיזה, והרבה מהם בלי ראייה כהלכה למשה מסיני, ואני באתי אחריהם לבארם בקצת, ועוד לעשות להם סמוכות מדברי חז"ל, באופן כי לא יהיה דומה שומע מפי הרב לשומע מפי תלמיד, ומקום הניחו לנו אבותינו, מלבד שכן דרכה של תורה תצפון לישרים תושיה, וה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה, וכל נפשות ישראל צפון להם חלק בתורת ה' מיום שעמדו רגלי אבותינו על הר סיני, ואין אדם נוגע במוכן לזולתו.

והערוני רעיוני וכן עלה במחשבה לפני להפיק מגן אמירי ספרי זה ולכוננו ולסעדו על ד' אופנים, ורוח החיה יהיה באופנים אלו.

בבא קמא ממנו שמו קראתי מאמר **שפתי צדק** כי בו יצמדקו ויתהללו בשערים מעשיהם של כל ישראל ברוכים, ופרקיו יהיו ארבעים, ובתוכו באו הפסוקים והתיקונים והספורים המכוונים כפי שכלי המך להצדיק נפש החולה להעלות לו ארוכה ומרפא, או אם יפקיד נשמתו ביד אל, עם עצומים יחלק שלל, בשומרו את דברי הברית הזאת, (והרבה דרושים מועילים ועיקריים באו אגב, והתוספת רבה על העיקר).

בבא מציעא ממנו כינותיו בשם מאמר **שפת אמת**, פרקיו הם שלשים ושבע, ובו יתבאר דרושים ותיקונים הראויים להעשות למתים, וזהו חסד של אמת, עם הרבה דרושים אחרים, מזהב ומפז יקרים.

בבא בתרא ממנו כשמו כן הוא, ונאה לו ליקרא מאמר **שפתי רננות** המלמד לאדם דעת לרנן לאל בעת עשותו חסד של אמת, ומילין לצד עילאה ימלל על כל מעשה, ובסוף

המאמר באו פרקי גיהנם ופרקי גן עדן וכוונת היחוד, פרקיו תאיו ואולמיו הם מ"ו. **האחרון** הכי נכבד, שמו נאה לו והוא נאה לשמו **עתר ענן הקטרת** יכונה, ובו ג' מיני דרושים שונים. חלק ראשון ממנו בו יתעלה סדר פטום הקטרת עם שאר דרושים אגביה, ופרקיו ח'. החלק השני יקרא **קרובן תענית** והוא תיקון טוב ויפה ונקל להרגיל בו האדם יום אחד בחודש לבד לפחות, ופרקיו ז'. החלק השלישי ממאמר הרביעי, כניתיו בשם **מנחת אהרן** ה"ה סדרים מפסוקי אנ"ך עם מעט בקשות הקשורים בעבותות אהבה, ובהם ישירו ויזמרו כל החפץ לקדש עצמו אחר תפלת שחרית ומנחה או קודם להם, שכן ה' חפץ ונבחר בעמו ישראל ביחודי אהב'ה, ופרקיו י"ח. **הנה** כי תמצית המורם מארבע מאמרים אלו, במאמר ראשון ילמד לאדם דעת לשחר קונו בוידוי ובתפלה ותשובה, לעומתו יו"ד של י'בכ שאומרת י'חוד. המאמר השני הוא להביא ברכה אל נשמת וגוף האדם בתקונים המתבארים שם, לעומתו הב' של י'ב'ק האומרת ב'רכה. במאמר הג' בו יקדש אדם עצמו בקרוא או בהשמיע ע"י זולתו לאזניו דרושיו, רמז לזה ק' של י'ב'ק האומרת ק'דרושה. ובכח היחוד והברכה והקדושה צדיקים יירשו ארץ חפץ ונפשותם בטוב ילינו, ובוה יעלה **עתר ענן הקטרת בקרבן תענית ובמנחתו של אהרן** איש החסד ושושבינא דמטרוניתא מתחתית לעילית, והארץ תענה את השמים והשמים יענו את הארץ, ורב טוב לבית ישראל, ומספר מפקד תאיו ואולמי ופרקי ארבעה המאמרות אלו יעלו למאה וחמשים (ושבעה) [וששה].

שלשה המה מטיבי צעד, מיני פסוקים ויחודים ומזמורים ובקשות אשר באו מפורשים במאמרים אלו. הקיבוץ הראשון הנבחר, כדי להגן בהם מי שעלה למיטה באיזה מיחוש, ירכה אל אלוה בהם תפלה, כי יעלה לו ארוכה, וביום השלישי יצמיח לו ישועה ויעלה בית ה' להודות לה'

חסדו, וימחלו לו כל עונותיו כדאמרו בפרק ד' דנדרים [מא ע"א], והטעמים מספיקים לרוות נפש המעיינים למה בחרתי בפסוקים, יביעו וידברו בשפה ברורה הפרקים האחרונים ממאמר הד' שחלק ההוא קראתיו בשם **מנחת אהרן**, וכל החפץ משם ימלא ידו, ויאחז צדיק דרכו ומדברות פיו יחיה נפשו ויאדיר חסדו אל כל היום ובאלהים יעשה חיל. וכלל העולה משם כי העוסק במקראות בתפלות ותחינות אין לך מדה גרולה הימנה. ודרך זו דרכתי במעירי שחר שלי, כי לא העתרתתי דברים קול ענות חלושה לפני ה' אלהים היודע את האיש ואת שיחו, וכמה גרוע כלי זה שעשה כמוני היום מלספר שבחו הרב, רובא דרובא ממנו כא בדברי הנבואה ושירי זמרה הקוטפים מלוח' עלי שיח, דהגם שאמרו בגמראין פרק אלו מציאות [בבא מציעא לג ע"א] וכירושלמי דשבת פרק כל כתבי [הלכה א] תני רשב"י העוסק במקרא מדה ואינה מדה, כבר פי' רש"י טעם למה המשנה והגמרא יפים מהמקרא, הוא מפני שתלויים בגירסא ומשתכחים, שבימיהם לא היה הגמרא נכתבת, גם לא היה ניתן ליכתב, אלא שנתמעטו הלבבות והתחילו הדורות לכותבן משום עת לעשות לה' וגו', ע"כ. וכן אישר דבריו בעל יפה מראה. הנה דאי לאו משום אוקומי גירסא ודאי כי המקרא שנאמרו בנבואה ורוח הקודש קודם במעלה לדברי המשנה והגמרא, וכל שכן לדברי הגדה שבאו במשלי הפייטנים, ובפרט באותן שלא קבלום הצבור עליהם, ואי איתנפיין איתנופי בקולות ערבים, הפוכי בקראי טב מינייהו, ובסדר תפלה כולי עלמא מודו דמקרא עיקר, דזמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד, ואמרו במסכת עירובין פ"ג [מא ע"א] כי עמד ר' יוחנן בן גורי על הגליו נגד ר' יהושע ואמר חזי אנא דבתר רישא גופא אזיל, ופירשו דבריו כלומר רואה אני כדן וכהלכה שצריכים אנו להלך אחר דברי הראשונים, כי טובה צפרנן מכריסן של אחרונים כדאמרין ביומא פרק קמא [ט ע"ב], ואמרו בכתרא סוף פרק ה' [צא ע"ב] לכל מילי מעלייא עתיקא, ואמרו בברכות פרק בתרא [סא ע"א] לעולם יהיו דבריו של אדם מועטים לפני הקב"ה, וכל המתנגד לזה אינו אלא חולק על האמת הברור כי מארץ תצמח, ואבין תיכלא לימא כי האי מילתא.

במאמר השלישי [שפתי רננות פרק ה] בו יבא קי"ב פסוקים כמספר יב"ק עם הנמשכים אחריהם, ועמם שאר תקונים ותפלות המיוחדים להאמר אצל מאן דתקוף ליה עלמא טובא, ונפשו תאבה ליעטות בשלמה אורה תחת כנפי השכינה, בלבושי יקר דאתקין לנפשא ורוחא וגשמתא, מזווגא דמלכא ומטרוניתא, מנהירו דפקודי דאורייתא קדישא דנטע ושתיל בגנתא דארעא ודרקיעא ביומי דהוה בהאי עלמא, והשתא כולהו יומי ושני מתקרבין למיעל בלא כסופא קמי מלכא קדישא. ועוד בה שלישיה בסוף המאמר הרביעי אשר הם עולת תמיד ומנחה טהורה ומגישי מנחה לה' בצדקה ערב ובוקר, וכהן גבר הוא בכולא, והני כיסני מעלי ללבא ומבטלי מחשבתא בישא.

ערתה אחינו בית ישראל שמעו יוקח נא מעט מים ממעייני הישועה, הא אינון פסוקי אנ"ך עם הדרושים הבאים לרגלם, ונשימם דוברות בפי בני חבורות, גומלי חסדים שבכל פלך ופלך ועיר ועיר, למען יביעון אותה בפיהם ויגידום סדרים אלו באוני העולה מתהומות הארץ ליראות את פני המלך ה' צבאות, כי כזה יתנו אחרית ותקוה טובה לנשמות הנפטרים בערוגת הבושם, ובקולם קול עוז יוציאו מפיהם לנגדו מילי קדושה, למען יהיה פי החולה כפיהם ויביע וידבר ויתחנן לה' אלהיו, יאסוף רוחו ונשמתו וישמור צאתו ובואו, עד כי שולמית זו תשוב אל ערי הרכב אלהים רבותים, ויאתיו חשמלים לקראת בואה, ורנן ירננו שלום בואך, ויאמרו באזניה בני האלהים אחותינו את היי לאלפי רבבה, עוד תעדי תופיך ויצאת במחול צדיקים בגן עדן, ותמונת ה' תביטי ושבעי בהקיץ תמונתו, ולנגדם היא תענה ותשיב אמריה להם לאמר טפסרי מרום משרתי אלהינו חושו עופו

טוסו אפיקו נא מגן וצנה, שמרוני שמרוני עזרוני עזרוני סמכוני סמכוני, וסוכת שלום פרשו עלי, ומכל צבא היו לי למגן וצנה, עד כי נקרב ונבואה אל המקום אשר בו בחר ה', ופתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יי, וקודם פטירתי מן גוייתי זאת אודה עלי פשעי לה', אראג ואתמרמר ואבכה על חטאתי, ולמירוק ותיקון צחנת מעשי הנה אנכי מצדיק עלי דין שמים ומקבל עלי דין ויסורי המיתה באהבה וברצון, הגומל לחייבים טובות הוא יגמלני כל טוב סלה, וירחמני מן העבודה הקשה אשר עבדו בי מעני, וכזאת אוחילה ישועתה לה', ויטהרו ויצרפו העומדים עליו עשתונות לכו בדבריהם ובמעשיהם ובקריצותיהם וברמיזותיהם, עד כי יהיה פונה למסלה העולה בית אל, באמור לו ולנשמתו אל תשכחי עמך ובית אביך, הרגעי ודומי לה' האנק רום וסכול, כי בזאת תנצלי מפח מן האדמה ותדבקי בה' כאשר ידבק האזור אל מתני איש, שובי שולמית עדיו כי חנון ורחום הוא אף ארך אפים ורב חסד, כי מעורך גמל עליך, ויחזיקוהו באמונת תורתנו, ונבואת משה אדוננו, ושאר י"ג עיקרי הדת, וביחוד שמע ישראל וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ובה' הוא האלהים, וכאנא בכת, ובפסוקי שרפים עומדים ממעל לו וקרא זה אל זה ואמר, ובשיר של פגעים, עם מזמור ה' מה רבו צרי עד לה' הישועה, עד כי תצא נשמתו במהרה, ועשה תעשה לו כנפים, וכגשר תעוף השמים, והוא יכוננה עליון בזכות מעשיה, ועוד כי עתה תפרד מתוך רינה של תורה וקדושה ודברי שיחה שבין קודשא בריך הוא ושכינתיה, ואם יזכה לקיים אפילו בשעת מיתה תורה נשמתיה חסד באינן אורחין ושבילין ראינו באורייתא כדפי' רשב"י בפרשת וישלח דף קע"ה ע"ב, וכמה כרכין דנרד למארי דיכי, כי לשון חכמים ברכה לשון חכמים עושר לשון חכמים מרפא כדאמרו בכתובות פרק י"ב [קג ע"א], ובוזה נעביד ליה מלתא דתהוי ליה חיותא לעולם הבא.

ואמרו בשכר משרתי ה' ועושי רצונו בעולם הזה, במדרש שיר השירים דף כ"ג ע"ב [ו, ח] כל העוסק בתורה בעולם הזה אף בעולם הבא אין מניחין אותו לישן אלא מוליכין אותו לבית מדרשו של שם ושל עבר ושל אברהם יצחק ויעקב ושל משה ואהרן, ועד היכן עד ועשיתי לך שם גדול כשם הגדולים אשר בארץ, ואמרו בפרק חלק [סנהדרין צט ע"ב] זמר בכל יום זמר בכל יום, כי רבי עקיבא היה אומר הוי מסדר תלמודך אע"פ שסדור בפך כזמר, והוא יגרום לך שתהיה לעולם הבא בשמחה ובשירים. עוד דף כ"ו [ו, יד] על פסוק ששים המה מלכות, אלו ששים חבורות של צדיקים שיושבין בגן עדן תחת עץ החיים ועוסקים בתורה, ושמונים פילגשים, אלו שמונים חבורות בינוניות שיושבות ועוסקות בתורה חוצה להם תחת עץ החיים, ועלמות אין מספר, אין קץ שם לתלמידים, וכולם דורשים מטעם אחד מהלכה אחת מגזירה שוה אחת מק"ו אחד. ואשרי הזוכה להרביץ תורה ברבים לשמה ומעמיד תלמידים הגונים בעולם הזה. עוד אמרו שם [מדרש רבה קהלת ב, א] שכל תורה שאדם לומד בעולם הזה, הבל הוא לפני תורה שבעולם הבא, וזה לפי שעתה אין עסקנו אלא בכלי חמדה ובנובלות חכמה של מעלה, אך שם יעסקו הצדיקים בחמדה גנוזה ובחכמה של מעלה לא בנובלות, ברם זאת התורה היא השער לה' וממנה יזכו הצדיקים לחמדה גנוזה, כמשל המדרש [ויקרא רבה ז, ב] ממי שהיה מכבד למלך שהולך במדבר בכלכלה של גרוגרות וחבית של יין אמר המלך כבוד גדול הוא זה וכו'. ובפרק חלק [סנהדרין ק ע"א] אמרו כל המשחיר פניו בעולם הזה על דברי תורה הקב"ה מבהיק זיוו לעולם הבא, וכן כל המרעיב עצמו עליהם בעולם הזה הקב"ה משביעו לעולם הבא שנאמר ירויון מדשן ביתך וגו', ושם [קהלת רבה ב, י] אמר ר' חייא על פסוק עשיתי לי ברכות מים [אלו הדרשות], כי הדרשות נקראים כן שנמשכים בלמודים רבים והשגות שונות, בכל עת שאדם הוגה בהם בפני רבים נעשה כמעין נוכע כל אחד כפי השגת יד, ואמרו

במדרש משלי [ח, לה] כל מי שהוא מפיק בדברי תורה ומלמדם ברבים אף אני בעת רצון מפיק לו רצון.

ובודאי כי יפיקו רצון מאת ה' מן השמים כל א' מחברי בני גומלי חסדים, או שאר הקהל המתוועדים שם בבית החולה, להקבלת פני שכינה דקדמא ואתיא, וכוונתם ג"כ לגמול חסדים טובים מאוצר העליון על המוטל על ערש דוי, ולעורר רחמים גדולים מרעוא עילאה על הדין נשמתא כואובתא, אשר בסופה ובסערה דרכה, והם שם צמודים ומיוחדים באחדותא וחיותא, להכניסה תחת כנפי השכינה, ולהשעין אותה תחת צל עץ החיים בזה, ועל כל אחד מהם שאחר אורך ימים ושנות חיים יתלוו עם נשמתם אלף אלפי רבבות קודש, ובעת פטירתם כמראה הבזק ינוצצו, ויושיבם לנצח ויגבהו, כי צדקתם זו תעמוד להם לעד, ומשפעת מי נחל עדן עליון יוערך לפניהם שלחן, ולחם פנים לפני ה' תמיד ישביעם, ויאכלו ויותירו, כמו שהם כמה פעמים השביעו נפש שוקקה ונפש רעבה מלאו טוב, ואין טוב אלא תורה, כן יתן ה' את רוחו עליהם, כי אינו מקפח שכר כל בריה, ומדה כנגד מדה לא במלה, וגם הם ינוסו יגון ואנחה, ולא יפחדו מיום צרה ותוכחה, כי יעתר להם ויצילם. עוד יחשב קטורת ויהיה לריח ניחוח כוונתם בצרכי הנפטר, כאשר בא במאמרים אלו מתוקן ומקובל על כל פרט ופרט, וזה באמת א' מהכוונות הראשונות שכוונתי בהם כאשר הרואה יראה בעיניו ובלבבו יבין מחמת הקדמות שיבואו מפורשות בזה הרבה יותר ממה שכתוב בתוכם. וזה יהיה פרי מצותם, שהקרן יהיה שמור וקיים וצפון להם לעולם הבא, ויזכו כל אחד מהם שאחד מאותם הנקרא חרכים שהוא בהיכל השלישי מצד הקדושה לצד דרום הממונה על אותם שעושים חסד עם המתים, יחקוק דיוקנו למעלה לזכותו לעולם הבא, כאשר הבטיח שם רשב"י בפרשת פקודי [רנ ע"ב], וכי ישכבו יזכו שיצאו לקראתם הנשמות שלוו אותם בדברי קדושה, על דרך שאמר (ר' יוחנן) [רבא] במסכת (תענית) [בבא קמא קיא ע"ב] כי שכיבנא ר' הושעיא נפיק לוותי דמתריצנא מתני' כוותיה, וכן אמר הרמב"ן בקמא פרק בתרא [מג ע"א מדפי הרי"ף] כי מוכטח לו שהרי"ף יצא לקראתו במותו, וכן נאמר למהרר"י קאר"ו [מגיד מישרים פרשת ויקהל] כי הרמב"ם יצא לקראתו עם שאר צדיקים שעשה להם נחת רוח בעולם הזה, וכל העושה מצוה זו כמאמרה אין מבשרין אותו בשורות רעות.

ואמרו במדרש רות [ב, טו] על פסוק [שם א, ח] כאשר עשיתם עם המתים, שנמפלתם בתכריכיהם, ולפי דרושנו יתבאר כי העומדים על הנפטר בשיחה קדושה בעת כי רוחו ונשמתו אל אל יאסוף, הם ודאי בזכות אמריהם כי נעמו פורשים עליו כגד ארגמן וכורכים בתוכו נשמתו, לבלתי תתבהל ותדחה מהחיצונים המזדמנים שם עם מלאכא דמותא, ומהם באים להאחז בגופו שהיה נרתק של קדושה, ושם [מדרש רבה רות ב, טו] אמר בשם ר' זעירא מגילה זו אין בה לא טומאה ולא טהרה לא איסור ולא היתר ולמה נכתבה ללמד כמה שכר טוב לגומלי חסדים, ובמדרש קהלת [ז, ד] אמר ר' יהודה כל הכופר בגמילות חסדים כאילו כופר בתורה, ובפסוק והחי יתן אל לבו [שם ז, ט] זהו חי העולמים שהוא משלם שכר לבר נש על כל פסיעה שעושה בגמילות חסדים, ובמדרש תהלים דף מ"ד ע"א [שוחר טוב מזמור קג] אמר רבי יהושע החסד מן העולם ועד העולם אבל הצדקה עד ג' דורות, ובמזמור קי"ח [שם שוחר טוב] על פסוק פתחו לי שערי צדק, לעולם הבא אומרים לו לאדם מה מלאכתך, והוא אומר מאכיל רעבים הייתי, והם א"ל זה השער של מאכיל רעבים הוא הכנס בו, וכן למגדלי יתומים ולגומלי חסדים וכן לכל המצות. הנה ראינו עמרת זהב גדולה אשר יסד המלך מלכו של עולם לגומלי חסדים טובים בעולם הזה עם החיים ועם המתים,

מצינו [ילקוט שמעוני הושע רמז תרכב] על פסוק [הושע ו, ו] כי חסד חפצתי ולא זבח, אמר ר' יוחנן לר' יהושע שאמר לו אוי לנו על הבית שנחרב מקום שמתכפרין בו אבותינו, ואמר לו בני אל ירע לך שיש לנו כפרה אחרת שהיא כמותה ואיזה זה גמילות חסדים.

שישו בני מעי גם שישו, בהיותי זה ימים מועטים במנצובה המהוללה תוך אותה קהלה קדושה עיר ואם בקהלות איטליאה, ודאי שמלבד שכל העדה כולם קדושים, ובה כליל המעלות עטרת היחס צבי הדת, והארץ האירה מכבוד החכמים היושבים על מדין, ישמרם ה' בכלל ובפרט ויעלם גם עלה, ראיתי שם בפרט כמה מתוקנים מעשיהם, וכמה מיושרים אורחותיהם, בבנין חצרות מתיהם, ובני חבורות גמילות חסדים משם, גם שיש מהם הרבה דלא תנו משנה וגמרא והלכתא דלאו כולי עלמא דינא גמירי, מכל מקום בנפש נכספה מתעסקים במצוה רבא דא, ואגב אורחי שם שמעתי בשמם כי זה כמה ימים אשר נפשם התאוה תאוה שאחד מתוך העדה יקום לסדר לפנייהם סדרים ערוכים להפגין קולם ברנה ותפלה בעת יציאת נשמה, ולהיות כי אל אלהי הרוחות לכל בשר לא ימנע טוב להולכים בתמים, ורצון יראיו יעשה, סבב וגלגל כי דבר זה נפתח בגדולים ונסתיים בקטון הכמות והאיכות, הלא אנכי המך באלפי אהרן ברכיה ממודינה.

ובשמעם כי תאות לבם ניתן להם לפחות בקצת, לא בחנו מבטן מי יצאו הדברים, ומגברא דלית ליה דיעה קא בעו, ותמיד אל דמי להם ברוח חן ותחנונים, אך זה היום שקוינו, מצאנו ראינו, מעשיך יזכוננו, לבקר בהיכלי מלך ולעשות כוונים למלאכת גמילות חסדים, מהרה חושה מעשיך, וערכך אשר ערכת שים נא לפנינו, השמן הוא אם רזה, ואם כמאכל בן דורסאי או כסעודת שלמה, אשור הייא אשור הייא, כי במחנו מעמל נפשך נשבע שובע שמחות אנו ואתה לאורך ימים, ומה יעשה יחיד בין הרבים, והגם שעדיין לא הבשילו אשכולות יריעותי, והיה בעיני תבשיל שלא בשל כל צרכו, וכל עוד שמצטמק יפה לו, כי אינו דומה השונה פרקו וכו', מכל מקום לכבוד שמים ולזכות לנפשי העלובה, וגם להיות שייף ועייל שייף ונפיק, להפיק רצון בני חבורה זו שומרי משמרת הקודש אשר פקודת כל אדם יפקד מהם, ובראשם השרידי עם וקצת מיחידי סגולה, אשר כל המבטל רצונו מפני רצונם לא חלי ולא מרגיש כי נחלה זו שפרה להם למען טובם, וזאת היתה סיבה שנדבה רוחם אותם להיות נמנים עם בני החבורה, ושיקרא עליהם שמם לכבוד ולתפארת להדריכם ולקרנם אל מלאכת שמים זו, יוסף ה' עליהם עוז ותעצומות ויתענגו על רוב שלום באורך ימים ושנות חיים ואין מחיר.

על פי הדברים האלה כרתי אתם ברית, והבטחתים להוציא מחשבתי הטובה מן הכח אל הפועל, ואמרתי חזו דאתאי חזו דאתאי, דכל שיהווי מצוה לא משהינן, ושיתין רהוטי ארהוט, עד כי אבין להתחיל המלאכה שהוא יותר מחצי הכל, ואשירה לה' כי גמר עלי, ואלהים הוא יודע וגם עם ישראל ידע כי לא יכולתי לשום עיני על מלאכתי זאת אפילו לעשות לה המהדורא קמא כאשר היה עם לבבי, וניכרין דברי אמת מתוך לשון הספר כי הוא כאשר ידבר איש אל רעהו, ולא כיפי תלאי למלתיה, ובכיר ולקיש כחדא יצק, כפי מה שבא פריי בעמי בפעם ראשונה, שאז לא היה אפשר לי לילך אחר שיחה נאה, רק לכונן הדברים שיהיו נאמרים באמת על פי דברי תורה ודברי סופרים, ויהי מה בטחתי בחסד אל כי לא יהיה בהם דבר בלתי מתקבל לדעת כל דברי רז"ל, ואשתומא לא קאמינא, כי לזה דרכי שמרתי, ולא הטיתי ימין ושמאל אחר איזה דעות מהמתפלספים, כי הרבה מדרכיהם רחקה נפשי ולא ירד כבודי עמהם, ולא ווא"ו אאופתא כתבי, כי דעת שפתי חז"ל ברור מללו, וכל דורך בהם ידע שלום, ואם רק הוא ממנו, כי יש לאדם לחשוב דרכו ולצרף דבריו קודם

שיוציאם מפיו, כי תנא דבי אליהו [סדר אליהו זוטא פ"י] קב"ה ישב ודרש ובחן וצרף כל התורה כולה, וכל דבר שהוא מדברי תורה דורשו חוקרו וצורפו ברמ"ח פעמים נגד רמ"ח אברים שבאדם, ואח"כ מוציאו מפיו וקבעו בתורה, שנאמר אמרות ה' אמרות מהורות, ואמרו במדרש [ילקוט שמעוני רמז תתקס] מלמד שלמד הקב"ה עצה ודעת למשה ונתנם לו באמת וכתב לו אותם באמת והודיעם לו באמת כדי שילך הוא וישמיעם לישראל באמת, וזהו להודיעך קושט אמרי אמת. וכתב החכם בעל העקדה בשער כ"ה כי חייב לשכל להכחיש קצת משפטיו ודיניו מפני ההוראות האלהיות הנאצלות עליו, ואנו מקבלי תורת ה' אין אנו צריכים להקדמות שהוצרכו לחכמי הפלוסופיא לבאר מציאות ה' יתברך אחדותו ופשיטותו שזכרן הרב המורה בתחלת חלק ב', כי הראנו ה' אלהינו את כבודו ואת גדלו במתן תורה בהר סיני.

עוד לאפס הפנאי הרבה הגהות שהוספתי בגליון מדי יום ביום כאשר היה שם אלהים בפי, קצת מהם לא הושמו כל כך מכוונים במקום אשר היה ראוי להם, מלבד שכמה דברים שהיו שייכים למלאכה זו שמדי יום מתחדשים ובאים לא באו בכתובים, יהא רעוא דנוכה ונחיה, דאולי בלא נדר עדיין נחיה דעת אי"ה לזכותנו כפי עשתנות לבנו ללמוד וללמד.

ועתה במטו מנכון רבנן קשישי, או את רעי עמיתי אשר כנפשי, הקורא באהבה יריעות מגילתי, אל נא תשימו אשם לנפשי אם באולי תמצאו איזה עניינים בלתי מקושרים כל כך יפה באיזה מקומות, כי הכל לשם שמים מותר ושרי, ומתון מתון ד' מאה זוזי שוייא, ואם תמצאו בו איזה שגיאה, במטותא מיניכו לא תחלוניה רק יורוני וילמדוני, כי תורה היא וללמוד אני צריך, ואעשה אזני כִּאֲפֶרְכֶּסֶת לשמוע דברי חכמים וחידותם, ואם הארכתי מעניתי בהקדמתי זאת שלא כדרכי, כוונתי בזה לעורר הלבבות, ולא תימרון יו"ד קרת קא חזינא הכא, כי לא כן עשיתי בדברי הספר, כי אין בו שפת יתר רק כפי הצורך להכנת הדברים במיעוט אמרים.

ואתה דוד נאמן למען חסדך תתמצה לשום ענין על מאמרות אלו או כולם או מקצתם, קרא נא בפך תחלה דברי הקדמתי זאת, ואל יכבד עליך כפל איזה דברים, אם חפצת צדקני, והגני מבטיחך כי לא אשנה עוד באורך ההצעות, ופעם אחת ישמעון מילי ולא אשנה בשפת יתר, ועל דא אפקוהו לר' ירמיה מבי מדרשא שהיה מטריח בדברים כדאיתא בבבא בתרא פרק ב' [כג ע"ב], ואל נא יקחך לבך מהם בהיות כי בסקירת איזה פרקים יראה בעיניך כי דרכיהם גבהו מעט מהפשט, כי הן מיעוטא דמיעוטא, ואם לא תתפלא לעצמך כמנהג אותם שרמות להם חכמות עד שבעבור זה עוברים על ופן יסורו מלבבך, אנכי היודע ועד שרובם ככולם הם מובנים לכל קורא בהם בישוב דעתו, והרי שלחן והרי פת והרי בשר לפני כל נערים יושבי שורה.

וקודם אשים דברתי לקן, אליכם אישים אקרא מעלת חבירי גומלי חסדים שבכל מדינה ומדינה ולכל הנלוים עמהם לשמור משמרת הקודש, שימו נא לבכם והטו אזניכם, ותהיה לטוטפות בין עיניכם, זאת העצה היעוצה מדברי הגמרא והפוסקים חדשים גם ישנים, ובפרט מספר הזוהר בהרבה מקומות, ועל כולם בפרשת ויחי ובשלח ופקודי והאזינו, שדעת שפתותיהם ברור מללו לכל הפקודים לשמור משמרת החולה שנוטה למיתה, והטוב שברופאים אומר שסביב יבעתוהו בלהות החולי בר מינן, ושהוא פרונקא דמלאכא דמותא. ואם יאמרו לאדם מית חברך, אשר, הגם שמכבר התוודה כנהוג, ביום קרוב עת פקודתו חובה על כל המטפלים בו אחיו ומיודעיו ובפרט לבני החבורה, שאחד המיוחד מהם במתק שפתיו יודיע אליו כי בגזרת עידן פתגמא, ואין הקב"ה עושה דבר אלא אם כן נמלך בפמליא של מעלה, ובמאמר קדישין שאול נשאל למתיבתא דרקיעא, ושיום המות הוא

יום לידת נפשו וחפשויותה ממאסרה מבית חושך, ושהמות הוא קדרינותא דצפרא, שבעד כוכבים יחתום והשמש יוצא על הארץ, ובכח האור הקטן להפיע המאור הגדול, שמש ומגן ה' אלהים, ושארשי המוציא נשמתו במהרה כמשחל ביניתא מחלבא, ואיערב שמשא ואידכי יומא, ועל זאת יתפלל כל חסיד לעת מצא זו מיתה, לקיים אז ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך, וראיה מר' עקיבא [ברכות סא ע"ב], שבזה תדבק נפשו ותעלה במחשבה המהורה מקום שמן משחת קודש, והחכמה תחיה את בעליה חיי עד, על כן יקדש עצמו כשרפים ויאסוף כל עשתונות לבו וכל רגלי סבותיו ומאורעיו אל המטה העליונה ולתקונה ולכבודה, ושנשמתו עתה בהעלותה תהיה במדרגת השושבין ליחד בין קב"ה ושכינתיה, באורה עם כל חבילות מצותיה העולים עמה מימינה ומשמאלה, ובוזה יגרום רינה למלאכין דשכינתא ומלאכין דקב"ה, כי יקדישו זה לזה ויעריצו זה לזה ויקראו זה לזה, ויביעו וידברו באהבה באחזה בכח האי נשמתא קדישתא הנקשרים בה כשלהבת קשורה בגחלת קדוש קדוש קדוש ה' צבאות וגו', ושכמה שירי אורות עולים עם הנשמה קדושה דרך עלייתה, ומזבח העליון בנוי ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב נשמות הצדיקים, כדכתבו התוספות בסוף פרק בתרא דמנחות [קי ע"א ד"ה ומיכאל], ודברים כדומה לזה הידועים למחצדי חקלא קדישא. וכל עוד חושיו בו יודיעוהו גזירת מלכו לטוב לו ולנשמתו, למען יהיה פיו ולבו שוים, לשוב בוידוי בלבו ובפיו על כל חטא ואשמה, כי אם לא עכשיו אימתי, ועל הכל שיקבל עליו דין שמים באהבה, והיה שדי בצדו כדאמרו במסכת ברכות פ"ט [סג ע"א] על המשתף שם שמים בצערו, ושחשוב הוא לאתפוס אדרא, וטיבותא איהי לגביה, ובתומתו יחזיק על כל פנים ולא ירפנה, כי כל המאמץ עצמו בתפלה מלמטה אין לו צרים מלמעלה [סנהדרין מד ע"ב], ואשרי המקיים מצוה אחת סמוך למיתתו, כי בזה יקרא עובר מאהבה, וזהו נסיון לכל האדם, ואשרי המוסר נפשו בכוונתו פעמים בכל יום על יחוד שמו בפסוק שמע ישראל, כי אז בשעת יציאת נשמתו יהיו לו עוזרים הרבה ליחד שמו הגדול.

ואל נא יעברו על כל תונו איש את עמיתו, כי ודאי זו אונאה רבה אשר מנפש עד בשר יכלה, ויהפכו בנבלתא אם יהפכו במילייהו, ואע"פ שמצור עכשיו שמח הוא לאחר זמן, ויהיה ריב לחולה עם הנצבים עליו אם לא כן יעשו, לא כמנהג הנשים הקלות, לא כאותן דשכנציב דמסכת מועד קטן [כח ע"ב], ואנשים פחותי הנפש האומרים אליו חיה תחיה לא תמות, דהוא כמאן דמחו ליה מאה עוכלי בעוכלא, וגם שאמרו [ברכות י ע"א] אפילו חרב חדה מונחת וכו' אל ימנע עצמו מן הרחמים, מכל מקום היבא דשכיחא סכנתא שאני, ועוד כי הילודים למות, והפלוסוף אומר שכל הוה נפסד, הגם שלבנו לא כן ידמה ואין למדין מן הכללות, כי החטא דוקא הוא הממית, ומכלה לאדם הנברא בצלם ודמות, הגה מצינו ששלח הקב"ה להודיע לחזקיהו [מלכים ב כ, א] כי מת אתה, רק יודיעוהו כי עת לעשות לה', ושיפה שעה אחת בתשובה בעולם הזה מכל חיי העולם הבא [אבות פ"ד מ"ז], ויפה כח בעלי תשובה שכרגע שאול יחתו בתשובתם, ויקר בעיני ה' המותה לחסידיו, והרוצה שלא יסריח את מתו יהפכנו בחייו עם פניו למעלה, כרם אחר מיתתו אמרו בפ"ק דע"א [כ ע"ב] אמרו בי רב הרוצה שלא יסריח מתו יהפכנו על פניו, ואין לך שיחה נאה יותר מזו שאין הקב"ה מקפח שכרה כדאמרו בבבא קמא [לח ע"ב].

וישתדלו שיהיו עשרה בני ברית באהלו בשעת פטירתו, ואמרו רז"ל שיסירו משם כל דבר מטונף, ומלבד כמה טעמים שיש במספר העשרה, עוד הם נקראים מחנה אלהים, כדאמרינן בירושלמי דערובין [פ"א ה"י] כמה מחנה אלהים עשרה דשכינה שרויה ביניהם, כדתנן באבות [פ"ג מ"ז] וכן בברכות [כא ע"ב] בעשרה שמתפללין, והא דאמרינן בבבא קמא פרק מרובה [פג ע"א] שאין

השכינה שורה בפחות מכ"ב אלף, היינו לענין הנבואה. והנה בהיות שם עשרה מישראל יהיה מחנה התחתון לקראת מחנה עליון, כי רוח החיות העליונות באופנים אשר לנשמות בארץ, ויקרא שם המקום ההוא מחנים, ומאותם מחנות תמול הנשמה העולה מלאכים עמה ללוחה ולהגין עליה מנץ הטורף, אשרי המקדש עצמו בעולם הזה. ואמרו ברעיא מהימנא פרשת כי תצא [רע"ב] על מה שאמרו רבנן [אבות ה, כג] לפום צערא אגרא, כי מפקנא דנפשא מקודם דנפקת אית לה צערא, ברם לבתר דאפקת היא ברחמי, ורוא דמלה בבכי יבואו ובתחנונים אוכילם [ירמיה לא, ח] בתר דנא, ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע [שם ל, ז] ויפקן ברחמי, וטוב יום המות מיום הולדו, וחוסה במותו צדיק, וכן אמרו [בראשית רבה ט, ה] והנה טוב מאד זה מות, עד כי יתגלה השפעת עץ החיים, ואז כימי העץ ימי עמי, ואכל וחי לעולם.

כתוב בארחות חיים בני הוי זהיר לבקר את החולה כי המבקר מיקל חליו מעליו, והשתדל עמו לשוב לקונו והתפלל עליו וצא, ואל תכביד עליו ישיבתך כי די לו מכבוד חליו, כשתכנס לחולה תכנס אצלו שמח וטוב לב ודבר עמו בשמחה, כי עיניו ולבו תלויים לנכנסים אצלו לבקרו. **בא** יבא ברנה יום הישועה, כי אז יבולע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים, עם כל עמו ישראל גאולים, ונכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים, בעזר המאיר לארץ ולדרים, וישרה עלינו רוח הקודש, ונאמר לפניו שירות הרבה, וישקני מנשיקות שנשק לבניו, וביום ההוא יהיה ה' אחד ביחוד עליון ושמו אחד ביחוד תחתון.

ועל טוב יזכר תחתון שם הקצין ונשא ומאד נעלה המשכיל והנבון כמה"ר **מצליח מנחם** בכמה"ר **מתתיה פואה** זצ"ל, שמכבר היה אביו הנזכר ריעי אשר כנפשי, כי שנינו יחד צמודים יצקנו מים ע"י החסיד וקדוש האלוף כמוהר"ר הלל **ממודינה** זצוק"ל, והיה לבו כלב הארי בכל מדע, וזכה כי נצר טוב מטע ה' להתפאר משרשיו פרה ורבה, הנה הוא הקצין בנו הנזכר אשר עשה לי סמוכות, וקדש אותי במלוה להדפיס ספר הלז, הנה בדרך לקחתי לאיש חיל רב פעלים הלז, כי צדקתו הוא סמכתני, וגם שהיא ברכת הדיוט קלה, ולא כקול המולה, לתת שבח וגדולה, כי גודע בשערים טוב לבו ונרבתו בכל דבר שבקדושה, ואיהו יאי וגולתא דדהבא ודכספא אשר חננו ה' ליה יאי ויאי, ומרגניתא דלית בה טימי, כל מה דאת משבח לה את פגים לה, זיכהו ה' לישא בת תלמיד חכם ואח"כ בת גדולי הדור, מברכות פי אברך שמו הגדול כי טוב לעולם חסדו, יהי רצון שכל הנטיעות היוצאות ממנו בחכמה ובענוה ויראת חטא בעושר וכבוד והדר רצוי לשמים ולבריות, ולוקח מהם ברכה לעדה הקדושה בזכות תומכי התורה אשר צדקתם עומדת לעד ככוכבי שמיא, ועיני הקצין אביהם יראו וישמחו וכיס' לעד יכון כרצונו הנאדרי וכרצון אוהב שמו קרובו ומשרתו חיתא דקטרי **אבמ"י** הצעיר ממשפחתי ומכית אבי.

ואני אהרן ברכיה ממודינה הקטן ממשפחתי, תפלתי לאל גואלי, רצה גא אדני קול תחנוני, אורך ימים תודיעני, ושובע שמחות תשביעני, הודיעני דרך זו אלך דרך אמונה, ועיני ומעייני באמונתך יהיו, הנה נא פתחתי פי דברה לשוני בחכי, וזה החילי בשם אלוה כל בריה, יגדל נא כח אדני לשמוע תפלתי, וימחה כעב פשעי וכענן חטאתי, ואל תתן את פי לחטאי את בשרי, היה עם פי בתניוני, ושמור דרכי מחטוא בלשוני, אנא אלהי אנא פתח לבי בתורתך, פתוחי חותם, יחד לבכי ליראה את שמך נצח נצחים, עיני ולבי קרב אותם אחד אל אחד והיו לאחדים בידך, שימה נא ערבני עמך זכר טוב כחותם על זרועך הנאדרי, העיר והקודש לפני תבנה בנין עדי עד, ובזרועי אקבץ אבנים לבצר החומה, ובחיקי אשא נפוצות יהודה, ויזכני ה' לראות יום יהיה אור הלבנה כאור החמה ואור

החמה יהיה שבעתים, ומציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים, וזה אלהים אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו
על מות, עולם שאין בו מות, הוא ינהגנו בשתי עולמות, בעולם הזה כדכתיב [דברים ב, ז] כי ה'
אלהיך ברכך, ובעולם הבא כדכתיב [ישעיה נח, יא] ונחך ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך
ועצמותיך יחליץ, באורך ימים ושנות חיים ושלום רב אשר יוסיפו לנו עם כל ישראל, אמן כן יהי רצון,
ויהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו.

חידה על המיתה

משמים נשקפה. בבית נדחפה.
 הומיה בירכתי ביתה. מזרע קדש מצבתה.
 מפחדת כל בעלי כנפים. להשתחות ארצה אפים.
 ראוה נערים ונחבאו. וכל הארץ באו.
 וישישים קמו עמדו. כי נצו נעו גם נדו.
 הנה יאמר הוי הוי. למי אבוי למי אוי.
 והנלכד נלכד בעונו. כי הוא ראשית אונו.
 אשרי המחכה. בלב נשבר ונדכה.
 יגיע להרגיע ולהרבות הון לו. ובהיכלו כלו.
 באומר כבוד יפרח אורחו. ומלאך טוב הולך נכוחו.
 ואזניו תשמענה דבר מאחוריו לאמר. פנו מקום אל צרור המר.
 וכל בני עליה אחריו עונים. פתחו שערים ויבא שומר אמונים.
 אז תשמח בתולה במחול. ירבה ימים מחול.
 ובנהרי אפרסמונא. בא יבא ברינה.
 נושא אלומותיו.

מפתח ההקדמה מספר מעבר יבק

פתח פתחתי למעבר יבק הלז למען ירוץ קורא בו וימצא ההוגה בתוכו את מבוקשו ולא יהיו עיניו משוטטות אנה ואנה, על כן שלחן ערכתי לפני כל הקרב לשמוע את דבר ה' בלמודים אשר בתוכו, ואלה הם ציוני תאיו ואולמיו, ואם מצער הם תחי נפשי בהם.

תפלה לאל חיי יתן ויחזור ויתן חוסן ישועות חכמה ודעת. ישועת עולמים יש לנו בבית מלכו של עולם, על כן והנה טוב מאד זה מות שביום ההוא הוא לידת הנשמות. סדר הנהגת צור חי העולמים עם האדם בתנומות עלי משכב בחלומות. פירוש החלומות שוא ידברו. במה נאמר דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין. איך באים יסורים על האדם בהדרגה ראשונה מיחוישים ואח"כ קדחת קלה ואח"כ אש דגרמי אח"כ חולאים אחרים ומוכיח כל זה מפסוקי אליהוא. כל זמן שאדם מחמת חליו אינו יכול להתפלל ידע כי הנשמה מסתלקת ממנו ומצפה איך יצא דינו ככתוב בזהר פרשת ויחי דף רכ"ז [ע"א. מובא בשפתי צדק פרק כא]. ולדעתי צלם זה המסתלק מהאדם תלתין יומין קודם פטירתו יהיה החלק הנכבד מגשמתו לפי מדרגתו כאשר דרשנו בתחלת דרוש זה [עי' שפת אמת פרק ג.]. יזהר האדם במעשיו דלא ליתרע מזליה וראיה מהזהר. אפילו בעת דכדוכה של נפש אם יש עליו מלאך מליץ מצוא כופר. טוביות היסורים וראיה מדברי רז"ל בגמרא ובמדרשות ושהם חסד לעולם. אשרי המחזק ידים רפות בדבריו וברכים כושלות בחולי יאמץ באמרי פיו. ראיה מרבי שמעון בן יוחאי בפרשת בשלח והאזינו מה יעשה האדם ההולך לבקר החולה דבעי למשתדל על אסוותא דגופא ברם יעשה עיקר מאסוותא דנשמתא ואשרי משכיל אל דל. ויש ממונים בהיכלות הקדושה לשלם שבר למזכירים לחולה שיפשפש במעשיו. למה נקרא ביקור חולים. קצת הדברים הראויים לזכור לחולה ועל הכל ילמדהו דעת לחשוב כי ביסודין מקיים כי עליך הורגנו כל היום ושיהיה שברו על ה' אלהיו. איך בחלישת הגוף מתחלש כח החיצונים כי הכסיל ס"מ אוכל בשרו. לאו חידו הוא למלאך המות כד קטיל בר גש. ביסורים מתמתקים כח הדינים הקדושים וגוף הצדיק נקרב קרבן לה'. פירוש קוי ה' יחליפו כח. למה התורה נקראת תושיה. מוצא המזון של תלמידי חכמים ואיך נזונים מהקדושה הכמוסה בפת בגם ויין משתייהם. כל צדיק יש לו מדור בפני עצמו ואין צריך לומר שלא ינוח שם שבט הרשע על גורל הצדיקים. דברי תשובה של שכיב מרע ככתובים וכמסורים למעלה על כן טוב לערוך שלחן לפני כל ירא וחרד לנפשו עם פת ובשר ויין ובפרט לאותם דלא תני תונא ולא הלכתא וספרא וספרי. כל עוד שמעשה בני אדם בדבר מצוה לא יגרום פירוד למטה מיחד או עושה נחת רוח למעלה. השומע מפי קטן שבישראל כשומע מפי משה רבינו ע"ה ואפילו מפי הקב"ה כביכו"ל. אין לגדול להתבייש ללמוד מקטן. מהות קצת דרושי הספר בקוצר. ולמה נקרא **מעבר יבק**. מורה מקום ממשל יפה על המנוחה שבעולם הנשמות. למה נחלק הספר הלז לד' מאמרות ושם. והרביעי נחלק לג' חלקים להיותם דרושים שונים. קצת מכללי כללים דרושים אשר באו בג' מאמרים הראשונים. ג' מערכות פסוקים א' להרגיל האדם בהם בכל יום ערב ובקר, הב' מיוחדים לחולה במיחושו וחוליו

יעתר בהם אל אלוה וירפאהו, הג' למי דתקיף ליה עלמא. אין למעלה מסדר הפסוקים בתפלה. ופי' העוסקים במקרא מדה ואינה מדה. רהוטו צדיקי בני חבורות גומלי חסדים שבכל עיר ועיר למעבד רעותא דמרייכו ולפניכם יהיו למזכרת קצת מדברי חכמים אלה. ופה הוצע קבוץ כונות ודברים שבקדושה אשר יאמרו לפני החולה עד כי תשוב שולמית נפשו אל ערי הרכב ויאתיו חשמנים לקראתה. יחזיקוהו בדבריהם באמונת תורתנו ובשאר י"ג עיקרי הדת וביחוד שמע ישראל וגו'. חבורות צדיקים שיושבים בגן עדן תחת עץ החיים בפסוק ששים המה מלכות וכו'. למה אמרו תורה שאדם לומד בעולם הזה הוא הבל לגבי תורה שבעולם הבא. למה דרשות נקראים בריכות. רושם ושכר המפיק דברי תורה ברכים. שכר הצפון לבני חבורות גומלי חסדים ולכל אחד מישראל המשתדלים להכניס נפש אחת מישראל באהבה וחבה ורצון לפני ה'. יש ממונה לצד דרום בהיכל שלישי מהקדושה החוקק דיוקן הגומל חסד זה ודברי רשב"י בפרשת פקודי. המפרשים דברי הצדיקים נוחי נפש בעולם הזה יזכו כי יצאו לקראתם בעת מותם. שכר גדול מדברי חז"ל לגמילות חסדים. צווינו וזורזנו מדברי חז"ל בגמרא ובספר הזהר שכל העומד על החולה ורואה שנוטה למות בר מינן חייב להודיעו כי בגזירת עירין פתגמא ושהוא מתבקש בישיבה של מעלה ולכן עת הוא לו לעשות לה' כי יש קונה עולמו בשעה אחת לא כמנהג הפחותי נפש העוברים בזה על כל תונו איש את עמיתו. ומצינו ברב פפא כשהלך לבקר רב הונא בריה דרב יהושע במסכת ראש השנה פרק קמא [יז ע"א] דאמר תקינו ליה זוודתא והודיע הדבר לחולה והראיה שאח"כ היה בוש ממנו אלא דאמר לו רב הונא דהכי הוה וכו'. טוב שיהיו עשרה בני אדם שם בשעת יציאת נשמה ומעם לזה. מפקנא דנשמתא מקדמת דנפקת אית ליה צערא, ברם לבתר דאפקת היא ברחמי וזהו בבכי יבוא ובתחנונים אוכילם. סדר ביקור החולה מאורחות חיים. בקשה ותחנה מהמחבר לאלהינו מרחם יעזרהו על דבר כבוד שמו עם כל ישראל חברים אבי"ר.

מפתחות המאמרים

מפתחות ממאמר א המכונה שפתי צדק

משתה שמרים. למה חלמא בישא עציבותיה מסתייה. שברון רוח ודמעות בוידוי החולה. **פרק ה** טעם למנהג שמדליקין נר מבית הכנסת ע"י האשה המקשה לילד. תזהר האשה מכל טנוף חטא בימי עבודה בפרט. האשה צריכה שמירה מן המיתה יותר מן האיש. למה נדה חלה הדלקת הנר לנשים וכונתן בהם. ולמה מתות בשעת לדתן. עונש אשה שאינה שומרת טהרתה או שמקדמת לטבול. איך היה עיבורו של ר' ישמעאל כהן גדול. ירך הסוטה וברכי דרבנן דשלהי. מנפשות של התינוקות קטנים נתקן בהם מתיבתא עילאה. אין ללמד קטגוריא על שום איש ואשה ובפרט בעת סכנה.

פרק ו הקדמת השמונה סדרים שיאמר החולה אחד מהם בכל יום.

פרק ז שמונה סדרים של פסוקים לחולה להעתיר אל אלוה ישלח דברו וירפאהו. וטעם למספר זה. ואיך בפסוקים אלו יושלח לו ארוכה ומרפא. וח"י ח"י יודה וישבח שמו לעד.

פרק ח אין לעשות לחולה רפואה בשכר. ימהר האדם לסדר ענינו בתחלת החולי. חובה על האדם לסדר ולצוות את בניו ולחלוק ביניהם ממונו באופן שלא יבאו בסיבתו לידי קטטה. מצוה לקיים דברי המת וכל שכן צוואת אביו. אין לומר בהתפללו על אביו או רבו אדוני וכיוצא. הקב"ה עושה

פרק א מהו קרן ופירות של מצות. ופי' גמילות חסדים בלשון רבים. ומעלת מצוה זו. אור המתגלה ביום שבת. ולמה אסור לצעוק החולה בשבת. ולמה צריך לכללו בתוך חולי עמו ישראל. מהו סוד הצעקה. סמך למאי דאמרו רבנן שהמבקר נוטל א' מששים מחליו.

פרק ב סדר בקשת רחמים על החולה וכוונתו. פירוש ברכת רפאנו. טעם למה קצת משכילי עם בבקרם את החולה פעמים היו אומרים זה חי וזה מת ח"ו. ואגב פי' מהו כמראה הבזק. תקון שהיה עושה הסתכלות בציץ וריח הקטורת.

פרק ג אין לחולה לתלות סיבת חליו אלא להשגחה ואפי' חבלו בו בני אדם. יתיר החולה נדריו אם יש לו. מבטלין תלמוד תורה לבקר את החולה. שכר המצדיק עליו דין שמים לכבוד גבוה הוא כי בזה לא יכאב. אפי' מי שמת על מטתו יכול לקיים בעצמו לישרף על קדוש שמו. ושלמות הנותן בכוונה בזה לכל מצותיו שפעל ועשה.

פרק ד אין לדבר בעון שעשה החולה אלא לעצמו. וטעם פרוט חטאיו לפני ה'. תקון תפילת היום. כח ההבל הקדוש ע"י כ"ב אותיות והנקודות. סיפור יציאת מצרים להוסיף כח למעלה והכנה לגאולה העתידה וטעם לזה. שכר המחזיר רשעים בתשובה. פרוט העון הוא סוד זמינת המן אל המשתה

סימן לצדיקים קודם פטירתו. להסתיר עצמו בעת שמלאך המות בעיר.

פרק ט סדר וידוי לשכיב מרע. ומה יזהירו אותו קודם.

פרק י טוב לחולה שיעשה צדקה קודם וידוי לפחות כ"ו פרוטות או יוסיף עד קי"ב. וזכות הצדקה אחר המות. וזכות כל דהו מהני להבריא את החולה. וידוי עם היסורין יקובל ברצון.

פרק יא אין צריך לפרט אלא החטאים שזכר בהם. העונות נתלים על ראש החיצונים. יש ד' שרים על כל השבעים. המתודה בי דינא בדילים ממנו. הצדיקים מעלים מגיהנם מהרהרי תשובה.

פרק יב וידוי שבו נפרטים איזה עונות שנכשלים בהם בני אדם. בראות האדם שיצרו מתגבר עליו באיזו עבירה פרטית יזהר שלא ליכשל בה כי אולי שולח הנה לתקן עוות ההוא. תשב אנוש עד זכה. מורה מקום מכמה דרושים. פי' כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה וגו'. דרוש להוכיח שאפי' רשע גמור ימנע עצמו מן החטא. וצורת האדם לעולם יש לה תקון. טוב להתודות בבוקר בשעת שליטת מדת החסד. כוונת סדרי זמנים משנה וחודש ושבוע והיום והשעה. מהו זווג ושעשוע. שיור פתיתין למי שאי אפשר לו להביא לחם שלם בראש הסעודה.

פרק יג דרוש בזווג חכמה ובינה ות"ת ומלכות ע"י מצות שעושים התחתונים. וביאור טיול וחיבוק.

פרק יד ביאור האורות השולטות בחדשים ובימים ובשעות. ורמז תת"ף וד' תקופות היום וד' תקופות השנה וכ"ח מחנות הלבנה. ולמה אין מעשרין משנה על של חברתה. אין לשלב האצבעות של ימין על של שמאל. וסוד האצבעות.

פרק טו עוד ראייה מהזוהר להתודות בעת שליטת החסד. מה הם צפרים הנזכרים בזוהר. טעם למה עונות נעשים כזכיות בתשובה. הקב"ה ותרן עם בעלי תשובה. פריצות האשה בשערה. למה צריך להוסיף בשבת מחול על הקודש. פי' מאמר מזיקין נבראו בערב שבת בין השמשות ולא הספיק וכו'. המוסיף להוציא לסעודת שבת מוסיפין לו נפש יתירה והפוחת גורעין לו ח"ו. חיוב לעסוק בתורה לנר שבת. וזכות הנשים באותו עולם. למה נשים מברכות שעשני כרצונו. טבעי הנשים סיוע גדול לבנים. פגם גדול העושה פריצות האשה לבעלה ולבניה. וקידוש מחשבתם בשעת תשמיש.

פרק טז וידוי מיוחד לשכיב מרע עם איזה פרטי עבירות. זרוז על שמירת האדם ממאכלות אסורות וטמאות וסתם יינם. פי' פסוק כל עמל האדם לפיהו. נכלל בוידוי ג' וידוים נגד חטא עון ופשע. מה נאמר לפניך הוא יחוד נשמת הנשמות תוך הנשמות והנשמות במאמרות. תשלום וידוי שכיב מרע.

פרק יז יש לצדיק לשמוח ביום מיתתו וראיה על זה. טעם מראין שכר לצדיק סמוך למיתתו וראיות לזה. ולמה הכרעת רבה בר נחמני היתה בעידנא דנח נפשיה. כונת ר' אבהו באמרו ואני אמרתי לריק יגעתי. יום המיתה של צדיקים נקרא הלולא. אפי' הפילוסוף יוכרח להודות טוביות יום המות לפי דרכו.

פרק יח מה שהובטח מהרר"י קארו מהמגיד לו אחר מיתתו. אשרי הזוכה לכתריה לאורך ימים. שלחן הצדיקים באותו עולם. מה בין עטרות הנשמות אותם שיש להם סיגופים ומי שאין להם. אין שום דין לנשמה אחר עברתה בנהר דיגור.

מהו אלוה דמרגלן דנהיר. אל יגדל צפרניו ואל ילך ארבע אמות בלא נטילה בבוקר. נשמות שהם בחצר עליון והוייתם בהיכל לבנת הספיר. למה הצדיקים נקראים פני שכינה.

פרק כד צריך לדבר דברי תורה עם הנוטה למות אם בר הכי הוא. סימן יפה למת ביום שנולד. וכן אם גשמים מזלפים על מטתו וטעם לזה. אין רשאים ליפרד מן הנוטה למות. שכר המסתיר מעשיו בעולם הזה. הנשמה נשאלת מהגוף. שכר המשבר יצר הרע בחייו. רמז התרגום ומיתוק קליפת נגה. מה היו המתנות שמסר אברהם לבני הפלגשים. וד' חלקים בעץ הדעת טוב ורע. מתנות שלקח משה במרום. וחלוק בין שכר מצות למתן שכר מצות. בהתרחק האדם מג' קליפות תצא נפשו בדממה דקה ולא יאונה אליו כח כלב ומהו כח כלב. פגם איסור בשר בחלב וזרוז שיש לבני משפחתנו בזה. מעלת מי שמרחיק עצמו מהרהור עבירה והיאך ינצל מהם. סדר שבמעירי שחר ביום ראש השנה טוב להחליש המקטרגים. תפלה קצרה בכל עת ובפרט סמוך לפטירת תלמיד חכם.

פרק כה טעמים בשימת עין על האדם בשעת מיתתו. כמה מזיק עין הרע. ופירוש נתן עיניו בו. אל יצא משם בשעת מיתה אפילו הגיע זמן תפלה אם אין אחר המטפל בו. אוי לפוגם ימיו בהבל של תהו. ותקון האדם תלוי בימים בסוד ויקרבו ימי ישראל למות. ופי' ביומו תתן שכרו והימים מתברכים ממעלה וממטה. יהרהר לפחות בכל שעה בדבר שבקדושה. איך מתיחדים תקופות היום עם רוחניות של השעה והרגע. ומהו קריאת התרגול בלילה וביום.

פרק כו ששים רבוא אותיות התורה כנגד ששים רבוא נשמות. מורה מקום

פרק יט למה וידוי של שכיב מרע נאמר ע"י סרסור ובפני עשרה. וכונת המודה והמתודה. ומשלים שם סדר הוידוי וכוונת איזה פסוקים הראוים ליאמר אחר הוידוי.

פרק כ תפלת החולה מועילה לו מאד על כן תמיד יהיו בפיו פסוקי דרחמי. טוב לחולה להרגיל עצמו לומר סדר פטום הקטורת. וירגיל החולה לומר הוידוי אחר כל תפלותיו. איך זוכה אדם ביסורין וטוביותם. התלבשות הרוח בכתנות אור. מדת הגבורה נקראת מהללאל וטעם לזה. ודי לעולם בצדיק אחד וטעם לזה. בריאת כל הג' עולמות בעבור הנשמות שיתוקנו ברדתם לעולם הזה. איך יכוין האדם בחולאים הבאים עליו לכפר על אשר חטא על הנפש. ושם הרבה פרטים. וכן בפרק כ"א.

פרק כא האוכלים בלא ברכה נחשבים כבהמות. מה שאמרו בתקונים על דפיקת הדפק. למה הזיעה טובה לחולה ושני מיני זיעות. מוצא היסורין לצדיקים ולרשעים. אין לחולה לצמצם בדמי רפואתו. טעם למזמור יענך ה' לתפלת חולים. שכר הממליך להקדוש ברוך הוא על אבריו. יש חולאים שרפואתן בצלותין ומילי דחסידותא. צריך לעשות התרת קללות לחולה אחר הוידוי.

פרק כב ג' כתות מלאכים יוצאין נגד נר"נ. יחוד רוחניות שבעה היכלות בתפלה מיושב ומעומד. שכר המכין עצמו לקבל אושפיזין שהם סוד נשמות יתרות וכ"כ בצאתו מן העולם יקובל בכבוד. מנהג הצדיקים לקדש ידיהם סמוך למיתתן. חייב האדם לנקות גופו וטעם לזה.

פרק כג כחות שיש נגד כל אחד משבעה כוכבי לכת. טעם איסור הכלאים. טעם המגידים העתידות וללבנה בפרט יש לה מבטים הרבה ומנהיגים רבים. מה הם שמים חדשים וארץ חדשה שעתיד לעשות הקב"ה.

נשמת האדם ודוגמא לזה יזכה לעשות לעולם הבא. שירה ממלאכי חסד וממלאכי דין. ג' כתות של מלאכי השרת הבאים לקראת האדם במותו. שבחא דקב"ה אצטריך למהוי עילא ותתא כחדא. דיוקן האדם אינו מסתלק מהשכינה אפי' אחר מותו.

פרק ל מלאך מזלו של אדם מהלל ברקיע
באותו קול עצמו אחר מותו והמלאך והמזל הם כדמותו. פירוש ושבחך אלהינו מפנינו לא ימוש לעולם ועד. כשאדם מתפלל בכוונה דמותו של מעלה מנושק בחבה. וסנדלפון בורר התפלות לאיזה צד מהעטרה ישימם להקריבם לפני קונו. כוונת ש"ץ בתפלתם. איך שירת האדם כולל כל השירות. כוונה מהוללת בעניית ברוך הוא וברוך שמו. יסוד הוא שר הפנים וכן ממטרו"ן נקרא כן ולמה זה. טעם המלכת באבות. כוונת שליח צבור בקריאת התורה.

פרק לא י"ב שרפים שבכל בית הכנסת.
טעם לחלוק סדרי תפלות לועזים ספרדים אשכנזים ליובאנטינ"י וקטאלאנ"י והרבה. דוגמא עליונה ליושבים בארבע צדדי בית הכנסת וש"ץ בתוכם. אין לאדם לשנות מנהג תפלות אבותיו. כמה היכלות המתפתחים למעלה כפי מה שמעוררים התחתונים. סוד הנגון בתפלות. וכמה מיני נגון. וטעם למה הנגון מעורר רוח הקודש לנביאים. כמה חיילות מעלה ש"ץ המכוין בתפלתו. סוד ההבל העולה ויורד. למה מנגנים ב"ט בתפלה. ופי' כמה מיני נגון ותש"ת. איך התפלה מעוררת ציור הנשמות שבכסא. מיתוק הדינים הנרמזים בסלסול השערות. מן המלאך המליץ הנזכר יוצא הקול מכל מה שיאונה לאדם. מלאך הממונה על דיוקנאות הצדיקים.

פרק לב בשעת מיתת אדם מכיר המתים
הבאים לקראתו כי הראיה

מכמה דרושים על הנשמה והגוף. שאליהו מקריב שני תמידין וכותב זכיותיהם של ישראל. אל יזיזו הגוסס ממקומו ואין לעשות מעשה לגרום שימות מהרה. מה שנותרים בפי הגוסס לאכול. ואין מתפללים עליו אז שתשוב לו נפשו. ואין לבן ליתן לאב דברים המזיקים לו בחליו אפילו ישאלם בגזום רב. טעם ביאת המת לחי בחלום ותקון לזה. למה נוהגים לפתוח החלונות במקום הגוסס. למה כל מספר חיצון בלתי שקול. ותשעה עליון שיש בענף אילן של אגוזים וטעם לזה. טוב לפתוח חלונות של הבית בבוקר ולסגרם בתחלת הלילה וראיה לזה.

פרק כז יש מלאכים המשמשים לגוף ויש משמשים לנשמה. וכמה מיני מלאכים מפורשים שם. וכל התחתונים תלויים למעלה. ומלאך מזל שיש לאדם ברקיע ומוכח זה מן התקונים וממקומות הרבה. סוד רל"א שערים ואיך מתגלגלים להשפיע לעולם. וכל צדיק יש לו כוכב ועל זה אמרו שיש לו עולם בפני עצמו. למה נתן הקב"ה תורה לסוף נ"ב יום. הזוכה להלכה אחת יורש עולם אחד כל שכן דזכי למתיבתא או לסתרי תורה. קודם שנברא אדם יש לו מזל. ומהו מזל זה. ומוצא יצר הטוב ויצר הרע.

פרק כח גם אחר שמת מזלו קיים לעולם
וכחו עדיף אז. ומזל זה מתפלל להקדוש ברוך הוא בעוד האדם חי. ברקים שהיו יוצאים מן הארון בתפלת ישראל. שלשה מחנות מלאכים המתקבצים בשירות. ואיך ישראל כוללים בזמירות כל שבחי פרק שירה. ולמה ישראל נקראו בנים.

פרק כט פרק שירה העולה מכל התחתונים
נכלל במזמור הללו את ה' מן השמים. ומהו סוד אמירת פרק שירה בכל יום. כל שירות תחתונים מתעלים למעלה ע"י

מעבר מפתחות ותוכן הספר יבכ לה

1234567

בשכירת הכלים. איך עולים שירי נצוצות הקדושה בתפלות ובסילוק נשמות הצדיקים המתים על קדוש השם. סוד נפילת אפים ושמונה מעלות שזוכה המכוין בה. העלאת הנובלות מהאור מסורות בידינו.

פרק לו כוונת ג' פסוקים בשנת מות המלך עוזיהו. ומה טוב לכוין בהם סמוך לפטירה כנתבאר שם. נקודות שם מ"ב. כוונת הקדושה.

פרק לז סוד שם מ"ב ומוצאו ומקורו. ג' מיני שמות מ"ב. ואיך עולים בריאה יצירה עשיה פנימיותיהם ולבושיהם בכח שם זה. ואיך מתעלים בו נר"נ.

פרק לח למה נחלק שם מ"ב לשבעה שמות. מהו בחינת הנפש שנשארה עם האדם בעת השינה. למה אין שם מ"ב בעשיה. כוונת ברכת כהנים. שש שמות מ"ב לשש ספירות. גדולת שם זה. ההויות והשמות המעלים נפש רוח נשמה מעולם לעולם על צרור החיים.

פרק לט יחוד שמע ישראל וכוונתו בעת הפטירה. וסוד הוידוי מדברי רעיא מהימנא. מיכאל מכוין במיתת עם הארץ בשמות והויות בהעלאת נשמתו בפטירתו. צריך למסור נשמתו בכל יום באחד ולעשות תשובה. יחוד העושה נשמת הצדיק מספר הזהר. כוונת ירידת הנשמות בעולם הזה. ותקון התחיה ומשל נאה על זה.

פרק מ מורה מקום מהרבה דרושים נכבדים מהזהר ותקונים ורעיא מהימנא ובפקודין השייכים לדרושים אלו עם שאר דברי חכמים עיין בהם וישמח לבך.

והשמיעה אז הם בעין הנפש. ומלאך מזלו של אדם רואה מלאך המות בעת פטירתו. למה מלאך המות הוא מלא עינים. אדם בחטאו^{אוצר החכמה} חשב לתקן וקלקל. מהו צווי אכול תאכל. סחטה ענבים והביאה לו. והאומר תאנה היה. ויצה"ר קודם החטא היה כתבלין באדם ומעטר ליה כסאסאה לשכולתא. וג' מיני פירות היו בגן. פגם עון זה מדברי התקונים. ומורה מקום מהרבה מקומות המדברים מזה. בעלי תשובה מורידים שכינה עליהם בכל שעה.

פרק לג מה שהיה אבינו הראשון ראוי לתקן בכח אכילתו אלא שאכלה פגה. כל מיני אכילות אסורות היו בעץ הדעת. למה חנוך זכה לירש מקומו של אדם. ותכלית בריאת האדם. ולמה בחטאו קנס מיתה לכל הנבראים. חטא נח ובני אהרן ואשת זנונים דהושע. למה הושלך אברהם לכבשן האש וירידתו למצרים. ותקון יצחק כי נתעצם בארץ פלשתים. וגניבת יעקב לבו של לבן. ס"מ בעט באדונו. למה בעצב תלדי בנים.

פרק לד מלאך העומד נגד אדם רשע במותו. וגיהנם הוא סם המות של נחש. מוצא ד' מיני חולאים מד' מיני צרעת של הנחש. ומשה נצטרע מבת פרעה שנגעה אותו ונתרפאת. דוגמת פרה אדומה. נשמה נידונת בדקדוק גמור אחר פטירתה ולמה זה. עדון הרוחות בגן עדן תחתון בקשור ד' יסודות מעין העולם הזה.

פרק לה כוונה נאותה לעומד בעת סילוק נשמה. נצוצי טהרה שנשארו

מפתחות ממאמר ב המכונה בשם שפת אמת

פרק א יש קשר לנשמה עם הגוף אפי' אחר סילוקה וטעם לזה. המיתה הפרד ה' דברים הנקשרים. הרבה שאינם עוסקים בעבודה נפשם מסתלקת. פחיתות העובדים תמיד כעבדים לבני אדם. וטעם ברכת שלא עשאני עבד ואשה. נשמה יתירה בעת עשיית המצוה. ויש חמשה מיני נשמה יתירה.

פרק ב בבחינת צורת האדם. ומוצא נר"ן חיה יחידה ולבושים שיש לג' כחות ראשונים. כפי מעשה האדם כן יגביר כח הספירות בנשמתו. אקונין ראשונה שבנשמה הכוללת בעצמה חמשה פרצופין וזאת לא תחטא ולא תענש ובזכותו יזכו הצדיקים להקרא בשם הקב"ה. אקונין שניה כוללת שלשה דיוקנין והם המסתלקים בעת השניה ובאיזה כחות גובר המדמה. שלש אלו מתלבנים בנהר דינור ושנים מהם ירדו לגיהנם. העלאת בחינה עליונה מאלו מעלה הרשעים מגיהנם. ולמה הרהורי עבירה קשים מעבירה. ומקום פגם המחשבות. מקום הברלה בין קודש לחול ומקום הברירה.

פרק ג מה היא אקונין שלישית וכחותיה. סוד צלם וצל וחלוקא דרבנן מזומנת לג' אקונין אלו משבעת ימי בראשית ובמה משתלם. וכולם מסתלקים בליל החותם לנחתמים למיתה ח"ו. ומהו המסתלק שלשים יום לפני הגויעה. וכח הגורם הוספת הרוח בעת הגויעה. מן הצללים יש לאדם בבואה ראשונה ושניה בחיים. מהו מלאך הממונה על ההריון. מה היא הנפש הנדונה בל"ו כריתות וטעם למספר ל"ו וכן הנדונה בגיהנם תחתון. מוצא נפש המשכלת לבעלי המחקר. מקום תליית הרהורין ומחשבתין דהבלי

עלמא. וכשעולה הנשמה למעלה באים לקראתה כמה נשמות של צדיקים. והחכמים בני ישיבה אחת וכן התלמידים עם רבם לומדים יחד בגן עדן ויושבים איש כפי מדרגתו.

פרק ד מערכה רביעית נפש חיונית שנתקדשה וראתה על הים השכינה. בחינת חלק חמישי והיכל וכסא ולבוש בנשמה והרכבת היסודות מתחדש נפש חיונית הזאת. מהו הבלא דגרמי ונפש הבהמית וחיות קצת אשר יש לצדיקים בקבר. ועצבונא דבשרא נפש המרגשת רוח ממללא ורמה קשה לה. אף בשרי ישכון לבטח. צורה חיונית לא ישתתף בה אחר. (כרת) [מיתה] בין בידי אדם בין בידי שמים היא אבדן נפש החיונית לבד. חלוקי מיתות ב"ד. פי' כל חייבי כריתות שנלקו נפטרו. חלוק ד' מערכות של חלקי הנפש לד' אותיות השם. פי' מחצדי חקלא. ולמה אדם נקרא עולם קטן.

פרק ה עוד הנשמה כלולה בד' יסודות רוחניים כמו הגוף. ותואר ד' יסודות אלו באב"ע. יסודות הצלם ממלבוש עשיה רוחנית. ויסודות נפש החיונית וחלקיה הם מהגשם החמישי. ברוחניות העשיה יש מקום הנקרא בי קברי וחצר מות ושם תנוח נפש מהעשיה ונפש חיונית מהגלגלים תשאר בקבר. ומנוחות כל שאר החלקים מתבאר שם. נשמות הצורות בצורר החיים אינם מתלכשים בשום מלבוש אוירי כי אם לעתים כרבי ור' יוסי הגלילי. מה שאירע לרבינו יחיאל אביו של הרא"ש. אי אפשר לנשמה להשפיע שפע לתחתונים רק בהתלבשה

פרק ט קב"ה זמין להלביש לבני התחיה לבושי רקמה וכולם יכירו זה את זה ויחזרו לאחוזת אבותם. למה יחלום החי מן המת ולא מן הבהמה שמתה. לא ניתן רשות לנפש להגיד לבני העולם הזה גזירות של מעלה. המתים מתהנין בהיותם קבורים אצל כיוצא בהם. איך האשה נותנת שלימות לאדם מספר הבהיר. טעם ז' ברכות בפנים חדשות ואשר ברא כל שבעה. ולמה קיום פריה ורביה בבן ובת. סכנת נושא אלמנה ובפרט אשת תלמיד חכם סכנה עצומה.

פרק י מעשה מצדיק שנקבר אצל אחד שאינו הגון. למה אין קוברין רשע אצל צדיק ואפילו שני בני אדם שאין שוים. צער חטוטי שכבי וגרירת עצמות ומעשה ממלכה אחת על זה. מרחיקין קבר המוחרם ח' אמות. ולמה סוקלים ארוננו. רוח המצורע ורוחו של מת מתפשטים ונראה לחוש. מעשה של המנודה נותן חיות לקליפות ח"ו. למה צריך לקבור כל מת בפני עצמו. טעם קבורת הנהרגים לבדם. ותביעתם דין. ולמה אין מפשיטים בגדיהם. סכין שנמצאת בקבר הרוגים אין ליהנות ממנה. עושים נחת רוח לנהרג לומר ה' ינקום דמו. אדם המנודה בהסכמת הקהל אם חלה אין לברכו.

פרק יא אין לנשק בנו או בתו שמתו. אין לומר למת שיבא ליטול אותו ומעשה על זה. אין לחצוב קבר למת שישאר פתוח בלילה וטעם לזה. פי' אל יפתח אדם פיו לשטן. ביטול הקליפות הוא חזוק שרשיהן. הדינין שקבלה מדת המלכות בתפלת המנחה מתפשטים החיצונים בעולם להשפיעם. לקבור תרנגול בקבר ריקם מפי ר"י החסיד.

פרק יב מיתת בני אדם פתאום יורה דבקות יתברך עמנו על ידי הנשמה. יחיד האדם במיתת בניו. הורדת דמעות על אדם

במלבוש. פעמים יתקשרו כל חלקי הנפש יחד כמו שאמרו בהיכלות. לא הכל יזכו אפי' לרוח דיצירה. תוספת נשמה דאצילות בעת עסק מצוה ובשבתות ובי"ט כנזכר. חלוקים בתוספת נשמה. בחול האדם במדרגת עבד ובשבת בן.

פרק ו יחוד וקשור חלקי הנפש בחיים הוא מלמעלה למטה ואחר המות הוא ממטה למעלה. ומשכן כל אחד מהם אחר המיתה. למה אין עושים קשרים בתכריכי המתים ובאבנטו. עדון שמקבל הגוף. ומה נקרא גוף אחר המות. ומהו העצם של התחיה ובו ב' דעות. ואמרו כי שרשו הוא מעצם השמים. נפש הבהמית נשארה בעצם הלז ועליה נאמר ועצמותיך יחליץ. ג' כתות של מלאכי השרת הולכים בכל חודש ללוות הנשמה.

פרק ז קשה רמה למת. ופי' דהתם קאימנא בב' פנים. בז' ימים הראשונים יש לחלקי הנפש התקרבות עם הגוף. ב' חלקים לנפש הבהמית הזאת. וסוד עכנא דמערתי דצדיקי. ודבור המתים יחד ומעשה שאירע לעובדיה. קרוב דעת אל הנשמות בעולם ההוא. וטעם יחס הבן עם אביו בעולם ההוא. צדיקים שם נהנים זה מזה. אתתא דאתנסיבת לתרין שם חוזרת לבעלה ראשון.

פרק ח טעם לבושים שמלבישים למתים. אפילו ירקבו התכריכין לעולם הנפש תתלבש ברוחניותם. כסות היורדת עם האדם לשאול עולה עמו. טעם למה חנניה מישאל ועזריה הושלכו לאש בסרבלהון וכו'. וטעם שריפת פרה אדומה עם כל אשר בתוכה. מאין בא לבוש המלאכים. למה רבי היה נראה בבגדי חמודות. שנוי הבגדים בשבת. לבושי אדם וחוה אתקברו בהון לפי דברי הזהר וסודם. למה משה נתלבש בענן ואלהיו בסערה.

טעם להדלקת הנר בבית המת כל ז' ובבית הכנסת כל י"ב חודש. סוד עיניו למטה בשעת התפלה. והבטת בפני הגוסס.

פרק טז המיתה היא רחמנות ותקון. האלהות נסתר ונגלה באברי האדם. מיתה הכתובה בתורה אם לא יחטא. למה נמנע אכילת עץ החיים לאדם. מורה מקום לטעם אורך השעבוד. וטעם יפה למה ישראל דווים סחופים ומטורפים. ומדת המשניות והבריות אחר חורבן הבית. טעם שבירת הלוחות. ולמה משה הורידן. למה לא נכנס משה בארץ. מוצא הטל של התחיה. טעם למונעים עצמן מאכילת בשר בימי החול.

פרק יז שלמות התחיה לנפש רוח נשמה. פי' שינה סתם שינה גדולה מע' שנה ושינה קטנה. למה אי אפשר לעמוד ג' ימים בלא שינה. חלק הנשאר בגוף בעת השינה. פי' אמרם כי השינה היא מנוחה לנפש.

פרק יח למה מצוה ראשונה לאדם הראשון היתה אכול תאכל. טעם ענג שבת באכילה וגמילות חסד לנפש באכילה. כוונת הלחם והיין והתבשילין ופירות האילן ופירות האדמה באכילת מצוה. וסוד ברכות הנהנים לפנייהם ולאחריהם. למה ישראל במדבר לא הוצרכו לגידולי קרקע. וכוונת האומרים ונפשנו קצה בלחם הקלוקל. בשינה האדם נזון ממאכל עליון כמלאכים. ולמה טועמים בה טעם מיתה.

פרק יט טעם למה האבילות הוא ז' ימים. רמז לי"ב חדשי השנה ואיך הם שש לדין ושש לרחמים. טעם לשנות האדם שהם ע'. ולמה אמרו בהגעת האדם לק' שנה כיון דאיפליג איפליג. טעם ג' לבכי. ולמה תקפו של אבל ג' ימים. ופי' ז' להספד. ומהו ההספד. והוא תועלת גדול למת. והמספיד מקבל תועלת ג"כ בהספדו.

כשר מציל בניו מהמות. סוד הבכיה מהו תרין דמעין. למה לא מסקינן בשמייהו של רשעים. יש נשים שצריך לימנע עצמו מלישא אותן. מי שהוא עצרן לא ירויחו אחרים בממונו. שפע הבא על סומך על שלחן אחרים הוא גרוע מאד אם אין כוונתו כדי ללמוד תורה. אפילו הבן לא יאכל על שלחן האב כילי. והאריך לבל יאכל אדם לחם רע עין.

פרק יג נזק הגורם המקלל בני ביתו. פדיית הבן למי שאין מתקיימים לו בנים. מקומות הנוהגים לחלוץ האכל מנעלים קודם בואו לביתו. אפילו הצדיקים מצטערים מאימת מלאך המות ויראים מחיבוט הקבר. למה הכלב צועק מאימת מלאך המות. המלאכים שמחים כשהנפש שוה אליהם. פירוש הרשעים הם המזיקים. עונש הכועס ושאין להסתכל בו. ואגב פי' קצת הכוונה בטבילה ושיש לטבול י"ד טבילות. וכן אין להסתכל בפני האשה בימי טומאתה. ולא יעבור בין שתי נשים.

פרק יד רמז ביקור חולים. וכוונת מלת ביקור. סוד ס' בחליו. בביקור חוזר להיות רופא חולים. וכוונה לזה לצורך גבוה. כוונת חותמי הברכות. כוונת ואתה צדיק. ממה מתהווה חולי קדחת או שחפת. למה כל מילוהי דחולה הם בעלילות. בביקור גורם גילוי הספירה של רחמים על החולה. ובבקשת רחמים מיחד ומיקל חליו. למה צדקת פרנסת חולים קודמת לכל שאר צדקות. ישתדל החולה לקיים המצות שבכחו לקיים. וישית החולה לב לחלומותיו ובפרט אם הוא תלמיד חכם.

פרק טו סמך למה שנוהגים לסלק מחדר הגוסס קרוביו הבוכים. טעם למנהג הדלקת הנרות בפני הגוסס. למה בדיקת החמץ לאור הנר. סוד הגוונים הנראים בנר ובעין. סוד מאורי האור ומאורי האש.

פרק כ כל עסקי החי עם המת צריכים כוונה גדולה. סוד נשיאת המת על הכתף. סוד הקבורה בגי דאינון תליסר מכילין דרחמי. במות הצדיק נכנס ליהנות בד' מאה עלמין דכסופא. ומה הם ל' יום לגיהוץ ולתספורת. ואין להתאבל יותר. ומהו איסור גיהוץ ותספורת. מורה מקום מכמה דרושים שייכים לענין.

פרק כא שהבן כרעא דאבוהי ומצילו מרעתו גם אחר המיתה. טעם שלא ללבוש בגד מגוהץ כל ל' יום. לבקש רחמים על המת כל ל' יום במקום שמת שם ובפרט אם היה תלמיד חכם וכן כל י"ב חודש. אך מל' יום ואילך ימעט אם ירצה. אפר הפרה היה להחליש כח החיצונים. צדקה על המתים מכפרת עליהם וכן הזכרת נפשם. חיוב כיבוד אב ואם. מהו כיבוד האב אחר מותו מדברי הזהר. ותקון גדול עושים הבנים לאביהם באמרם דברים שבקדושה בצבור. וטוב לומר הקדיש יתום גם בשבת. וצער האב כשאין הבנים הולכים בדרך ישרה.

פרק כב הערה לבני יצ"ו שישמרו דרך ה' לעשות צדקה וחסד. כל ממון שאינו של יושר הוא מהשפעת השטן וכחותיו. כוונה לעבוד את ה' הוא יחוד כולל. עצה טובה להם ולכל אדם לנהוג בשני ובחמישי.

פרק כג טעמים הרבה למנהג שפיכת המים שבשכונת המת. מנהג אנשי החסד ששופכים לפניהם מים בימי העצרה ולבישת לבנים. מלאכי רוח אינם נכנסים לפנים מפני רוח הטומאה עד שדוחים אותו. ואיך עושים לדחותו. למה שולט בתחלת הלילה רוח דרום. פעמים מתים בני אדם מחמת אכילת ושתיית מים שרוח רעה עליהם. למה אליהו לא מת.

פרק כד למה החמירו בשמירת המתים. סוד טומאת אהל וטומאת משא ומגע והיסט. איסור שהיית המת בלילה. וההספד לנשים. מהו סוד הכרובים ולהט החרב המתהפכת. טעם ג' שצריכים שימור. ס"מ לעולם רודף אחר זכות ותפלת ישראל. שש מדרגות הטומאה. וטעם הטבילה במים. למה יש טהרה למים בהשקה. שש מעלות למקוה. סוד המבוע למעלה.

פרק כה יזהר הרוחץ המת שלא יעזוב טנוף על בשרו וכן המשכיבו יראה שלא יהיה עפר על גביו. אין להתעטף המת אלא בטלית של צמר. המנהיג אזור על שלחנו בשבת טוב לצרף אותו עם הזנין שרוחצין אותו. טוב להרגיל אדם עצמו לפחות בכל רגל לטהר עצמו ברחיצת ט' קבין ולאיש כזה גם אחר מותו יטהרוהו בט' קבין. וכוונת טהרת ט' קבין. ורמז אמה על אמה הנאמר במקוה. הנשמה רואה בחייה לפעמים מה שעתידיה לעשות לגוף לאחר מיתה. וקשה לה זלות הגוף אחר מיתה. אין להראות לעכו"ם ספר תורה ולא מת בקבר. המת שומע קילוסו כמתוך חלום. טעם האומרים שיודע יותר קודם רחיצתו. מורה מקום מהרבה מקומות שהמתים יודעים ענייני העולם הזה.

פרק כו אין לזלזל בכבוד שום מת. אין לעשות נשואין בחדר שמת בו תלמיד חכם מקרוב. פי' פסוק כי לי תכרע כל ברך וגו'. עונש המדבר לשון הרע. ועונש מי שאינו משאיל ספריו. סוד לויית אורחים וממנה יובן לויית המת. טעם עסק התורה בדרך. לויית המת גורם לשכינה שתהלך לפניו.

פרק כז סוד קבורת מתים. ולמה נקרא חסד של אמת. כל זמן שלא נקבר אין הנשמה עולה כלל. ופי' הכל היה מן העפר

ואפילו גלגל חמה. חלוק בין אפר לעפר. טעם עפר למטה ועפר למעלה למת ולכסוי הדם. עיקר הכוונה בעפר ארץ ישראל ועם כל זה גם בחוצה לארץ תועיל הכוונה. מעלת הקבור בארץ ישראל. טעם השלכת העפר על המת ג' או ה' פעמים. למה אין מושיטין זה לזה כלי שזורקין בו העפר. מקום הראוי לשום עפר ארץ ישראל. כנען ומצרים מכלים הגוף לזמן קרוב. טבילת הנשמה בנהר דינור. אין להלין המת ומורה מקום מדרושים השייכים לזה. למה אסור להסתכל בפני המת. טעם לא תלין ובלתו על העץ.

פרק כח סוד צדוק הדין והבראה. ולמה עיסת הכלבים מטמאה טומאת אוכלים. פירוש ויספתי עליכם מכה וגו'. מה כיוון יעקב בתבשיל שנתן לאחיו. למה נברא יין לנחם בו אבלים. מזיגת יין קידוש והבדלה ואין צריך לומר של ברכה ושל תנחומי אבלים. וחומר סתם יין של מ"ה עכו"ם. ומהו יין המשומר. החיצונים אוכלים דרך הלעטה ולמה זה להם. כוונת ההבראה. ולמה היא בביצים או בעדשים.

פרק כט כ' פעמים מצדיקים דין שמים. וסדר צדוק הדין שלנו. וטעם למנהג זה. פירוש וידום אהרן ושכר השמח ביסורין. כוונות להבליע דין הקדוש במקורו. ונוסח צדוק הדין שלנו. מבקשים רחמים על הנפטר מד' מדרגות אבי"ע. אבות עולם וכו' גבעות עולם וכו'. סוד הקדיש שאומרים אחר צדוק הדין ונוסחו.

פרק ל טעם ברכת רחבה. למה אגרא דהספדא דלויי. פי' ונשמע קולו בבאו אל הקודש. הבכי והקינה הוא על הקבר וההספד קודם אליהם וראיה מדוד על קבר אבנר. למה הנהיגו ז' ישיבות. סוד העשבים ועשב הוא במדור ראשון מקום כניסות ההיכלות. עוד שם טעמים נאותים

של מנהג זה וסוד העשב. ואגב פי' ג' מדרגות הנבואה.

פרק לא טעם המעמדות ומושכות שהיו נוהגים חכמי המשנה והגמרא. בכל י' שנים נתוסף לאדם רבו יתירא בנפשו על כן צריך תקונים חדשים. למה הדין מתעורר מסוד השביעי. מקום הגבורות. שבעה הבלים מיוחסים עם ז' שמות אנא בכח. מהו מוצא פי ה'. יש ז' הבלים דחיים וז' דמות. ועונש המדבר שקרים והמנגנים בהבלי תהו.

פרק לב מהו קריבת הימים הנאמר בצדיקים. פי' בעטיו של נחש. פי' ערש ורעש. מה הם ס' גבורים. למה הנשים מתעסקות תחלה בתכריכי המתים. למה חכמת האשה בפלך. ולמה בעלה כופה לעשות בצמר. בחינת עבד ואמה ועבד עברי. סדר תקון התכריכין וסוד תפירתן. סוד הרחיצה בשושנים והדס ומים למתים. וסדר לבישת המת.

פרק לג כוונת הישיבות לעלות למעלה עד החסד. פסוק כי מלאכיו מסוגל לעלות מעלמא דנוקבא. כוונת שבו יקרים עמדו יקרים. תקון ההקפות למת. ומהו מחול ועגול וסוד הקפת המזבח מהתקונים. וסוד שמחת תורה ביום השמיני.

פרק לד תנחומי אבלים עיקר גדול בגמילות חסדים. וסדר הנחמה. פי' מן השמים תנוחמו. למה אין האבל עונה אמן אחר המברך. בחינת אונן ואבל. ולמה אונן אינו אוכל בשר ואינו שותה יין ולמה אינו ישן על גבי מטה. למה אין עוסקים בצרכי המת בשבת ולא בי"ט ראשון. למה האבל אינו אוכל אלא מלחם אנשים. ופטורו מתפילין יום ראשון. ואשה שרוצה להניח תפילין מוחין בידה. סדר הנחת תפילין בתשעה באב.

פרק לו למה ניחום אבלים הוא בראש ובסוף ברכת המזון. צריך האדם לברך ברכת המזון בשמחה. וכוונה כוללת בה. וחילוק הנאת ארבעה רתיכין משבת לימי חול על השלחן. למה תלמיד חכם וכהן ראויים לברך ברכת המזון. במקום שבו השפעת הימין אין עין הרע שולט בו. פי' סברי מרנן. וכן ברשות רבותי. ופי' מרשין על הפת וסברין על היין הנאמר בגמרא.

פרק לז ההולך לגמול חסדים יוליך בניו עמו ומה תהיה כוונתו בזה. טוביות קין נתפשט עד קני חותן משה. העושה חסד עם גופות ונפשות הצדיקים מתקן ז' הבלים.

פרק לה פי' שעת אכילה שעת מלחמה. שתי הזמנות לברכת המזון. וברכת רחבה. וישיבת האכל בראש. וטעם נתינת הפרוסה בידו. ואכילת הביצה ושתיית היין. למה המנחמים הרואים פני האכל פטורים מתפלה וכן העוסקים בצרכי רבים. השלשה היושבים בראש הסעודה יש להם סדר מכאן ואילך כל הקודם זכה מדברי רציא מהימנא וכן יהיה במנחמים. טעם שפיכת המים ע"י האכל על ידי נכבדים ומיד שופכים אותם. טעם קדימת המברך לחמשה (ראשונים) [אחרונים] ליטול ידיו. למה בספר תורה יש סדר אפילו אחר כהן לוי וישראל.

מפתחות ממאמר ג אשר קראתיו בשם שפתי רננות

[1234567]

במיתתם. התעוררות מיכאל כהן גדול. טוב שיהיו עשרה בעת פטירת המת שיכוונו לתקון הקדושה.

פרק ד מוכיח על פניהם מומם לאותם הפוערים פיהם בשיחות בטלות וכל שכן בניבול פה ובקטנות ובלשון הרע במקום הגוסס והמת ובבית הקברות וכל שבידו למחות אל יחרש ואל ישקוט. מהו כוונת הפסוקים המסודרים בזה בכלל. הנהגת השבת בלבושי שבת והנהגת החול. מכל הבל העולה נעשה מלאך רוחני. ג' חוטין של שתי שיש לאדם מן השמים על הארץ והמצות הם כחוטי ערב עליהם וזה סוד הלבושים. אי אפשר לחוטא ליהנות מאור מצותיו עד ישוב ויתקן הפגם.

פרק ה ציוני המזמורים המכוונים ליאמר ויב"ק פסוקי אנ"ך וסודן. איך אמירת אחרים יוסיף שפע ועוז על גוף ונשמת הגוסס. עדוץ עליוז ותחתוץ בצרורא

פרק א פעולות דברים הגשמיים להם מבוא ורמז בדברים הרוחניים. טעם הברכה על כל מעשה המצות. מקום התעוררות המעשה והדיבור והמחשבה. למה תקנו בתפלות המעשה ג"כ. כוונה לאכילה לשובע נפשו. עיקר המשכת השפע עד מלכות שלכן נקרא כנסת ישראל. במעשים שאין בהם ברכה יוכל האדם לקדשם בפסוקי אנ"ך. **פרק ב** הערה לעומדים על החולה יסייעו לפנות לו מקום בפסוקי דרחמי. כוונה כוללת בכל צרכי הנפטר. גם הנשים יתנו צדקה לכופר נפשו. וכן האנשים בבית הקברות. ולפחות יתנו שש פרוטות וטעם לזה. מנהג ארץ הצבי בזהב וכסף ונחשת. מה יאמרו בעת נתינת הצדקה לקופה.

פרק ג כוונת העומדים בעת יציאת נשמה ליחוד השכינה. וכן בכל מעשה האדם. מלאך המות אינו שולט על העוסק בתורה לשמה. צדיקים אינם מטמאים

דחיי. כוונת אמרם ז"ל על בן עזאי שהיה חורז מתורה לנביאים וכו' והאש מלהטת סביבותיו.

פרק ו למה סדר הפסוקים הם אנ"ך. ג' מערכות מהפסוקים וכוונתם. איך ההבל קדוש מפנה כחות הדין מהאוויר ומהוה חיילים קדושים ומקדש הנשמה העולה ומעורר נגידו דתלת עשר נהרי דאפרסמונא דכיא. פסוקים אלו מכוונים גם כן לבקשת רחמים על הנפטר כל י"ב חודש. למה אין להשאיר שום חלק מאברי הגוסס חוץ למטתו. למה אין עומדים בשולי מטת הגוסס. חילוק שבין צדיק לבינוני ורשע בעת המיתה. כשאין השכינה מתגלה אית תמן רוח סערה חס ושלום. אפילו אותם הנהרגים בידי אדם חס ושלום מלאך המות מקדים לבא שם.

פרק ז וזו הם הפסוקים מסודרים בשלשה מערכות ותפלה מסודרת לאומרה על הגוסס בבקשת רחמים עליו ועל נפשו. ותפלה בסוד שם מ"ב מיוחדת לזה שבאו בתחלת הספר.

פרק ט טעם עצימת הבן עיני אביו. טעמים על מצות הקריעה. והפסוקים הנאותים להאמר להצדיק הדין בשעת הקריעה. למה מכסים פני המת. טעם שימת המת על גבי קרקע ובסדין סביבו. פסוקים מיוחדים לומר בשימתו על גבי קרקע. סוד יוה"ך הוא ט"ז פיות שיש לחרבו של הקב"ה שהוא מכה בהם ולכן תקנו להנצל מהם ט"ז בני אדם שיעלו לס"ת בשבוע. וזרזו לשומרי המת לבקש עליו רחמים בשירי דוד.

פרק י השופר שהיו רגילים לתקוע בעת הקבורה. הזהרה מספר הזהר לבל יתראו הנשים עם האנשים בדרך בית הקברות. ומנהג ארצות המערב בזה על פי הראיה. למה הקינה מיוחדת לנשים. כמה צריך ליזהר מלהזכיר כחות הקטגוריא ובפרט

בלילה וכל שכן במקום שיש שם מת בר מינן. תפלה מיוחדת לומר בעת שמזמנים לרחוץ המת וכוונתה בכלל. (ומי יתעסק באדם חשוב).

פרק יא סדר רחיצת המת מראשו ועד רגליו. מנין שערות הראש. פי' נימין וקוצים ועולה ועיבר. רמז כל אחד מאברי האדם בגבהי מרומים מרישא עד סיומא דגופא. תקונים אלו ידשנו נפש מי שקידש גופו בעולם הזה. יזהר האדם בעוד בחיים חייתו מכל דבר שנזכר בו טומאה.

פרק יב כוונת רחיצה ראשונה ושניה. למה מתי ישראל נקראים נבלה. מוצא הטומאה והטהרה. למה הנהיגו לרחוץ בשושנים וזיני בשמים והדס. מה יאמרו בעת הסרת הסדין מעל המת. בהתחלתם לזרוק מים על ראש המת מה יאמרו אז. כוונת חפיפת ראשו בביצים.

פרק יג כוונת לבישתו בפרט בכל תכריכיו. ועטיפת הטלית לא יפסלו הציצית. ואיך יניחוהו עליו. אין להשהות המת כ"ד שעות.

פרק יד מה יאמרו אחר הלבשתו. אין לחוש לומר דברים שבקדושה מעניינו של מת במקומו. מה הם דברים הנקראים מקום הטנופת. ואין אסור לומר דברי תורה במקום טומאה. כוונתם בהכניסם אותו לארון ומה יאמרו אז. פסוקים נאותים לשבח כבוד העליון אחר שהטמינוהו בארון. אם הוא בעל תורה טוב לעשות צרכיו במקום שעסק בתורה.

פרק טו כוונת הכתפים ומה יאמרו בנשוא אותו. כוונת נשיאת הצדיק על הכתף מהתקונים. כוונת המלווים אותו. מה יאמרו בעמידתם עם הארון. למה הרוחות נקרא פורחות. כוונה כוללת בכל צרכי גוף המת. יכונו ג"כ ללות השכינה בעת לוייתו.

פרק טז כוונה כוללת בחמשה תקוני דיקנא הממתקים כל מיני דין וממשיכים רחמים. ^{דוגמת} דוגמת נושאי המטה לכחות המתפשטים ממלאך מיכאל הנושא הנשמה על כנפי רוח. חוצבי קברות דוגמת האומנין בחצר מות. עוד דוגמא אחרת לחוצבי קברות ולזה יכוונו.

פרק יז הז' הקפות וכוונתם. למה תיכף למיתת נשים קבורה. סוד הקפת יריחו. שם מ"ב מפרק הרים ומשבר סלעים. סוד ההקפות על סדר של מ"ב בבית הקברות. ^{אצור החכמה} **פרק יח** כוונה בעת שמרימים הארון על זרועותיהם להכניסו לקבר. סוד עפר עליון ותחתון גן עדן מטה ומעלה. סוד הקדיש אחר צדוק הדין וההקפות. כוונתם במעשה הקבורה ופסוקים הראויים לאמר אז עליו. ציונים מאיזה דרושים מתיחסים לנדון. חולי הנשמה בעולם הבא מחמת אהבתה לגוף. תקון הצרופ לתועלת הנשמות ויסוריהם חיייה ואורך ימיה. מה יאמרו הקהל בשומו בקברו.

פרק יט אין להפלא באמור איך נוכל לכוין בכל הפרטים אלו כי ה' יגמור על ידם. כוונות וטעמים על רחיצת הידים קודם צאתם מבית הקברות. טוב לאדם להרגיל עצמו לומר בעת נטילה לסעודה רבון העולמים מלא ידי מברכותיך וכן בנטילה זו. ואין לנגב ידיו אחר נטילה זו. מנחמי האבל בעו ליסדא מילין בקדמייתא. דוגמת המנחם למדת המשפט. מהו עיקר הנחמה וכוונת המתנחם.

פרק כ כוונת תלישת העשבים וזריקתם על ראשיהם. כוונת ויהי נועם שבעה פעמים. וסמך לאומרים אותו ג' פעמים לבד בג' ישיבות. פסוקים מן המצר טובים גם כן להבריא המונעים וטעם לזה. כוונת ישיבה שביעית בפרט מן שאר ישיבות. טעם לז'

הקפות הנעשים בכל מקום. גם יאמרו ברכת אתה גבור עד סמוך לחתימה. וכוונת ברכה זו. תקון עקידת יצחק.

פרק כא החי יתן אל לבו דברים של מיתה. והאבל יצדיק עליו דין ה'. אם לא יוכל לילך ללוות המת יבקש עליו רחמים ממקומו ויתן צדקה כופר לנפשו. המקבלים צדקה עבור נפשות המתים יתפללו עליהם וכל שכן המתענים על חבריהם בשכר. על רשע שמת טוב להתפלל עליו כל י"ב חודש. מלחמה גדולה בין המימינים ובין המשמאילים קודם קדושת הלכנה. המענה ומסגף עצמו על המת יועיל לנשמתו ודאי וטעם לזה. מה יאמרו הנהנים מצדקות שהניחו המתים.

פרק כב מודעה רבה לעניים המקבלים צדקה שלא יוציאוה אלא לצורך אוכל נפשם ובני ביתם. כוונת ברכות אחרונות על עניני אכילה. אין ליתן פת לאכול למי שלא נטל ידיו. הכהנים המקבלים פדויי הבכורות ושאר מתנות כהונה יזהרו גם ביציאתם כנזכר.

פרק כג יש נייחא למתים שבניהם ואוהביהם ילכו על קברם לבקש עליהם רחמים. תפלת הבן על אביו ותלמיד על רבו וראיה מהזוהר על הנזכר. מה שעושים הבנים בצווי האב כאילו עשאו האב בעצמו. השכבה הנהוגה לומר בבית הקברות ובבית האבל ג"כ. זכרון נשמות בשבת וטעם לזה. יחס שם האדם עם המזל ודרוש שייך לזה. מנהג ביום שני של גליות. טעם שמירת י"ט שני. ונדרים ונדבות שמוסיפין ביום ההוא. כוונת נרות של בית הכנסת. כפרה ביוה"כ למתים ונר כפרה שנוהגים להדליק.

פרק כד תפלת המתים על החיים ראייה ממעשה שהובא בזהר. הנפש חונה בעצמות של מת. יש כח בעצמות

לשבח ולהודות להקב"ה. מנהג לנענע עצמו בשירות ותשבחות. ממונה נוטל הצל בליל הושענא רבה ולהיכן מעלהו ואז המתים יודעים מי עתיד למות באותה שנה. ויש נפש נכרתת. ומהו הכרת. ומה תקון נפש זאת. קשור נפש ברוח ורוח בנשמה ומשם עד א"ס וזהו צרור החיים. נייחא לנפש מכל הצדדים.

פרק כה נייחות שזוכין הצדיקים אחר מיתתן. איך מתעוררים המתים בתפלת החיים. נפש החוטאת המתאבלת. עליית חלקי הנפש. תשובה הועילה לאחד שלא ראה צל על ראשו בליל הושענא רבה. נשמות יש להם ספרים ערוכים על השלחן כמו שהיו עושים בחייהם. הרב יוצא לקראת התלמיד במותו. המתים שמחים במיתת קרוביהם ומתפללים עליהם. יזהרו שיהיו כל אברי המת עמו בקברו ואפילו השנים שאין להם חליפין. יש לרוחות בני אדם עת מיוחד להתאסף יחד ופעמים קובלים זה על זה. המתים מתוכחים בב"ד של מעלה והצדיקים עושים ביניהם שלום. רוח פסקנית גוזרת בין המזכים והמחייבים. למה גבריא-הוא לבוש הבדים. אי אפשר להשיג אורות עליונות רק ע"י הלבושים. וזה אחד מכוונות בריאת עולם.

פרק כו מי שלא שמש כל צרכו בעולם הזה לא יודו לו בישיבה של מעלה ולהפך מי שטרח בעולם הזה בתורה. התורה מאירה באדם הרבה יותר אחרי מותו מבחייו. ב' מלאכי השרת מסדרים תלמודו של אדם בפניו בצאתו מן העולם. ומה הם שני מלאכים אלו. פ"י ליגריס איניש בעולם הזה והדר לסבר. איך נתקדשו ישראל במעמד הר סיני. שכר המצות הוא כפי שמחשבים אותם בני אדם בעולם הזה. פעמים שאין הדור זוכה בשמועות דאדם צדיק.

פרק כז דין האדם מהיכל זכות כנגדו בקליפה חובה. ודין האדם בב"ד העליון לא תחתון. התשובה גורמת חלישת כח המקטרגים. (חסד גדול עושה הקב"ה עם ישראל לשעבדם תחת ע' שרים). כוונת שרה בענוי הגר. פ"י כי לקחה מיד ה' כפלים וגו'. למה אסור ליקח בחנם המצוות. זווג של תלמידי חכמים שאינם מולידים מתהוה מהם רוחות קדושות. מורה מקום מכמה עדונים המוכנים לצדיקים.

פרק כח מה יהיה קיום התורה מעושר לכל צדיק וצדיק. ושעשוע עליון הגורם כל מצוה של הצדיקים. מ"ט פנים למטה מסטרא דישראל זוטא והוא נובלות תורה. אין להגיס דעתו בדברי תורה. למה נקרא החכם בעל תורה. ומדרגת בן ועבד ונער. ב' חורבנין היו תקון והכנה לבית השלישי. מה בין לוחות הראשונות לשניות. פ"י אל תאמרו מים מים. הארת נר התורה ע"י האנשים ונשים רמז אור. אור ימין תמיד עושה תולדות וכן התורה. ב' יחודים המתהווים מכל מצוה. מצוה רוחניות הנעשות בגן עדן. שעשוע הוא זווג הספירות. הכרח כי טוב יום המות מיום הולדו.

פרק כט אפילו גיהנם יתקדש ויתוסף על גן עדן. מה נעשה מהמצות. ויחודים שעושים ישראל בגלות. כל המחדש דבר בתורה עתיד לאומרו בתוספת רב לעולם הבא וראיה מהזהר. גם הקרבנות נעשים למעלה בכל יום. איך בכל יום מתרכבים האורות למעלה ולכן כל יום ברכתו מרובה מחבירו למעלה ובהפך למטה. טעם בעקבות משיחא חוצפא יסגי. תקון כולל אשר יתגלה בגן עדן בביאת משיחנו ולעולם הבא. פ"י ג' דברים באים בהיסח הדעת. הרבה מסייעים יש המגלים לו למעלה רזי תורה. מדרגת בעלי קבלה ועוסקי בתורה לשמה ושאר עושי

מתראה בגן עדן. מגדולת התעוררות העושה תפלת האדם בעולם הזה יוכל להבין כמה יתעלו היחודים אשר יזכה נפשו לעשות בגן עדן לפני השכינה. סוד המחדש טובו בכל יום.

פרק לב דבר מוכרח שהמלאכים מקדימים לצאת נגד הצדיק בעת פטירתו. הצדיקים בגן עדן כל יום כחם מתגבר עליהם ועולים ממדרגה למדרגה. עבודת הגן הוא בעולם הזה ושמירתו בעולם שאחר המות ושכר העתיד לבא יהיו שניהם יחד תמים. פי' אש שחורה ואש לבנה. כל צדיק זוכה לקרני ההוד כפי השגתו. מורה מקום מהזוהר מעלוי הנשמות. כלל לכל מעשה בני אדם גם מי שאינו יודע פשוטן של דברים והקדוש ב"ה יגמור על ידו במעשה מצותיו.

פרק לג פרקי ודרושי גן עדן וגיהנם. בעולם הזה יש מחוזות הנראה משם להט החרב המתהפכת. מהו חרב המתהפכת. אין יכולת להוסיף בדיני גיהנם אפי' כמלא נימא. איך נבלעה חכמת היונים הקדמונים בשריפת ארבעים איש מלומדיה. ארסטו וחבריו לקחו החכמה באומד הדעת ואין לה צד ענין בתורתנו. והאריך לגנות חכמת הפלוסופיא המזוייפת מהרבה גאונים ומפרשים מלבד חכמי המשנה והגמרא והזהר.

פרק לד מקום גן עדן תחתון ובו נקודה טמונה והתפשטותה. בכל יום הכיפורים אפילו בזמן הגלות שכינה עולה לפני המלך לתבוע על בניה. שאר הפרק בדרושי גן עדן ומדורים שבתוכו.

פרק לה פרק זה הוגה בדרושי הרקיע שעל גן עדן. ושם מרכבות העומדים על הנשמה ולבושיה. וטל הנוטף ממנו לרחוץ הנשמות והרבה דברים אחרים הגנוזים בו ושאר דרושים יקרים. נהר דינור יוצא מגן עדן תחתון ושרשו. מקום השתחוויה

מצות. טוב להתענות קודם סיום המסכתות. עסק המלאכים והצדיקים אינו אלא בכ"ד ספרים ובתורה שבעל פה. קריאת מעשה מצות שלא יוכל לקיימם במעשה במשנה והרמב"ם. סגולת המשניות להכניע היצר. ושבח קריאת הסמ"ג פעם אחת בשנה. סגולה נפלאה להרוג היצר הרע לקום בחצות ורמו לזה הבא להורגך השכם להורגו.

פרק לו זרוז לאדם לבל יחשה מתורה ומצות. סידור שלחנו בעולם הזה. שלחן שיש לצדיקים לעולם הבא וממה נזונים ועלויים בשבתות וימים טובים. פי' יבא כל בשר. שכר העוסק בתורה על שלחנו והמכוין בברכת המזון. לומר מזמור על נהרות בבל קודם הברכה. תקון העושה השואל מזונותיו בכל יום. מצות הצדיקים נאחזים בעלים הנובלים וראיה על זה. באיזה מקום נכתבים מעשיהם של צדיקים. סוד הכתיבה והחתימה הנעשית בראש השנה ויום הכיפורים ומה היא ואיך נסקרים בסקירה אחת. לנענע עצמו ימין ושמאל בשעת התפלה. ותקון כסא הכבוד במעשה התחתונים. ג' ספרים הנפתחין. מי הוא הכותב והחותם וסוד הקולמוס הכותב. המת קודם ראש השנה מעשיו נכתבים ונחתמין אז. **פרק לא** המצות שעושים הצדיקים בגן עדן באיזה מקום נכתבים ונחתמין.

עצה טובה לאדם שיתפוס מצוה אחת לפחות בקנין גמור. יתן מעט צדקה בכל יום ואימתי יפריש אותה ואימתי יתנה וג"כ במנחה. ובערב שבת ויו"ט יתן כפלים. קריאת המקרא בכל שנה למי שאינו עוסק בתורה או לפחות שירי דוד. תקון גדול לעם הארץ לקרות בכל יום פרשת השבוע או קצת ממנה. פי' כי אין מעשה וחשבון. כי הצדיקים יפריחו וירטיבו מצות ומעשים טובים בגן עדן. פי' פסוק והגגלות לנו ולבנינו עד עולם. שכר המחשבה

חומר לחום האש היסודי. גיהנם של מטה הוא בארקה ומהיכן נמשך. מהיכן נמשך גיהנם של מטה. והוא אש אוכלה אש. וממה דולק. והוא מאש גיהנם של מעלה. שבעה פתחים ומדורים בגן ויש ז' מיני רשעים. וז' שמות ליצה"ר כנגד ז' מיני פתויים. פשיטת עדי הרשעים ולבישת הצדיקים ממנו. מדור מחטיאי הרבים ומשחיתי זרעם. עונש מי שאינו שומר שבת. כל עוד שהגוף קיים בקבר מתארך דין הרשעים על כן טוב לקבור בקרקע. אות קו"ף שולטת במקום גיהנם ואות טי"ת בעיר לוז. ובמקום המשכן ומקדש נצטיירו כל האותיות כראוי.

פרק מ ב' סופרי גיהנם כותבים זה מקום פלוני וזה מקום פלוני. פי' נוטל חלקו וחלק חברו. מהו טיול. אין דבר נצחי אלא מדת הטוב. וחללה של גיהנם עתיד להתקדש. מוצא מלאכים קדושים שהם אש. ומוצא מלאכי חבלה. ויש מלאכים מכל ד' יסודות עליונות. ובכל מלאך בו שם הוי"ה ב"ה. משפטי גיהנם כלים בי"ב חודש על כן יש אומרים שאין צריך לומר ז"ל על ת"ח. אפילו צדיקים גמורים ובינונים יורדים לגיהנם על בחינות שונות. גיהנם הוא מזיעתן של חיות נושאי הכסא ופי' דבר זה. מנהר דינור ממנו ס' גבורים והם שתין פולסי דנורא. מה הם קוץ ודרדר בנהר דינור. מהו נחל עדנים שממנו מתפשטים ד' מחנות שכינה. באברי האדם רמז גן עדן וגיהנם. מי שאינו משתדל בתורה נקרא עץ יבש. המקדש עצמו בעובדא ובמילולא ובמחשבה ורעותא מיחד אבי"ע. זכאה חולקיה מאן דאתדבק באילנא דחיי.

פרק מא בדין של יצה"ר שבגוף האדם. בגיהנם יחולו כל הדינים והעונשים של רשעים ומתהווה מהם כחות המזיקין לנשמה. גיהנם נברא לצרף הנשמות

לצדיקים. יש גן לגבי עדן. על איזה עידון נאמר עין לא ראתה. פי' והשביע בצחצחות. **פרק לו** נשמות הבאים מנהר של מעלה. ענן ועשן ונגה סביב העמוד העולה ונגה מבפנים ואיך עולים מגן עדן תחתון לעליון. שבע חופות תחתונות ושבעה עליונות. יש שני רקיעים א' נקרא קצה השמים וכן האחר. ארבע פנים שמארבע ראשי החיות. מזיעת החיות מתהווה נהר דינור לדין הנשמות כפי זוהמתן. ממונים הצווחים על ממונה גיהנם. ורפואת הנשמה אחרי צאתה משם.

פרק לז טבילה שניה בנהר דינור קודם שתעלה למעלה. מקום הנקרא חומות ירושלים. רשעים הרבה בגיהנם מגדילים המדורה. שעשוע השכינה למעלה ולמטה הוא ע"י רוחות הצדיקים. אין בגן עדן אלא עסק התורה. ומהו עדן הצדיקים בה עיקר העבודה בעולם הזה. מה היא נקודת העדן שבתוך הגן. כל היוצא בגן ושני מיני יחוד לצדיקים. מה הוא עדן גן עדן תחתון ועליון. פי' ורוח לבשה והרבה כזה. איך לבוש הגוף יתוקן בתחיה ואז תהיה השגת עץ החיים.

פרק לח עוד רקיע מעל רקיע אשר על הגן ועל ידו יחוד ה' אלקים. יש רקיעים דסטרא אחרא הנקראים יריעות עזים. התחתונים נקראים שמים והעליונים השמים לה' מכאן ולהלאה אלהים הבין דרכה ולית מאן דידע ליה ולא שבילוהי. מלבד חצר מות וגן עדן עליון ותחתון וצרורא דחיי יש עוד עולם הבא אחר התחיה. ומלבד זה יש מעלה יתירה הנקראת ביתא עילאה קדישא. ביטול הקליפה תלוי בתחיה. במקדש העתיד יקדים מותא לקליפה ויחודש העולם.

פרק לט איך גיהנם מתהווה אחר המות לראוים אליו כי חום החולה הוא

ולטוב להם וראיה לזה. דרך החיצוני באהבת אדם אליו אז יגביר עליו חיצים ואבני נגף. דין הגוף בקבר. פי' קשה רמה למת וכו'. **פרק מב** מהו חיבוט הקבר. היסורים ועסק התורה ממעטים צער הקבר. הנקבר יום ו' מה' שעות ביום ואילך אינו רואה חיבוט הקבר וטעם לזה. למה הרשעים שוכחים שמם וחביטה במקלות. בדין הנשמה. פרישה מהמותרות. פגימת הצורה מהנשמה ממקומה. בחינת עבירות שיש בהם כרת. מהו נהר דינור וקוצים ודרדרים בתוכו. נהר דינור הוא אש גיהנם עליון. ואחר זה יש נייחא לגוף ומוכן לתחייה.

פרק מג שימת האדם ידו על ראש הקטן מתברך בכח ט"ו פרקים שביד כמספר ט"ו תיבות שבברכת כהנים ועוד טעמים אחרים. למה מנהג לברך בשבת. ותקון גבוה הוא ברכת בניו ותלמידיו בליל ש"ק. טעם שים שלום אחר ברכת כהנים. מנהג לומר ונחה עליו רוח חכמה ובינה רוח ^{עצה וגבורה וגו' וטעם לזה. ג"כ משימים} ¹²³⁴⁵⁶⁷ היד על ארון המת או הקבר נגד ט"ו תיבות שבפסוק יחיו מתיך. כ"ח פרקים שבשתי ידים. סמיכת כהן גדול. ר"ת ישימך אלהים כאפרים וכמנשה יאכ"ו והוא האומרים נערי בני ישראל. איך נברא העולם ברוחניות כ"ב

תיבות וחכמת אדם הראשון בקריאת שמות. ס' רבוא שמות של מטטרו"ן. למה כל נולד תחלת דיבורו הוא בלשון הקודש. סמך על מה שמשימין החומש לילדים מראשותיהם. וכשמתחילים ללמוד מתחילים מפרשת ויקרא. **פרק מד** כמה לשונות מספר הזהר והתקונים ומפקודין ורעיא מהימנא המלהבים לב האדם לכוין ביחוד שמע ישראל. וטוב לקרות אותם תמיד ולהזכירם לפני המוטל על ערש דוי. ציוני כמה מקומות המדברים מזה.

פרק מה פי' פסוק יחוד שמע ישראל לפי דרכי המקובלים עם כוונה כוללת בכל פרשיות השמע. ולעולם יכוין לכלול נפשו רוחו ונשמתו עם שייפין עלאין. ויכוין ברוחניות המצות להאיר השכינה ועיקר תהיה בסבת כל הסבות. ציוני מקומות המבארים למשכילים איך מתפשט רוח החיים בכל הספירות בכח אין סוף בעל הרצון המחיה אותם ומקיימם ואליו עבודתנו ומבטחנו ותפלתנו ולא למדותיו חס ושלום. בפרטות יחוד שמע ישראל.

פרק מו עוד כוונה קצרה לדעת המחבר יקטן. גודל מצות המזוזה. פירוש ומעשה ידינו כוננה עלינו. ושהקב"ה כונן לדרגא דאיצטריך.

מפתחות ממאמר ד חלק א הנקרא עתר ענן הקטורת

תא זעירי ואגמך מעשה מרכבה הגם דאכתי לא קשאי, ובוה תמצא נחת בארץ החיים ותשחק לסוס ס"מ ורוכבו, ובעתר ענן הקטורת זה עליו תרנה אשפה להב חנית וכידון ויצוק עליו בל ימוט, ומפיך לפידים יהלכו, ואיש באחיו ידובקו ואחד באחד יגשו יתלכדו ולא יתפרדו, ולהב מדברותיך תצא ובצואריך ילין עוז, ואחרריך יאיר נתיב ועטישותיך תהל אור ועיניך כעפעפי שחר, ותשואות נוגש לא תשמע ושלומת רשעים תראה ונגע לא יקרב באהלך, ויבא ה' אלהים וכל קדושים עמך, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ולעת ערב יהיה אור, כי על פיך יגביה נשר ושפעת מי החסד תכסך, אחוך שמע לי עמיתי, הגם הן קלותי, אנכי אדבר כי חפצתי צדקך, ואפתח שפתי ואענה ונשמת שרי תחייני ואוזן מילין תבחן וחדך יטעם לאכול.

בקדושה. משל הטוריאקה הגדולה שבה בשר האפעה. טוב לאומרו קודם תפלה ואחר סדר קדושה ג"כ. ובבית האבל יועיל לחיים ולנפטר.

פרק ה הקטורת הוא לרצות מדת הדין. למה נתקן אחר קדיש תתקבל. קדיש שאחריו הוא להחליש הדין מכל מתי עולם שעתא ופלגא. מנהג טוב לומר אותו בכל ליל מוצאי שבת עם פסוקי שמירה והגנה. ובשני לילות של ראש השנה לבסם שני מיני דינים. ובליל שקודם מילת התינוק לפני כסא אליהו ז"ל. ושאין להתעסק שם בלילה ההוא אלא בדברי קדושה לא בישיבת ליצים כמנהג מקומותינו. למה עומדים הקהל בעמידה בברית מילה.

פרק ו סדר אמירת פטום הקטורת עם פסוקים הכתובים בתורה.

פרק ז התעוררות מכל סטרין הגורמים נשמות ישראל. ישתדל האדם להשפיע מתורתו לבניו ולזולת ג"כ וילמוד ג"כ לעצמו. ישתדל לעולם שתהיה שמירת המלכות עמו. ישא ויתן באמונה כי אז האמונה העליונה תהיה אזור חלציו. יתקן תקוני שכינה וישלים תקוניה גם כן בסוד הגאולה. ויעשה צדקה בכל עת וכוונתו תהיה

פרק א איך האדם העוסק בתורת הקרבנות והקטורת יחשב כקרבן שי לפניו יתברך. מציאות המתהווה מהבל פה ניכר לעין. משל ב' כלי הנגון זה על זה. האדם צל אל העליונים על כן מעשיו יעשו רושם למעלה הן לטוב הן למוטב ח"ו ואפילו המחשבה. טעם למה מחשבת עכו"ם מצורפת למעשה. למה סדרו הקרבנות קודם התפלה. מנהג להתפלל בית האבל. וטעם למה מדלגים שמה כמה תקוני התפלה.

פרק ב אומר כי טוב ויפה להזכיר סדר פטום הקטורת בבית האבל. וקורא תגר על החזנים שהנהיגו עצמם לקרא סדר זה שלא בנעימה בבתי כנסיות. מודיע כמה גדול כח סדר זה וכמה תקונים גורם בעולם עליון ותחתון. והפליא לדבר בשבחו מדברי הזהר והתקונים ורעיא מהימנא ומדרש שיר השירים וממקומות אחרים וממעשה דכפר טרסא. ושצריך לקרות אותו פעמים בכל יום.

פרק ג מעלת סדר הקטורת מהזהר. ותשעה תועליות עצומות בקריאתו.

פרק ד עיקר הרצוי ביום הכפורים היה בקטורת. טעם שימת דם הפר והשעיר על הרובד הרביעי שבעזרה. טעם ל"א סממני הקטורת. ראש פתנים הכמוס

הרב יעקב

אבריו. המתעטף בציצית ומניח תפילין וקורא שמע. המנגן בתפלתו. טוב הצפון למוהלים. העובד מיראה ואהבה. השומר שבת ומכבדו. כבוד הנעשה לנשמה בעלייתה בכל יום. מצוה בכל אחד מאבריו. המיוחד לקב"ה ושכינתיה. העושה בית הכנסת בעולם הזה. העושה סוכה. סוד הקידושין. וצריך שלא יהיה שום אחד מאבריו פנוי משם ההוי"ה.

לעשות ולתקן מדת ש"ם. יש ב' מיני הבלים. ומות וחיים ביד לשון. כיצד הם פתויי נוקבא דס"מ לאדם. דרך החיצונים כשאין להם מעשים למטה נעשים רשים ותחנונים ידברו לנוכח הקדושה להתפרנס. אל ישעה האדם ימיו בדברי שקר והבל.

פרק ח שכן עשיית כמה מצות מספר התקונים. הממליך הקב"ה על כל

מפתחות ממאמר ד חלק ב הנקרא קרבן תענית

שפעל ועשה בכל החודש שעבר הן לטוב הן למוטב ויחדש וישפר מעשיו.

פרק ד כל טהר ידיים יוסיף אומץ בכוונת עליונות בתקון זה. מה יכוין בתענית. יטבול קודם ההפסקה אם אפשר לו. כל היום כזה יהיה לבו למעלה דבוק עם קונו ולא ידבר דיבור חול. אם מתענה סך תעניות ייחד יום א' בראשיתם ובסופם לעשות תקון זה.

פרק ה הנהגה לבריאים שישמרו בריאותם וגם לחולה שיחיה מחוליו. יש חולאים משטות בני אדם. חולאים מצד הבורא לסיבת עון והכל מדוד ומשוער אפילו פזור הממון בחולי. יש יסורין שכולם אהבה גמורה. מיתת הצדיקים מכפרת. פירוש כך עלה במחשבה הנאמר ברבי עקיבא. סוד ממשלת היום וממשלת הלילה.

פרק ו בחינות רבות בעונשי שופכי דמים וחלוקים אמיתיים והכל במשפט. צעקת הנרצח ועונש הרוצח.

פרק ז הנהרגים אין נהרגים בלי עון. פירוש נאה על מגלגלים חובה ע"י חייב. פירוש טמון בארץ חבלו וגו' על דרוש זה. למה נקרא קרוב הנרצח גואל

פרק א יבאר כי לא נאמרו בדברי הראשונים אותם הסגופים ויסורין קשים כי אם למי שאינו עוסק בתורה אבל מי שתורתו אומנותו תקנתו שלא יחלש ויתבטל מלימודו. עצה טובה להתבודד יום אחד בשבוע. מה טוב לכל משכיל דורש את אלהים לעשות הפסקה לפחות מבעוד יום בכל ערב ראש חודש ויועיל לו לייג תעניות [ע"י פרק ד]. ויתן כ"ו פרוטות לצדקה. וילמוד כפי כחו משניות זבחים מנחות תמיד ומדות שהם ט"ל פרקים.

פרק ב ראוי לבעל תורה לקרא לפחות שתא סדרי משנה פעם אחת בשנה. סדר ליל התענית ותקון השעות. כלל גדול לאדם קודם שיעשה שום מעשה או תקון ויחוד, טוב שיאמר אקרא לאלהים עליון ה' יגמור בעדי. יקדים לבית הכנסת שעה אחת קודם זמן תפלת המנחה.

פרק ג סדר תפלת המנחה. אל יזוז מבית הכנסת כל יום הקדוש ההוא. ויזהר בכל תקוני השלחן בסעודת הלילה. לפי בחינת היסורין הבאים על האדם כן יפשפש במעשיו. אל יפול לבו עליו אם זרים אוכלים חילו. ובפרט יקדש עצמו בשעת תשמיש. ביום התענית הנ"ל יעביר לנגד עיניו כל מה

הדם. אין לנרצח להתעקש נגד הרוצח ברחמים ויסיר לב האבן מבשרנו אמן כן להמיתו. האל יגדור פרצות עמו ישראל

יהי רצון.

מפתחות ממאמר ד חלק ג הנקרא מנחת אהרן

מי יתן לי שומע לי כי יהודאי בתונוי דלבי יתבו, וכמו נגיד אקרב כל אחד מהם ואעגורנו עמרות לי, ויהיו דברי אלה להם למלה, וישקלום במאזני צדק, באשר ידע אלוה תומתי על כן מספר צעדי אגיד לכל אחד מהם, ואשוע אליהם כי יתבוננו במפתחי סדר מנחת אהרן כי הוא בית מועד לכל חי מקטני עם ישראל, ובו ישלים חוקו, ואז על שדי יתענג, ועתיד אליו וישמע צעקתו, ועד שדי יבנה.

למה היתה ארבע מאות שנה. מה הוא רכוש גדול. חלוק מדרגה שפעלה ביציאת מצרים ע"י משה מאותה שפעלה ע"י יהושע בכבוש הארץ. ולמה הניחו קצת מיושבי הארץ. קליפה הרביעית היא המזיקים שנבראו ביום ששי. מה היתה פסיקת הזוהמא שנפסקה בסיני. יצר הרע יכול למהוי טוב ברם זוהמת הנחש אין לו שכר לפעולתו. נס התחיה כולל כל הנסים כולם והיא תכלית תקון הכל. ושש בחינות שיש לדרוש בה. ומהו טל התחיה. ומהו שמן משחת קודש לנשמה. טעם קריעת קרוביו על הנפטר. וחילוק שבין אבל אביו ואמו לשאר.

פרק ג טל אורות שהכין יוצר בראשית לבני התחיה היה מזומן להחיות הדורות שקדמו לדור שיצאו ממצרים. דור דעה היו ראויים להיות חרות ממלאך המות ומשעבוד אם לא פגם העגל והמרגלים. מה יתוקן בגאולה. בעלי חיים טמאים שישארו אחר התחיה בסוד וגר זאב עם כבש. ארבע בחינות יצר הרע נרמזים במזמור קי"ח. רמז נחש ועקרב וצמאון. רמז שלשה מיני חמורים הנזכרים בגמרא ושלש אחרים הנזכרים בתורה שבכתב.

פרק ד כוונת האדם במעשה תקפו בעולם הזה להחליש כח הדין ולהגביר ימין

פרק א חיות הגשמי והשכלי נגדר ונחלק לג': שכל היולי, שכל נקנה, שכל נאצל. חלוק הדיבור כשהוא מצד שכל הטבעי לבד ממה שהוא בשכל הנקנה וכשהוא בשכל נאצל הוא דיבור אלהי. הנשמה באה בגוף לקנות כלים חדשים בפועל השכלותיה. החכמים בבואם בגן עדן מיפים ומפארים אותו ותרבה ההארה בכללו. מיתת הצדיק הדור לישיבה של מעלה וטעם לזה. אין בריאת החיצונים לריק ולבטלה. וטעם בריאת אדם הראשון עם יצה"ר. מהות היצר הנמשל בזהר תרומה בשם הזונה וטוביות שבו. תכלית מציאות צורת האדם. תקון הגורם המתגבר על יצרו. אשרי היורד למצולות ים בשלום ויצא בשלום כאברהם במצרים וכיצחק בארץ פלשתים ויעקב בבית לבן. פי' גניבת לבו של לבן. טעם המ"ב מסעות שעשו ישראל במדבר.

פרק ב אין עונש הגיהנם מצד הנקמה ח"ו. טעם אכילת קרבן פסח ושער התפילין וכדומה לזה. קליפה הנבראת ביום שני מצד הגבורה. יש ארבעה חלוקי יצה"ר. טעם קללת הארץ. פי' אדם הראשון מושך בערלתו היה. למה היו נשמעים טענות הנחש ודברי הרב ודברי התלמיד וכו' מה שאין יכול לומר כן מסית אחר. טעם גלות מצרים

ה'. עילוי כח נשמת אברהם אבינו לכלול כל שירי העולם כולו באבי"ע וראיה מהפסוק. איך יכול הצדיק להשלים נפשו בכל אחד מארבעה פני המרכבה. ככיבוש היצר בכל ד' מיני כחותיו מתקנים פני שור וכובשים דין הגבורה. במשפט ישר ובקבלת היסורים שומרים משמרת המערב פני נשר. טעם מיתת בני אהרן ושתיקתו. למה צוה רבי אל תספרוני בעיירות.

פרק ה בגמילות חסדים עם החיים ועם המתים ישמור פן דרום ששם פן אריה. והאריך בטעם האבילות והקריעה והחליצה וההספד והבכי והלוייה והקבורה והחנטה והאבילות והקבר וההבראה זולת כל מה שבא במאמרים הקודמים פוק עיין. דמעות שנשרו מהחיות על מקום פטירתו של מתושלח הצדיק. ציון הקבר למטה מכוון למעלה. ולמה נקרא הציון נפש. סמך לכפיית מטת המת. ולמה אינו מתחיל האבילות עד אחר סתימת הגולל.

פרק ו קשוט פן רביעי פני אדם הוא בעסק התורה ובפרט תורה שבכתב. למה נתנה בז' קולות. ומה הם ה' קולות. וסוד ע' פנים לתורה. ב' פירושים בד' מדרגות הנבואה. נבואת משה רבינו ע"ה ושל שאר נביאים. ורוח הקודש ובת קול. למה נקרא שמואל רואה ופי' שקול כנגד משה ואהרן. מקום השגת כל הנביאים.

פרק ז אין טוב לאדם הרוצה לבקש רחמים מה' רק כי ידבר אליו ברכות בפסוקי אנ"ך כמו שעשו הראשונים אלופינו מסובלים מסדר התחנונים והתפלות. דעת האברבנל"ו ואבן עזרא בפיוטים. שבח פיוטי הגאון רבינו סעדיה. וכן אותם שקבלום עליהם רוב בני ישראל כל המשנה מהם ידו על התחתונה. לעולם צריך אדם לסמוך על דברי הראשונים ולסדר דבריו על דברי תורה.

פרק ח דרוש על האגדות. וטעם סידור ס' פסוקים הנאותים להאמר אחר תפלת שחרית וערבית ובכל עת יביע אומר בפסוקים חדשים המכוונים להשפעות היום ההוא בכל שבעת ימי השבוע [הוא בפרק ט]. איך האדם מקריב לבוש נשמתו לפני הקב"ה. סוד קרבן הבהמה לכפרת אדם.

פרק ט בטעם סדרים אלו וסגולתם. למה בלילה היו שומרים הלויים בבית המקדש ובבוקר הכהנים היו עובדים. עשר פסוקים מששים אלו הם לכל שעה מהיום וטעמם. איך בהתנועעות האותיות קדושים יתעוררו למעלה בסוד אותיות ונקודות וטעמים עם מלולא ומחשבה ורעותא מלבא. איך התורה עדיפא ממעשה. וכח התעוררות האותיות.

פרק י טעם מספר ורמז כ"ב אותיות שבתורה. מה הם רומחי הגבורה וששים פולסי דנורא וששים גבורים. איך ההכרעה תלויה בתחתונים. פירוש לא בשמים ^{היה} היא דאמר רבי יהושע נגד הבת קול. פי' נצחוני בני נצחוני. הקב"ה כביכו"ל נוטה אל הבחינה שהצדיקים מטים אותו. נבואת הנביאים היה מקיים כל ישראל דבוקים במלכם. טעם האותיות גדולות וקטנות והקרי כתיב ואותיות לפופים והזיינין שעל ראשי האותיות.

פרק יא יש עתות מיוחדים לתורה ולתפלה וליחודים לכן בעת הזדמנות מצוה אל ידחנה לזמן אחר. צריך התעוררות גדול נגד החיצוני ובפרט כשאדם רוצה להתקדש באיזה דבר של קדושה. למה כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו. טעם סדור הס' פסוקים ומיתוק ק"כ צרופי אלהים. יתן טעם למספר פסוקי תורה ולמנין פסוקי נביאים ופסוקי תהלים ומשאר כתובים שבין כולם עולים למספר ס'.

פרק יב פסוקים אלו הם תקון גדול לכל המרגיל עצמו בהם ובפרט מי שאינו הוגה תמיד בתורה שמהם לא יזוע לפחות בכל יום. ויכוין בהם להכניע החיצוני. ויכוין בהם ג"כ בשעת הזווג ובליל מוצאי שבת.

פרק יג מוצא ש"כ ניצוצי גבוראן ושרשן. מוצא פ"ר דינים הנכללים באותיות מנצפ"ך. מה הם מארי תריסין ומספרם ומקומם. וכן מארי דיבבא וכן מארי דיללא. ג' שמות אלהים במדות. כוונת שלמה המלך בס' גבורים שסביב למטתו. ששים אותיות של ברכת כהנים. שש מעלות במקוה. הוי"ת קדושים הממתקים י"ב צרופי אלהים וכל הוי"ה ממתקת עשר צרופי אלהים הנה י"ב היות ממתקים הק"כ צרופים. וכן מבאר מיתוק מ"א אותיות אלהים מההי"ן כפול פשוט משולש מרובע בכח יה והויה. פי' אחורים של אלהים והם כתריס בפני הפורעניות להגין מחשבות בלתי טהורות ועבירות ח"ו.

פרק יד להיות האדם בנוי בדוגמא העליונה יזהר גם הוא להיות טהור בגופו. והטהרה האמיתית לקבוע עתים לתורה. שכר המחזיק לומדי תורה. אל ישיא בתו אלא לתלמיד חכם, לא כמנהג אנשי איטליאה, ותבא ברכה לקהלות אשכנז המתדבקים בתלמידי חכמים על כן התורה מתקיימת שם יוסף ה' עליהם ויברכם עם כל ישראל. ויאריך בראיות ברורות כמה ישתדל האדם להתדבק בטובים.

פרק טו ראוי לאדם ליחד לו בקשות ויחודים לעתים הגונים. זרוז גדול לאדם לבל ימשיך עצמו אחר החומר ועוביות הדברים כי אז עובר על ולא תתורו אחרי לבבכם וגודל הפגם הגורם לנשמתו בזה. אם

יקדש מחשבתו יהיה כאחד מצבאי המרום. למה נקרא זונה התר אחר לבבו. ראיה לפגימת המחשבה מהקרי המתהווה מחמת מחשבה בלתי טהורה. פי' והאיש משה עניו מאד שהיה מתבייש מלחשוב בדברים גשמיים לפני קונו. טעם לצורך דברים גשמיים אל המצות כד' מינים שבלולב וצמחים לסוכה ועורות לתפילין ומזוזה וספר תורה ובגדים לציצית וי"ג דברים למלאכת המשכן ומדות המשכן והמקדש הכל בכתב על ידי ה' עלינו השכיל.

פרק טז חובה עלינו להשמיע בכל יום קולנו לעורר הקול מהמשוררים העליונים שיתחברו עם קולנו. ד' מיני יצה"ר כנגד לב רוח קול ודיבור. בכל יום התחתונים יעלו למעלה והעליונים למטה בכוונות היחודים. דרכים שהתורה נדרשת בהם.

פרק יז באו כוונות נאותות בדרך קצרה לכוין בהם בבוקר וכערב בכל יום ויום. והזהיר בהם אורו יאיר כאור שבעת הימים. ויתגבר בה' ובשמו יתהלל. אח"כ באו הפסוקים מסודרים כהוגן.

פרק יח בפרק זה יערוף כמטר לקחי אליכם אישים אקרא זאת עשו וחיו לקום באשמורת ולהפגין בלילה בדברי שיח ותפלה כאשר הצעתי במעירי שחר כי עוף השמים יוליך את קולכם במרום. ותהיו ממצידיקי הרבים. ובקריאת האדם לפרקים חיבור זה יחד מאימת מות ויקדש עצמו בקריאת איזה דרושים שבו. ומובטח אני ברחמי שמים שיוסיף אומץ לכל קורא ביראת שמים כי זאת היתה עיקר כוונתי. שער המזרחי של גן עדן וסוד גינת אגוז והשתחויות הצדיקים בגן לפני הענן ולפני אור זוהר כבודו למעלה בשמי השמים, אשרי העם שככה לו.

מפתחות ממאמר חמישי הנקרא אמרי נועם

את אשר חזיתי במפתח שפתי אמרי נועם אענה, למען טוב יפיק מהם רצון, ולכל לב נבון אשר יבקש דעת ותאווה בהם תערב לנפש, וצדיק יאכל לשובע נפשו, כי טהורים אמרי נועם, ולבך תשית לדעת כי בא בכלל קצת ממה שאינו בפרט, יראו צדיקים וישמחו, וברוך יהיה כבוד ה' ממקומו ומעצמותו יתברך, וברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם.

פרק ה למה מתחלה היו הנהגת הדין והרחמים נפרדות. המזגת הדין ברחמים היא העבודה רצויה. קיום כל ההוויות ע"י כח הגבורה וטעם לזה. סוד עליית ההיכלות זה לתוך זה. רמז השפעות דינים קדושים נרמזו בלאה וברחל ולמטה בזלפה ובלהה. המלאכים ששלח יעקב היו חוץ להיכלות ומקום כבודם. מהיכן היו סוד ההבדלות.

פרק ו איך יתעוררו התחתונים למעלה בתפלתן. וסדר עליית התקונים בעשר מדרגות. כנוי בעל בספירות. טהרה קדושה ברכה יחוד. ג' הפנים שיש למלכות. רמז תפלת ערבית שחרית ומנחה וסוד פסח שבועות וסוכות (ובפרשת חיי שרה בפסוקי זווג יצחק ורבקה נגלה בהם למשכילים יחוד הנעשה בחג הסוכות ושמחת בית השואבה ושמני עצרת ונסוך המים והקרבת שבעים פרים).

פרק ז הפן רביעי המקבל כל השיר והשבח והתפלה והתורה ועושה מטעמים. ואיך שואלת בשביל כל הנבראים. כל יחוד ומעשה הטוב מתקבץ בסוד בזק ומהו. רמז מיין נוקבין ודכורין. יש התעוררות להזדווג ויש להשפיע. סוד מגילת שיר השירים ואיכה ורות. סוד ורחצת וסכת ושמחת שמלותיך. **פרק ח** פירוש ה' אחד ושמו אחד עם פסוקי היחוד ומהו היחוד. למה האבר הזכר נקרא יוסף. סוד יחוד שמע ישראל.

פרק א מנוחת הצדיקים במעין עליון וסודו עם סוד חותם אמת. מהו גן ומהו עדן תכלית הנהגות א"ס בתחתונים. איך נשרש כל מעשי המצות והעבודה בסדר המדרגות עד סיבה הראשונה. סוד זרקא ומלכות שהיא עטרת בעלה. פירוש פסוק מי זאת עולה מן המדבר.

פרק ב למה במעשה בראשית לא היה זווג פנים אל פנים. איך האדם החתים סוף ההתפשטות ועשה אור חוזר. מה תשתכר הנשמה בעולם הזה. פי' גן נעול מעין חתום. איך מתקשר העובד להכלל בסוד הזווג עליון. פי' דיוקן שיש לנשמות במלכות וכל שכן במיתת הצדיקים. חלוקים בין יחוד הנעשה ביום ושנעשה בלילה קודם חצות ואחר חצות ובשעת מיתה.

פרק ג הנשמה נתקשרת בסוד הבינה. מהו מזל ועדן עילאה ותתאה. מקום התעוררות המצות והארתם. מהו אורח הצדיקים שהוא כאור נוגה. פי' עין בעין יראו. יש צדיקים שהתעוררותם בעולם הנקבה בסוד אפרוחים או ביצים. סוד גן עדן. **פרק ד** שערות דיקנא דאריך משתלשלים לד' בחינות ולכמה נימין ועולמות. וכולם לשעשע הצדיקים בריבוי מיני העבודה. באיזה דין נדרנים התחתונים. אופן דין של הרוחניים. יפוי כח התשובה בעולם הזה. תחלת מוצא גן עדן הנסתר ועדון ההוויות ונביעתם.

פרק ט קודם החטא ראוי היה אדם הראשון להתלבש במיתה אלא שהקדים עצמו אליה שלא בעונתה. רמז מיתה הכתובה בתורה אם לא חטא אדם הראשון. למה הנוגע בחטאת יקדש כמוה. איך יעלו הנשמות בהדרגה עד נשמתו של עולם. התגלמות המלאכים באויר.

פרק י למה ג' מתנות הם ע"י יסורין. הקבר הבא אחר מיתה הוא כור גדול אל סיגי הגוף. מעלת דור המדבר קודם חטאם. ולמה נתעכבו שם ארבעים שנה וחפירת קברים בט' באב. והתקון שעושים בגן עדן. ז' מדרגות מיתה ורמזם. מוצא מ"ב דינים חזקים. טעם לחלוקי המיתות בזמנם ולנפלים. למה נקל מיתת העובר. סוד שנת י"ג ושנת כ'. יסורין של אהבה מה הם.

פרק יא מוצא הכחות שמתהווה מהם המיתה. פי' גלעד ויגר שהדותא. אכילת יעקב ולבן על הגל. רמז ג' בני יהודה אחר מכירת יוסף. רמז כל מה שאירע ליהודה עם יוסף. גדר קליפת נוגה ומהותה. פי' מלת שם יעקב. (וכמו שיו"ד של יעקב מחליש העקב כן יו"ד שבסוף שד"י משדד השד והחיצונים). עצת דור הפלגה ועצת מצרים נגד ישראל.

פרק יב להתפלל על צרת החברים. סוד התעוררות התפלה בג' מוחין עילאין. ואיך תסיר העקמימות שבספירות. ומיתוק הדינים בסוד חטא עון ופשע דרוש נאה.

פרק יג איך התקון יהיה פעמים ע"י צדיק אחד ופעמים ע"י רבים. ושכר המלמדי תורה ברבים. סוד אכילת הכהנים הקדשים והבעלים מתכפרים. עיקר מתיקת הדינים תלוי ביחוד המלכות וכניסת היסוד למלכות. ולזה יהיה כוונת המתפלל על החולה ועל צרה ח"ו. (ויכוין בנקוד ההזכרות

נקודת קמ"ץ ובקצתם בנקודת סגו"ל ובקצתם נקודת חול"ם הכל לפי הענין המתבאר למשכיל מקום מוצא דבריו). דינים הקשים קדושים יש להם הלבנונית בשרשים אשר להם למעלה מעלה. למה אין קפידה בשום פועל לבטלה כש"ז.

פרק יד נקודת ציון שבמלכות היא המשתווה להיות דינים והחסדים מציאות אחד. מה הם חמש אשות. וסוד אשה הנכנסת למי מקוה וסודם. כוונת המתפלל יהיה לעורר רוח החיים. מהו פי' המבקר החולה נוטל אחד מששים מחליו.

פרק טו טעמים למה פעמים באמירת הוידוי מיקל החולי. ולמה רוב מורידי דמעות בוידוי נכתבים לחיים. כוונת המפקיד נשמתו ביד אל ככוונת השוחט בששה דברים. וידוי קצר שירגיל לומר החולה.

פרק טז סגולת הוידוי בעת צרה. עיקר שבירת הקליפות הוא על ידי הוידוי. וסוד מים אחרונים ושפך הדשן ושעיר המשתלח. ותרומת הדשן והוצאת הדשן בבגדים פחותים. סוד הוידוי על הקרבן והסמיכה והקבלה. הוסיף טעם וראיות לאמירת וידוי בבוקר. כמה היה זהיר האר"י זצ"ל לומר באשמורת עם הצבור מלה במלה בכוונה ובבכיה. כמה יכוין האדם אחר חצות על החורבן. ראייה שהמתים מדיינים זה עם זה. צווי מיתת יואב היה לטובתו.

פרק יז שכר עוסקי תורה ופרנסתו בריוח ובכבוד. צריך להתפלל כל חייו לעת יציאת הנפש. כוונת הזכרת שם הוי"ה בכל מקום. ושאלת המזונות בכל יום. ובמה יכוין העוסק בתורה. העצבות מונע ההשגה. זהירות בברכות הנהנין. וקימה מפני שיבה. זהירות לאדם שלא יפלפל לקנתר רק להשיג האמת. האדם משמיע לימודו סמוך למיתתו.

חכמי המשנה והגמרא היו מחבבים תפלות הקדמונים. החכם האר"י לא היה חפץ רק בסדרי הראשונים וטעמו.

פרק כג למה דברי אגדה נקראים דברי שיחה. פירוש כי שחה לעפר נפשנו.

פרק כד שלא להוציא שם רע על המתים וטעם לזה. למה המתין הקב"ה במבול ז' ימי אכלו של מתושלח. משה סמוך לפטירתו אמר ברוך שמו חי וקיים לעולם ועד ובקש מחילה מישראל. סגולת קריאת שמע סמוך למיתה. תפלה מיוחדת למבקר החולה. אין להזכיר סמוך למיתה שם רשעים ובפרט קרוביו. הקב"ה נוטל נשמת הצדיקים ברחמים. ראייה כי צריך שהצדיק יקבל עליו המיתה ברצונו.

פרק כה משה היה אומר שיר של פגעים כשעלה לרקיע. וניצול מהמלאכים בידיעת שם מ"ב. טעם הפיכת הדם לחלב. בזכירת שם מ"ב צריך לחלק כל שם ממנו לג' מערכות וטעם לזה. פסוק היחוד מאכיל המחבלים. ראייה כי סימן טוב הוא למתפטר מתוך פסוק טוב. למה מראין לצדיק שכרו ביום המיתה. מה שנותנים לגוסס לאכול.

פרק כו טעם אמירת צדוק הדין דרך הילוך בראש חודש וחול המועד וכיוצא והרבה דינים מצדוק הדין. קשור נפש רוח נשמה בכל ראש חודש ותפלת המתים אז. סמך למה שהולכים לומר צדוק הדין על קבר מי שנקבר במועד. קשירת בגד הציצית למת. למה התכריכין יהיו תפורין בחוט של פשתן. סמך להנחת עפר ארץ ישראל על המת. חלוקא דרבנן נעשה כמין קומה והולך לפני הצדיקים.

פרק כז טעם לג' מקומות שנפדו בארץ ישראל בכסף על ידי אברהם יעקב ודוד. בחברון היה מיתת אדם הראשון. מקום

פרק יח רחיצת תשעה קבין לפחות בכל חודש כי הטהרה מועיל מאד להשגת התורה. פסוקים מסוגלים לומר קודם שיעסוק בלימוד. טעם למה עתה זכירת פרים וקרבנות במקום קרבן מה שלא היה כן בזמן המקדש.

פרק יט מורה מקום מבקשות נאותות לחולה שאין ראשו כבד עליו כל כך. וציון איזה דברים עיקריים שבאו במעירי שחר מסוגלים לימים פרטים. עוד שם תפלה מסוגלת למ"ט ימי הספירה הודפסו שם בסופו בכתיבה קטנה. הוסיף הרבה טעם לשבח לתקון יום התענית של ערב ר"ח בכוונות השעות לסוד י"ג מדות דאריך ודזעיר עד תשלום כ"ו שעות. סוד חלב ודם המתמעט. ולמה הדם היה נזרק על המזבח והחלב היה עולה לריח ניחח. מה יכוין בחתימת מקבץ נדחי עמו ישראל בתפלותיו ובפרט בתעניות שובבי"ם, ועיין מזה בתקוני האר"י. י"ח פשוטים לצדקה הם במקום חטאת. פדיית תענית אחד בכמה הוא.

פרק כ טעם הנחת הראש בין ברכים. ולמה אליהו עשה כן. ראייה לזה מדברי רב הא"י. פירוש ארבע נכנסו לפרדס מדבריו. ליל טבילת אשתו במוצאי התענית מכוון הרבה לומר תפלת הזווג שבמעירי שחר. הפוסל זרעו אין לו תקון עד ג' דורות. מה נאדר כח הפסוקים בתחנונות.

פרק כא הגיית התורה יחזיק כח הבריאה בכללה. פירוש שמח"ה. יחוד קרבן העני חלוק מקרבן העשיר. למה אין הקב"ה מדקדק עם העני בעונו. מקום אחיזת השמח בחלקו. מה שכתב בעל מעשה אפוד להתחנן בפסוקים דוקא.

פרק כב דברי ה"ר יונה החסיד ומהרר"י קאר"ו מזה. כוונת סדר שבת במעירי שחר בתקוני רעיה ותקוני החתן.

המיתה והקבורה יגרום שיתוף הקדושה כפי קדושת המקום. מורה מקום ממה שעושה המלאך עם הנשמה קודם בואה. נשמתן של רשעים מתאבלת עליהן. ראייה מאבוהי דכידור. אשרי הזוכה לשמש אדם גדול בחייו. יש תענוג למת בהיות קרוביו שם בעת מיתתו, אך לא ירימו קולם בבכי ובפרט בן אצל האב וטעם לזה וכן תלמיד אצל הרב. **פרק כח** מנהג ברכת האב לבן סמוך למיתה. סוד ירושת האב. ורמז נשיאת בן לאב על הכתף וכן תלמיד לרב. נייחא יש לאב כשבניו יעסקו בקבורתו. (ולכן אפילו אתתא דלא מפקדא אפריה ורביה יכלא למימר בעינא מרא לקבורא כדאמרינן ביבמות [סה ע"ב] ובכתובות [סד ע"א]). טעם איסור העברת נחלה. ירושת הגר. ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. יציאת מצרים הכרח לבריאת עולם. מצות גואל הדם לבזבו ממון לבער הרוצח אם אחד הוא. סוד אבן הנסקלין וסייף הנהרגין הנקברין בתפוסתו. עונש מי שאינו מלוה המת וכבודו. תועלת יש לאשה בסילוקה בהיות בעלה ובניה שם. מזונות אלמנה מנכסי בעלה ומדורה בבית בעלה. **פרק כט** סוד כסוי הדם במצות הקבורה. טעם איסור אכילתו. רמז דם חיה ועוף. טעם הקבורה לתועלת הנפש. פי' יומא דהלולא דעילאי על יום המיתה. סוד חצר מות. הכרח קבורת משה חוצה לארץ לתועלת דורו. אין לצדיק להתייחד בקבורה אצל הרשע.

פרק ל זרז לעשות ההקפות למת. וסוד מחול. למה משהין נושאי המטה סמוך לבית הקברות ג' או ד' פעמים. כל שאין מתעסקין בתורה חייבין להתעסק עם המת. טעם צווחה על המתים. **פרק לא** טעם חלוק קריעת אביו ואמו משאר מתים. וחומרת הקריעה

יותר מהאבילות. פי' מבדיל קמי שפה וטעמו. קריעה מעומד למה. ומפני מה היא טפח. פי' חמשה מדרגות חיצוניות. מהו מחנה שכינה. ד' רוחין מתקשרן. יעקב קלל ה' מדרגות בפסוק ארור אפם. ה' ענויים ביום הכפורים.

פרק לב טעם חמשה מאורעין בישין שקורעין עליהם. למה יעקב קרע שמלותיו על יוסף. וסוד הקריעה. סוד מלביש ערומים. מנהג עשרה כוסות שהותר לשתות בבית האבל. ולמה בטלום עתה.

פרק לג סדר צדוק הדין הראוי לומר האבל קודם שנקבר המת ואינו בפניו. צדוק הדין מרבי חנינא בן תרדיון ואשתו ובתו ופירושו. הצדקת דין שמים. לא יפתח האבל פיו לשטן. יפחד וידאג ויפשפש במעשיו. המנחמים גם כן יזהרו בדבריהם. אם ח"ו נפטר א' מבניו מחולי משונה יוסיף דאגה וראיה לזה. סמך למנהג שהחכם מתפלל על החולה. תפלה על החולים היא הנקראת דרישת אלהים.

פרק לד טעם למה אין מתחיל האבילות רק כשיסתום הגולל. מי היה ילד של דוד. האבות היו מחשיבין הקבורה. קבורת בקרקע. קניית קרקע אחוזה לנפטר.

פרק לה עוד טעמים אחרים על רחיצת ידים ותלישת עשבים. טעם אמירת למת לך בשלום. למה האבלים עומדים לשמאל המתנחם. ולמה הנחמה הוא ז' ימים ופנים חדשות. ז' מיני כלים הם המקבלים טומאה מן התורה. חמורת טומאת זב וזבה נדה ויולדת וטומאת היסט שנתרכה בהם. טעם על מה שאמרו מת שאין לו מנחמים וכו'. טעם התפלה בבית האבל. מבקש מבני חבורות גומלי חסדים יתרצו להזמין בבית האבל אחד מספרים אלו לבקש רחמים על הנפטר בסדרים שבאו בתוכו.

למה אין אומרים צדוק הדין בשבתות וי"ט.
רמו תפילין רש"י ור"ת. מנהג האבילות ב"ט
שני.

פרק מ טעם לצדיקים שיש להם ציון על
קברם ואותן שאין להם מפי האר"י.
וטוב לעשות ציון לקברי הצדיקים לתועלת
החיים.

פרק מא תועלת הציון לצדיקים ולאנשים
דעלמא. ראוי לבנים להוציא ממון
לציין מקום אביהם. גדול כח המנהג המיוסד
כהלכתו שמבטל ההלכה.

פרק מב מחלה פני המעיין יקרא וישנה
במתון כל פרק מחיבור זה. סוד
הפירורין הם סוד פרפראות התורה. ואין לך
אדם שאין לו שעה. סוד קנין סודר בקיצור.
הדרכה למלמדי תינוקות בכל מדרגת
תלמידיהם. וכוונת עוסקי בתורה לשמה
במקרא מועט. ובתנחומא פרשת וירא קראו
למשנה מסתורין של קב"ה. ונבון תחבולות
יקנה ויוסיף על הנדרש. והפליגו בפרקי
היכלות לדבר מגדולת המשנה, ובהנהגה זו
יש סוד מופלא צפון לישרים, וגם הריקנאט"י
פרשת יתרו. וכנגד ששים מסכתות אמרו
דאית שיתין מיני חמרא. וסדר קדשים משובח
מכולם. ובהנהגת הלימוד לתלמידים כפי
הכוונה הנזכרת יש סוד צפון לישרים.

פרק לו פשיטת הלבוש החומרי הזה על ידי
המיתה היא הכנה להתלבש בבגדי
הקדושה. צריך לחבב היסורין. סדירת
תלמודו של אדם קודם מיתתו. הצדיקים
תובעים עלבון בניהם אחר מיתתן. ופסוק זה
מקום כבודו היה קודם היב"ק פסוקים.

פרק לז מה יאמרו בשבעה ישיבות. למה
האבל יושב בראש וההבראה.
חובה לאבל להרכות עתירה על מתו וזכירת
נשמתו. וכן ביום ענות נפשו על אביו ואמו.
מנהג הספדנים האומרים בכו עמי כל מרי
נפש. הבל פה האדם כמה מעורר למעלה.
ואוי לעושה מעשה אכזרי. בעובדא תליא
מילתא לתתא.

פרק לח טעם הירושלמי המתיר רחיצה
אחת אחר המטה קודם ההבראה.
אבל שלא פרע ולא פירס חייב מיתה. למה
ההספד קרוי לשון עירור במשנה. ראייה
שאחר שנתעכל הבשר נח מהדין. למה אין
אומרים קינות ונהי על ליקוט העצמות. רמו
לשפיכת המים בשכונת המת מן התורה.

פרק לט פי' סדר הברכה שתקנו לומר בבית
האבל ע"ש ז' ספירות. ומהו גדירת
הפרצה. ולמה אין אומרים אותה בשבת.
כוונת וסוד לכל פרטי המילה בקיצור. על
המוהל ג"כ מצות קשירת הרטיה על הברית.

תמו המפתחות. תהלה לאל אלהי הרוחות

שפתי צדק

מאמר א מספר מעב"ר יב"ק

יהא רעוא, דאימא מלתא, דתתקבל ברעוא, קדם מלכא רמא, וקדם ישראל עם סגולה.

פרק ראשון

והגבעות תמוטינה, אם ראית זכות אבות שמטה וזכות אמהות שנתמוטטה לך והטפל בחסדים, ועיין בירושלמי דסוטה פרק קמא [הלכה י] גודל מצות גמילות חסדים, וכן בגמרינ שם [יד ע"א] ובמציעא [ל ע"ב] ובשבת פרק מפנין [קכז ע"א]. וביקור חולים גם כן היא מצוה שיש לה קרן ופירות, ונבאר סודה לקמן. ואמרו פרק אין בין המודר [נדרים לט ע"ב] ובירושלמי דפאה [פ"א ה"א] כי ביקור חולים מצוה על הכל, ובפרק הנזכר נתבארו שעות הביקור, ועוד אמרו ז"ל בסוטה [יד ע"א] הקב"ה מבקר חולים וקובר מתים.

ובפרק קמא דשבת [יב ע"ב] כתוב שכל המבקר את החולה צריך לבקש עליו רחמים ויהא בכאב לב, והביקור בלי בקשת רחמים אינו מקיים המצוה, ורבנן קשישי דמתניתין ודברייא בפיהם המתיקו מילין כי צריך לכלול החולה בתוך חולי עמו ישראל, וגם שאין יסורין בלא חטא אליבא דמאן [שבת נה ע"א], מכל מקום גזר דין דרבים נקרע מה שאין כן גזר דין דיחיד, מלבד כי יפה צעקה לאדם בין קודם גזר דין וכו' [ראש השנה טז ע"א].

אל' ה' ויאר לנו וקדשנו במצותיו וצונו בהם לטוב לנו כל הימים, ובהם יש בכחם יתר שאת ויתר עז בקצתם, כי הקרן קיימת להם לעולם הבא ופירותיהם אוכל האדם בעולם הנשמות הנקרא עולם הזה. ופי' קרן ופירות הוא, כי הקרן יהיה השפע שנשפע על המלכות בסוד אור חוזר ואור ישר בעת עשיית המצוה ההיא כאשר יתבאר לקמן, ואחר כך אותו האור נעשה פירות, שהוא כזרע הארץ שגדל ועושה פירות ונזרע וחוזר ועושה פירות, וכן אותו האור הקדוש נזרע בארץ העליונה ושם מגדל צמחים ופירות.

ובכלל המצות אלו יש גמילות חסדים, ירצה השפעת החסד ממקומו, וגם החסד שבמדת הגבורה, ולכן הם חסדים בלשון רבים, ובהיות האדם עושה חסד עם הבריות משפיע מצד החסד, ואם עושה בהם בכחו וגבורתו ישפיעם מחסד שבגבורה, וזהו גמילות חסדים. ומצוה זו היא עם החיים ועם המתים ובגופו של אדם וגם בממונו, והיא שקולה כזכות אבות, ואמרינן בויקרא רבה פרשה ל"ו [ה] על פסוק [ישעיה נד, י] כי ההרים ימוש

וביום שבת דנהירו דעתיקא אתגליא, והנהגת הרחמים רבים מתפשטין בעולם, מכח ז' מדרגות הכסא, שהוא עולם הבריאה הנכלל בשם אכתריאל יה' צבאות, המתלבש בתוכם האצילות הקדוש בשבעה היכלות, כנתבאר שם בתקונים הנרמזים בז' אותיות אהי"ה יה"ו, ולהם ז' שמות הוי"ה אל יהו"ד נקוד חירי"ק סגול חירי"ק אלהי"ם הוי"ה הוי"ה אדנ"י כנתבאר בפקודין מאלה הדברים פקודא כ"ד [זוהר יתרו צב ע"א], ביום הקדוש ההוא כל שכן שצריך להתפלל על החולה בלשון רבים משום דהוי כצרכי רבים שמותר לשאול אותם בשבת, ברם אסור לזעוק עליו בשבת כמו שאמרו [שבת יב ע"א] שבת היא מלזעוק, כי זעקה הוא גדולה מעשר לשונות של תפלה, והיא היות האדם מתפלל עד שקצרה יד לשונו שיצחק מכאב לב כי היא במקום אסיפת המחשבה הנרמז בכתר עליון, ותכלית התפלה הוא שיעלה הצעקה מהלב, ולזה אמרו [ראש השנה טז ע"ב] שקורעת גזר דינו של אדם כל ימיו, עוד אמרו [זוהר שמות כ ע"א] גדולה זעקה שמושלת על מדת הדין של מעלה, עוד [שם] גדולה זעקה שמושלת בעולם הזה ובעולם הבא, עוד [שם] בשבילה נוחל העולם הזה והעולם הבא, כי היא מבטלת אפילו מדת הדין הקשה, ודיני הבינה מתמתקים על ידה ומחזרת האם על הבנים, והרבה סגולות יש לה להיות מגעת כח

התעוררותה לכתר עליון, ולכן אין לזעוק בשבת מכאב לב על החולה, אך בחול חובה להצטער בצער החולה ולהתפלל עליו עד כי יגיע לידי הצעקה, ובזה יזכה לחזות בנועם ה' שהיא בינה, ולבקר בהיכלו שהיא מלכות, הנה שכרו אתו בעולם הזה ובעולם הבא סוד בינה ומלכות.

וכתוב במדרש רבה [ויקרא לד, א] שאף על פי שאינו בן גילו של חולה המבקר אותו מכל מקום מרויח לו. ובפרק אין בין המודר [נדרים לט ע"ב] אמר ריש לקיש רמז לביקור חולים מן התורה מנין דכתיב [במדבר טז, כט] אם כמות כל האדם ימותון אלה ופקודת כל האדם יפקד עליהם. ושמעתי כי מסמיכים נטילת ששים מחליו למי שהוא בן גילו [נדרים לט ע"ב], לפסוק ויתחזק ישראל וישב על המטה [בראשית מח, ב], המט"ה בגימטריא נ"ט, כי בבא יוסף שהיה ודאי בן גילו של אביו, שזיו אקונין שלו דומה לו, ועוד כל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף, מלבד כי מרכבתו במרכבת המשנה אשר לו, מדי בואו לבקר את אביו אז התחזק ישראל מחליו וישב על נ"ט חלקים ממנו בגימטריא המט"ה, וזה יותר צודק ממה שאמרו [עי' שבת צ ע"ב רש"י ד"ה שיתין] ששים לאו דוקא, אלא מרגלא הכי בפומא דרבנן שיתין תכלי מטו, שיתין רהוטי רהוט [בבא קמא צב ע"ב] וכדומה.

פרק שני

סדר בקשת רחמים כשהולך לבקר את החולה, יראה שטוב לומר עליו פסוק לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך, כי רעה היא לילית שלא תתאנה אליו, וכן נגע שהוא מראש ס"מ לא יקרב באהלך, ובזה פרשת בשלח דף ס"ה [ע"א] קרא אותה רעה חולה,

ומהם מתהווה כל מין נגע ומחלה ותוצאו"ת המיתה. ויוסיף כי מלאכיו יצוה לך, דאינון מלאכין דקודשא בריך הוא, יצוה לך ממש ייחדם עמך, לשמרך ע"י אינון מלאכין, וכשהם עם האדם שכינה אשכחת בהדיה, לשמרך בכל דרכיך, שהדרכים הם ממלכות לת"ת ומהת"ת

אותיות השם שהיו חקוקים בו בהסתכלות הראשון אם האיש העומד לפניו היה צדיק או רשע, שהיה רואה אור האותיות בפניו, אבל אחר כך כשהיה מסתכל לעיין בו לא היה רואה, בגין דחיזו עילאה לא אתגלי אלא לפום שעתא, והטבע החכם הודיע לנו זה כי כשאדם סותם עיניו קצת מתראה לפניו דמות אורות, רמז למרכבות הנעלמות דלאו אינון אלא בסתימו דעיינין וברגע, בסוד והחיות רצוא ושוב [יחזקאל א, יד].

ואגב זה לא נניח מלבאר פ"י כמראה הבזק [יחזקאל שם], כאשר מצאתי בספר יצירה, והוא כי הצפייה שהספירות צופות ומביטות זו בזו, היא כאור היוצא מבין החרסים, פ"י אילו תקח חרס נקוב נקבים דקים על פני כולו, ותכסה בו האש, ותנפח במפוח באש עד שיתלהב, ימשכו מנתיבות הנקבים אשר בכל נקב שבחרס חוטים ושלחביות צבועות בכל מיני צבעים עולים ויורדים בנתיבות הקטנים. כן צפיית החיות בנתיבות אל החיות אשר למעלה מהם, כי יש כסא לכסא וכבוד לכבוד, הנה בצפייתם ישלחו נצוצי זוהר כחשמל מיני צבעים, ומתוך פחדם מהסתכל בשכינה הם רצים ושבים מהסתכל, כמראה הבזק שהוא נגלה ונעלם כהרף עין, או כחוטין שעולים ויורדים כהרף עין. מכאן אמרו בעלי הסוד אם תראה אדם שמביט בך ומיד מביט לארץ וחוזר ומביט בך ומביט לארץ, דע כי הוא מפחד ממך, ואם עינו לא סר מעליך ואינו מביט בארץ, דע כי הוא מבזה אותך בלבד, ועל דרך זה נאמר [שמות לג, כ] כי לא יראני האדם וחי, ואמרו חז"ל [במדבר רבה יד, כב] אפילו חיות הקודש.

ואמרן שם בזהר [ריח ע"ב] שכל עזי מצח כשהיו מסתכלין בציץ היה נשבר לבם בקרבם והיה מכפר עליהם, וכן כל מי שהיה מריח בעשן הקטורת, ומיירי אחר שעלה תמרתו, שבעת העלאתו היה חייב מעילה. כי אין עבירה

למלכות ע"י היסוד הנקרא כ"ל. ויכוין עוד בכחות המושפעות מהמלך העליון לרפואת כל בשר המופקדים בהיכלות עליונות, וגם יעלה במחשבתו באמרו כי מלאכיו יצוה לך, צנורי אורות הממונים על שמירת יציאת הנשמה לבל תצטער ביציאתה אם ח"ו נגזר עליו מיתה בר מינן, וכתוב בסבא [זוהר משפטים] דף צ"ח ע"ב כי הקב"ה מהלך על כנפי רוח למיהב אסוותא לעלמא, ודא איהו רפא"ל המושפע ממלכות המקבלת מת"ת ששם ארוכה ומרפא בכח כתר עליון. וזה רפאנו ה', שמא דאריך אנפין, ושם עיקר הכונה, ונמשכת הרפואה דרך ג' ראשונות לחסד, והכתר אינו משפיע לספירות אלא בבחינת החסד, ונרפא למטה בת"ת ומלכות, ונו"ן וא"ו הם סוד נשמות ישראל האחוזים בת"ת סוד וא"ו ובמלכות סוד נו"ן הצריכים לרפואה, והם נקראים חולי אהבה הצריכים אל היחוד.

ואם החולה הוא בעל תורה, יאמר עליו חבירו המבקרו: יהא רעוא דתהא מבורך מפומא דקב"ה ושכינתיה בכל מדה ומדה דיליה, ובעשר ספירין דיליה, ובכל שמהן דיליה, ומארבע סמכין ושית דרגין דכורסייא, ומכל מארי מתיבתאן ומכל מלאכייא ומכל פמיליי עילאי ומכל פמיליי תתאי, בעגלא ובזמן קריב, ויעלה ארוכה לך וממכותיך ירפאך מנהורא דעתיקא קדישא, ויצמיח לך ישועה בקרוב, וברחמיו הרבים ירחם עליך עם כל חולי עמו ישראל הצריכים לרחמים, אמן סלה ועד, יהיו לרצון וגו' [ע"י לקמן עמוד צו].

וקצת משכילי עם כשהיה בית המקדש קיים בכניסתם לבקר החולה פעמים הרבה היו אומרים זה חי וזה מת, וכל זה בהסתכלות ראשון שהיו עושים בפניו תיכף שנכנסים בחדרו היה מתראה להם בפניו אם חי או מת, וזהו על דרך שאמרו פרשת ויקהל דף רי"ז [ע"ב] שהציץ נקרא כן לשון הסתכלות. שהכהו היה מכיר בכח

מצוה [ירושלמי שבת פ"ג ה"ג], והגם שבפרק כל שעה [פסחים כו ע"א] אמרין קול ומראה וריח אין בהם מעילה, איסורא דרבנן מיהא

איכא, וברית המותר ההוא היה עובר ממנו זוהמא ולא היה לו אלא לב אחד לאביו שבשמים.

פרק שלישי

אין לחולה לתלות סיבת חליו מחמת שום קרי כגון מאכל או משקה, ואפילו חבלוהו בני אדם הרעים יאמר כי עונותיו גרמו לו, כדכתיב [עמוס ג, ו] אם תהיה רעה בעיר וה' לא עשה, וכן כתיב [ירמיה ב, יט] תיסרך רעתך, ותמוגנו ביד עונינו [ישעיה סד, ו], רוחכם אש תאכלכם [שם לג, יא], וכל התולה מאורעיו על צד הקרי הוא נמשך אחר הכח הטומאה שלצד צפון הנקרא קרי, ומפתח ההוא יוצא כח הרוגז ח"ו, ואלה הם המשוטטים בלילה, ולכן נקראים בעלי קרי.

אם יש לחולה שום נדר יזהר להתיר אותו, והעומדים עליו יזהירוהו על זה, כי אמרו שאין התרת נדרים מסורה למלאכי השרת, ואולי כי דוקא אנשים שהם בעלי בחירה עוקרים האיסור מעל הנודר ומעמידים אותו בבחירתו כמאז. ואין לחוש להתבטל מדברי תורה ומצוה כדי לבקר החולה דכתיב [תהלים מא, ב] אשרי משכיל אל דל [ספר חסידים סי' תתרד].

וראוי להודיע לחולה כי מי שלא ידע ביום טובה להצדיק רחמי שמים בכשרון המעשה, הנה מה טוב ומה נעים אם יצדק דין היסורים על עצמו ביום רעה, כדאמרו בבראשית רבה [ט, ח] על פסוק והנה טוב מאד זו מדת יסורים, דכתיב [משלי ו, כג] ודרך חיים תוכחות

מוסר, וכתיב [הושע ז, טו] ואני יסרתי ובזה חזקתי זרועותם. ולא לה הצדיקים המקיימים בעצמם כך, יצדק בלי ספק שבמיתתם קרויים חיים, עלייהו כתיב [תהלים קמה, טז] ומשביע לכל חי רצון, כפי עילוי נשמתם באותה שעה להדבק ברצון העליון. וכתיב [איוב יד, כב] אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל, למד על כל מי שאינו מתאבל על עצמו אלא על עונותיו ושמח ביסורין לכבוד שמים, שבשרו לא יכאב בחיי ובמותא, ומן השמים ירחמו שלא ירגיש בצערו, כמו המתים לכבוד ה' שיוצאה נשמתם כמשחל ביניתא מחלבא.

וכל אדם הגם שמת על מטתו יכול לקיים בעצמו כך למות על יחוד קוב"ה ושכינתיה, ובפרט אם כיוון בתפלותיו ומצותיו, ובפרט בפרשת שמע ישראל ובשים שלום ליחוד עליון, ובנפילת אפים למסור נפשו להשלים היחוד והזיווג, ובעת מיתתו על יחוד שמו, יתן שלמות והארה רבה לכל אופני היחודים שפעל ועשה כל ימי חייו, וכן הוגד למהרר"י קארו הרבה פעמים את עתיד לאתוקדא על קדושת שמי [במגיד מישרים באזהרות שבתחילת הספר], שנרמז לו כונת מיתתו, גם שנפטר בשם טוב על מטתו, יעלו חסיד בכבוד.

פרק רביעי

אין לדבר בעון שעשה החולה אלא לעצמו כדי שישוב בתשובה, ויפרש חטאיו לפני קונו. ובזהר פרשת בא דף מ"א [ע"א] מתבאר צורך

פרוט החטא, דבהא לית למקטרגא פטרא דפומא גביה ואתפרש מיניה. אך אם חוזר לסורו מזכיר לו המקטרג כל העונות, כי הוידוי מושך הפגם

מיניה, וסיפור גאולה זו הוא הכנה לגאולה העתידה, כי יציאת מצרים היה מסטרא דיובלא שהיא בחינת הבינה בגבורה, דהיינו אילו של יצחק, ומשם נמשך גאולה בלתי שלימה, ולכן גאולת מצרים לא היתה שלימה. אמנם יש שופר גדול שהוא בחינת הבינה בחכמה, שמשם הוא גדול מסטרא דגדולה חסד אברהם, ומתמן מתערין רחמי לא דינין, והתוקע השופר הזה לגאולה היא החכמה, ומשם ימשך הגאולה ברחמים גדולים ויעזור החירות שאין אחריו שיעבוד, ועכ"פ הזכרת יציאת מצרים היא התעוררות לעתידה ששניהם מוצאם מאימא עילאה לא כביאה שניה. ובפרשת בשלח דף מ"ט [ע"א] ביאר איך בנסי מצרים איתבר חילא מכל קומת החיצונים. על כן חובה על כל בר נש לאשתעווי תדיר קמיה קב"ה בכל נסי דעבד ליה, כי נס הוא התעוררות היסוד, ונפלאות הם גלוי הבינה בחמשים שערים, בהיותה נאחזת בחכמה וכתר.

עוד בדבר אחר מתעלה כבוד ה' ומחליש כח החיצונים, וזה על ידי מי שמתעסק בעולם הזה להחזיר הרשעים בתשובה, וכתוב בפרשת תרומה דף קכ"ח [ע"ב] וכ"ט שאין מצוה רצויה למעלה יותר מזו, כי ראשונה מחליש כח סטרא אחרא וגורם שיתעלה הקב"ה בכבודו, ומקיים כל העולם למעלה ולמטה, ורואה בנים לבניו, ויזכה לעולם הזה ולעולם הבא, וכל בעלי דינין אינם יכולים לדונו לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, ונכנס ב"ג שערים ואין מוחה בידו, ומעמיד דיוקנו לפני המלך העליון, והוא מבורך בכל הברכות שנתברך אברהם כשעשה אותו הנפש בחרן. ומצאתי כי חרן היה מקום מוכן להביא גרים תחת כנפי השכינה יותר ממקום אחר, והיא בגימטריא ג' פעמים אלהים, שאברהם מיתק שם כל הדינים הקשים, ובזווג אברהם עם אשתו לא יגע לריק כאדם הראשון בק"ל שנה, וכן חוה אמרו במדרש רבה

מהמקומות העליונים למטה, ובזה חותם פי השטן שלא יסטיין, מפני שמשפיע לו שפע וחלק התמצית הראוי להם, ועוד שהקב"ה אומר לו מה לך עוד עמו.

ובתפלות היום השכינה מקבלת אפילו חלק החיצונים מלמעלה להשפיעם בלילה בסוד תפלת ערבית בעת שהיא מחלקת שלל לאגפיה, והוא סוד המותר והשחרות והפגם הנעשה, וזהו ויבאו בני האלהים וגו' ויבוא גם השטן בתוכם [איוב א, ו], ליקח חלקו. ואמרו ז"ל כי ביחוד תפלת שחרית ומנחה שהם בסוד חבוק ב' דרועין, מקבלת חלק הקדושה והשחרות מתרחק בוידי האדם, בסוד אור י"ג מדות עליונות, ויורד מדרגה אחר מדרגה עד למטה, ומשם נזון החיצוני, ויש לו ידים להיות נמשך דרך צנור מיוחד לכל יתערב בחלק הקדושה, ומשם יורד להנתן במצולות ים למקום הראוי לו. ואם ח"ו חוזר לסורו אחר שהתוודה, חוזרים העונות שהשפיע מקודם לחיצונים ונעורים למעלה ומסתלקים משם למעלה ח"ו. וזהו כונת ספר הזהר פרשת פקודי [רסב ע"ב] דאמר נטלי לון מההוא סטרא בעל כרחיה וחיל בלע ויקיאנו, ולזה מקטרג. והוסיף להודיע לנו בפרשה בא בדף הנ"ל כח ההבל הקדוש העולה מפי האדם, כי הוא להב אש קדוש וטהור העולה בסוד כח רוחניות הב' צורות קדושות הה' אותיות ע"י חמש מוצאות שהם מחסד עד הוד בכח נשמת הנקודות, קצת מהם על האותיות, מהם בתוכיותן, מהם למטן, בסוד ה' מלכים שהם הספירות במקומן, וה' עבדים שהוא מציאותן במלכות למטה, והשב"א עבד עבדים, והוא עבד משכיל מושל לפעמים, וכל רוחניות הנזכר מתעורר בכח הבל האדם בשירי זמרה ותפלה.

ואמר שבסיפור יציאת מצרים בכל יום ישראל יהבי חילא למריהון דאתוסף גבורתיה כד משבחן גבורתיה וכולהו דחלין

[בראשית כ, יא] כי על כן נקראת אימא של כל החיים, על כן אמרו דאית רוחין דביתא ורוחין דחקלא, אבל אברהם ושרה טפות שלהם נתלבשו בהם נשמות, ולכן אברהם נקרא אב המון גוים, ושרה מגיירת הנשים, וזהו הנפש אשר עשו בחרן דוקא כדאמרו בפרשה תרומה דף קמ"ז [ע"ב]. והיו תקון ראשון של אדם ואשתו, ומה שפגמו הם תקנו אברהם ושרה בבחינת חלק אחד מנשמתם של אדם וחוה, כי הב' חלקים אחרים נתקנו ע"י יצחק ורבקה ויעקב וזוגותיו, ותקן ג"כ בני קטורה במסירת להם שם טומאה כאשר נבאר לקמן [פרק כד] שאינם דברים כפשטן.

ובסוף דברי הזהר [תרומה קכט ע"א] אמר כי אין שכר המגיע לשכרן של אלו, ואלמלא הוו ידעי בני נשא דא הוו רדפי בתר דא כמאן דרדיף בתר חייך, וזו רפואה גדולה לחוטא להשיב רבים מעון.

עוד ממעלת השב, כי מעלת הלהב העולה משברון רוחו בפרוט עונותיו, מלבד שמגדיל כח הקדושה, עוד מחליש כח הטומאה, על דרך אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים [משלי כה, כא], הראויים להם שהם העונות, כי אין זה כבוד אליו אלא גחלים אתה

חותה על ראשו, כעין גחלי רתמים ונהר דינור הנעשה מזיעתן של חיות הנמשך לגיהנם, והיינו סוד המן אל המשתה אשר עשתה אסתר [אסתר ו, יד], וסוד משתה שמנים משתה שמרים הכתוב בישעיה [כה, ו], ובוזה הם כלבים אלמים שלא יוכלו לנבוח, ושברון רוחו בוידוי הם זבחי אלהים ודאי, ולכן חלמא בישא עציבותיה מסתייהו [ברכות נה ע"א], ותו לא שליט דינא עלוהי, דזבח דאתחזי למדת דינא אקריב גביה [זוהר משפטים קח ע"א].

ואם יעלה הבל זה מתוך דמעה, ובפרט למוטל על ערש דוי ששכינה למעלה מראשו, ודאי כי בפיו יומתקו מיליו ויקובל ברצון, ולית מפתחא דלא תבר ההוא דתב בתיובתא, ומתברא כל גויזין ודינין וכמה שלשלאין דפרזלא, ולית מאן דקיימא קמי תשובה, אך צריך לעשותה בעודו בתקפו, כי לא לאיש הולך והכין את צעדו [ירמיה י" כ"ג], ויהיה מה יפה לעולם תשובה ואפילו אחר גזר דין, עיין בסבא [זוהר משפטים] דף ק"ו [ע"א], ושם [ע"ב] פירשו ואשלם נחומים לו ולאבליו [ישעיה נז, יח], ונקרא בעל תשובה משום דאחיד באילן החיים דביה תליא תשובה, ועל דרך אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד במקומו [ברכות לד ע"ב].

פרק חמישי

[ע"ב], וכן היא תהרהר אז תשובה על ג' עבירות שעליהם נשים מתות בשעת לדתן [שבת לא ע"ב].

וראוי לאשה שתזהר בימי עבודה שלא ללכת וגם לא להסתכל במקום עבירה, וכל שכן שתשמור עצמה מכל טינוף חטא, יען כי העובר במעיה צופה ומביט ויודע הרבה, כההיא עובדא דר' יהושע בן חנניה [ירושלמי יבמות פ"א ה"ו] ודומיהן.

וכמו שאין להזכיר עונות החולה, גם כן לאשה המקשה לילד דריע מזלה, אין להזכיר עונה [ספר חסידים סי' תפן]. וראיתי כי לאשה המקשה לילד מביאים לה על ידי בעלה נר של בית הכנסת ומשתדלים עמה שהיא בעצמה תדליק אותה, וזה כדי להזכיר לה זכות הדלקת הנר, שחובה עליה להתפלל בהדלקת נר שבת ויו"ט ויום הכפורים על חיי בעלה ועל בניה שיזכו לתורה כדאמרו בזהר [עי' בראשית מח

טפה ונותן לו זרע כולל לזכר ולנקבה, בסוד הא
לכם זרע [בראשית מז, כג]. ונצטוה מצוה זו
לאשה שהמיתה חלתו של עולם, לכן צריכה
להפריש חלה מעיסתה שהיא טפה שלה
להחזירה על אדם. וצריכה להדליק נר של שבת
בהתעוררות להבות אש אהבה לגבי בעלה, כי
התעוררות החמימות בליל שבת מאשתו צריך
שתהיה באהבה, וזהו אשה כי תזריע וילדה זכר
[ויקרא יב, ב]. על שפיכות דמים של אדם
הראשון נזרקת דמה, על כן צריכה לשמור אותו
מדם נדה.

ואמרו בתקון כ"ד [סט ע"ב] כי נר שבת
תהיה לימין, ותחשב לאשה כאילו
תקנה מנורה בדרום ששם חכמה, והשלחן בצפון
בינה, מטה בין צפון לדרום, בסוד החבוק הכנה
לזווג, ושלחן היא שכינה הבאה מן הצפון,
וצריך לתקן אותה לבעלה, כי שבת דמעלי
שבתא הוא תקוני דמטרוניתא שכינה ות"ת
יורדים אליה, וג' פעמים מקדש השבת שהם
בערבית עם הקידוש על הכוס הם במלכות, וג'
פעמים מקדש השבת שהם בשחרית עם
המפטיר, יהיה סוד קדושת שבת בבינה ששם
עולים מלכות ות"ת, וב' פעמים שבמוסף יהיה
הקדושה מכח הכתר ע"י יסוד המוסיף קדושה
על קדושה, וזה סוד תפלת מוסף בכל מקום, וב'
פעמים במנחה יהיה סוד הקדושה בת"ת שעולה
שם מלכות ויורדת שם בינה.

ואמר הסבא [זוהר משפטים] דף קי"א [ע"א]
שהנשים שאינן שומרות מצותן
וטהרתן כדקא יאות, או שמקדימות לטבול, כי
עון הנחש אוחז בהן ובקולן ככלב בכלבתא
שהולך אחר הטומאה מין אחר מינו, וממית
הרבה פעמים התינוקות הנולדים מהן רחמנא
ליצלן. לכן כל בת ישראל תשמור פתחי טהרתה
כראוי, וכל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת
[נדה יג ע"א]. וכמה פעמים צווחתי על אותן
המקדימות לטבול בעוד היום גדול, כי אינה

והנשים צריכות ג"כ זהירות לענין חייהם
מפני שהם למטה באילנא דמותא,
והם בבחינה זו כעין דוד שלא היה לו חיים.
ולהשיג החיים העליונים צריכות להשמר בג'
דברים, שאותן עבירות גורמות דביקות
החיצונים אליהם, והיא המיתה והקליפה
הכרוכה במדתם, שהמות היא נקבה נמשכת
מס"מ. זהירות ראשון נדה, להבדל מן החיצונים,
שאם ח"ו יתקרבו אל הזכר הוא ע"רו"ה, ולזה
מיד מדת הדין תתעורר אליהן מלמעלה, והמיתה
כרוכה בעקבם. הב' אחר תקונן ורחקן מן
החיצונים, צריכות עוד זהירות חלה, דהיינו
סילוק המלכות שהוא חלה ראשית עריסותיכם,
העולה לידיבך בימין ליחוד. ואחר זה צריכות
עוד הדלקת הנר, שהיא מדתן הנגזרת בסוד
תקונה העליון בפתיחה ושמן ועריכת נר, כי
הכלי ה"א והפתילה ו' והשמן י' והנר אש מצד
ה' עליונה שממנה יצאו ה' אורות, ולכן צריך
לכוין בתקון הנר לרחוץ ולקנח אותה יפה,
דהיינו תקון מלכות ורחיצתה מכל טנוף, וזהו
לשון הטבת הנרות הנאמר במנורה, שבוזה מכינה
לקבל חסד הנקרא אור כי יהל עליה. ובג' מצות
אלו החיים העליונים שהם מחכמה בסוד רוח
החיים פנימיות הספירות נמשכים למטה,
ובשעת לידה אי אפשר כי לא יתנו חלק לנחש
הנושך באותו מקום, דהיינו טומאת לידה והדם
והצירים כולם חלק לחיצונים, והנולד בלא חבלי
לידה כל כך סימן יפה לו, ואם המדה הזאת אינה
מתוקנת כראוי להציל לה מאלו החיצונים
הנכרכים בעקבה ח"ו, מיד יסתלקו למעלה
ויאחזו בה.

ובתקון י"ו דף ל"א ע"א אמרו כי חטה, סוד
כ"ב אותיות התורה, היה האילן
שאכל אדם הראשון ולא הוציא ממנו חלה, על
כן לא חל בו ה' רק א' שהוא חטא וגרם לו מיתה,
וחלה היא שכינה כלולה מז' מינים, וצריך
להפריש מהעיסה חלה. ומיד חל ה' על ההיא

אשכחו רתיכין דיליה לרבנן במאניהון דבלו מחופיאי דידהו, ובגין דגזלו מיניה ירך דאשה טובה בגין דא הני ברכי דשלהי מינייהו הוי, ולית מלה בלא דינא וכל מלה תב לאתריה, וכל דינן דקב"ה דינן דקשוט אינן [זוהר משפטים קיא ע"ב].

ותינוקות אלו שאמרנו מורידים דמעות ואומרים מארי עלמא מה פשענו בזה, ועוד תינוק בן יומו דחב עבדין ביה דינא, וקב"ה קרי להון בן, דכתיב [תהלים ב, ז] אני היום ילידתך, ואינן עם אותם דמסתלקי מעלמא בחובי אבוהון דמעה דלהון מגינים על החיים, ויש להם מקום דאפילו צדיקים גמורים אינם עולים שם, וקב"ה רחים לון ומתדבק בהון ואתקן בהו מתיבתא עלאה דיליה, ועליהם כתיב [תהלים ח, ג] מפי עוללים ויונקים יסדת עז למען צורריך, ובזה משביתים אויב ומתנקם [זוהר משפטים קיג ע"ב].

ול להיות כי בעידן ריתחא מענשי אפילו אעשה [מנחות מא ע"א], גם כן לאיש היוצא למלחמה אין לדבר בחטאתיו, פן יופקד עליו למצוא עונו לשנא ח"ו [ספר חסידים סי' תפן], וזה כלל לכל עת סכנה שאין ללמוד קטגוריא על שום איש ואשה.

טבילה בזמנה ביום שביעי, ומשם והלאה איכא משום סרך בתה, כי צריך לעולם להמתין עד הערב בדליכא אונס ניכר. ואמר הסבא [שם] כי על עון זה מתאבדי בני עלמא בלא דעתא, ווי לנשי בישא דגרמין דא להון ולבעליהון ולבניהון.

והרבה דברים תלויים בעליית האשה מבית טבילתה, כי מה שתפגע בה כן יהיו בניה ככתוב בספרי החכמים, ומשום הכי רבי יוחנן הוה יתיב אשערי טבילה [ברכות כ ע"א], ומעשה באלישע כהן גדול שלא היו בניו מקויימין מפני שלא היתה אשתו מוזהרת במי שפוגעת בצאתה מהטבילה, עד שפגע בה מטטרון שר הפנים, ושמשה עם בעלה בשמחה ונתעברה מרבי ישמעאל כהן גדול, והיה דיוקנו דומה לו. [עי' מדרש עשרה הרוגי מלכות (ביהמ"ד ח"ו ע' כא)]. וכשמקדמת לטכול יש יותר חשש שתפגע בדברים שאינם מהוגנים, כי לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים. ומי שפוגע באשה דסלקא מבית הטבילה לימא הכי שופך בוז על נדיבים ויתעם בתוהו לא דרך [פסחים קיא ע"א].

ובטן אשה רעה נמסר לס"מ, ובזה נדחה מבטן אשה טובה בגרמא דא, ובגין דבלבושין דיליה גזילו מיניה כל ברכאן עילא,

פרק ששי

ותבאיש פני ההולכים בקרב נגד גופך ונשמתך, ובזה תזכה לתוחלת התעלה והתשועה, ואלהיך ירצך ויאר פניו אליך ויחונך וישם לך שלום, והסיר ממך כל חולי וכל מדוה, ותשוב לימי עלומיך. על כן היום יצאתי להקריב לפניך אחי פסוקי מנגדי נהרי דבש וחלב וחמאה, שלשים ושש לכל סדר, מופקדים ומונחים יחד בקצת מועצות ודעת הצפון בתוכניותם, הקוראים זה אל זה, למען בימי דבאך בשפתך תקדיש את

לך חכמו ישכילו זאת יבינו לאחריתם, מבקרי חולה בחוליו, שבחי חי הוא יודה ויתחנן במו פיו למלכו, ואב לבנים יודיע, וירגיל אותו להעתיר אל אלוה מילין בפסוקי דאנ"ך, כי הנה ה' נצב על חומת אנ"ך [עמוס ז, ז] למשגב לעתות בצרה, דלהגן שאני ומותר ושרי, וכל הקודם ומרבה זריז ונשכר, לשחר אל אל בכתבי הנבואה הנאמרים ברוח עצה וגבורה, ובזה תאציל לך ברכות כחשבון מחשבתך, ובו תדבק

תניף אלהים [תהלים סח, י], שהם כחות הדין מעל החולה, וכלה גרש יגרשו מעליו כחות ס"מ ולילית הנקראים רעה ונגע, המתאבקים בו לסיבת חטאתו, ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע וכל מחלה ומדוה שבגוף האדם, ובהבל פיו ימתיק הלהב מהאש הקודח עליו, כי קול ה' חוצב להבות אש, ומשקיען בנוקבא דתהומא רבא. ועל הרוב סיבת היסורין יהיו או מאש המקדיח או מקרח המגליד השפע ומעכבו לסיבת חשך ופגם העונות המחשיכים כוכבי נשפו, ואז החולה עומד בדין עליון על מעשיו, ובתפלה ותשובה מאיר החושך ומתקן הפגם, ובסור הסיבה יסור המסובב, וישלח ה' דברו והנהגתו מכח הרחמים, וירפאהו וימלט אותו משחיתותיהם של נואף ונואפת, דאינון עונ"י בשב"ט עברת"ו [איכה ג, א], שהבוק יבוק כחו וכחה בשפת אמת זו תורה אשר לעד תכון, ובפסוקים אלו פותחים שערי הרחמים, יחד כולם הם במספר שלשים וששה לכל פעם נגד שלשה מקורי מדות הרחמים בתלי גלגל לב ובעולם שנה נפש הממשיכים מקור החיים מהחכמה סתימא עילאה ומחכמה תתאה, לכן הם שני פעמים ח"י, כי חי חי הוא יודך [ישעיה לח, יט] ויברכך, ומשם יתעורר ארוכה ומרפא מאריך ברצון העליון המושפע מבעל הרצון המעולה על כל ברכה ותהלה. תהלת ה' ידבר פי ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד.

קדוש ישראל, ובפיך תכבד לאלהי הכבוד בהם, ומהם תתענג על מי מנוחות ונחלי עדן, ובמילין אלו אשר לצד עילאה תמלל, הוא יבריאך ויעצימך, וביום השלישי תעלה בית ה', על כן הטוב לך עמיתי כי תבחר ותקרב בהם, והיית מוצק ולא תירא, ובצל שדי תתלונן.

ירגיל המבקש רחמים מבעל החסדים לשונו לדבר צחות בששה פסוקים של תורה וי"ב של נביאים וי"ח של כתובים, כי לעולם המקבל קטן מהכיל כל שפע המשפיע, עד כי יכין כנגדו ממטה למעלה פעמים פי שנים מרוחו ופעמים פחות מפי שנים, הצד השוה כי לעולם לא ישתוה כח המקבל נגד המשפיע, ורוחניות פסוקי תורה הנאמרים באספקלריא המאירה מאד עצמו ראשיהם, צריך י"ב פסוקי נביאים להלביש רוחניות המתפשט מהם אל תוכם, שכן הם תרין נביאי קשוט המקבלים הארת הת"ת תורה שבכתב עליהם, ברם רוחניות פסוקי הנביאים מתלבשים ומאירים בפסוקים הנאמרים ברוח הקודש בשליש עורך עליהם, והרמז וכל בשליש עפר הארץ [ישעיה מ, יב] שהיא מלכות, ומשם בסוד ההשתלשלות של שרף וחייה ואופן יתלבשו שפע האורות אלו בנפש רוח נשמה של המתפלל, והמתעורר דרך המדרגות והצינורות המיוחדות בסוד אם ימלאו העבים גשם על הארץ יריקו [קהלת יא, ג], ובגשם נדבות זה

פרק שביעי

ובו שמונה סדרים

בשם יי מחיה חיים יתן לכם ולכל ישראל חיים ארוכים ומתוקנים אמן כי"ר.

תומת ישרים תנחם בהוד והדר, להגיד לאדם יושרו, ולמען יוכלו להתענג מזיו כבוד דברי

לסבול צרתה, ואין בידו להחזיק אותה, והיה כמסוס נוסס.

עוד הורה לנו דעת המלך החכם בפרק זה, כי היצר הרע שבלב האדם גורם לו לכלכל ולזון ולהשאיר הדבר המחליאים אותו, כי ימשך אחר תאוותו, וריש כל מרעין הוא המכניס בלבו דאגת על שום דבר מדברי העולם, כי גורמת אשא דגרמי כדכתיב [משלי יז, כב] ורוח נכאה תיבש גרם, ואמרו החכמים שהדאגה היא מחלת הנפש, ומי שדואג תמיד נופל בחולאים רעים, כדאמרו רבנן בפרק הרוואה [ברכות ס ע"א] ובפרק אע"פ [כתובות סב ע"א] ובפרק חלק [סנהדרין ק ע"ב] בדברי בן סירא, ואמרו אין עם הדאגה שכל, וכשם שאנו נאים בטובה כך נהיה נאים בפורעניות. ואמרו במדרש תהלים [שוחר טוב צב] ואתה מרום לעולם ה', לעולם ידך על עילתא, על הטוב ברוך הטוב והמטיב, על הרע ברוך דיין האמת. על כן למשופטנו נתחנן כי טובו וחסדו יראה אב הרחמן רופא ותגלנה עצמות המדוכים, וישלח דברו הטוב וירפא חולי עמו, כי אין עוד מלבדו.

ונראה לי שלאיזה חולאים זרים טוב להרגיל עצמו בהתפלל לו לומר מלות אלו "אין עוד מלבדו", כדאמר ר' חנינא על ההיא איתתא אי מסתייעת זיל עביד איין עו"ד מלבדו כתיב [סנהדרין סז ע"ב]. וברצונו המרחם ירוחם כל בעל מדוה וחולי, אם אל אלוה ישא פניו, עם חצוצרות התרועה אלו אשר בעניי הכינותי פני כל חכם וסכל, הנה הנם פסוקים מיוחדים ומסוגלים להארת פני הרצון העליון על כל מין מיחוש ומדוה וחולי ומחלה, כי רחמי האל יקדמו פנימיותם הכמוס בתוכם, וגם פשטי דבריהם יוציאו ממסגר אסיר, וישלח דברו וירפאם, ומלאך פניו יושיעם באהבתו ובחמלתו, בינו נא זאת בהם וחיו ותתענג בדשן נפשכם. וכונת מספרם ומפקדם בא בראש הספר ממאמר שפתי צדק פרק ו', דרשו משם וחיו.

מאמרי אלה, ולרבוץ בהליכותיהם בנהרי נחלי דבש וחמאה, ויהיה שיח להם ושיג בדברים העיקריים הראויים להיות לפני עדת ישרים הלא הם בני חבורת גומלי חסדים, כהני חשיבי דשלוחי דרחמנא נינהו, למזכרת, רוחי תניחם בהגותי לפנייהם ברוח ולשון צח שפיים, ובכתיבה תמה בנקודותיה וטעמיה כדי להפיק רצונם, ולא יהיו עיניהם משוטטות אנה ואנה, ובזה תהיה דרכם ישר לנגד עינם, צדיקים יבואו בו, ומעמל נפשם ישבעו שובע שמחות לאורך ימים, כי יצמיחו ישועה לנפש שוקקה, וידרשנה אלוה ממעל, ותופע עליה נהורא, ונפש רעבה ימלאו טוב, ויהיה אלהיו עמו ויעל, ועל כן נחת שלחנם ימלא דשן בצוף דבש אמריהם כי נעמו, וישכנו ארץ וירעו אמונה באהבה ואחווה באורך ימים, ובשני העולמות ה'—אלהיהם ירצם, ויושיעם כי חסו בו, שיתו נא לבבכם לאשר העבד הנאמן מציב לפניכם, ומעפר אמרתו תצפצף לאלופיו המסובלים המאירים לארץ ולדרים, וה' ישפות עליכם שלום, ושלמא עלייכו מלכי.

אמרו במדרש תהלים [שוחר טוב מ"א] אדם חולה יום אחד אז מה עושה צריך תפלה, וכן ביום שני וביום ג', ביום רביעי מה הוא עושה אומר דוה הוא, אמר הקב"ה עכשיו אני סועדו ומעמידו, כל משכבו הפכת בחליו, כל מה שהיה חוטא כל הימים שהיה עומד על רגליו הקב"ה הופך עליו חוליו. א"כ מאן דשיים אורחוי סגי שוי ויראה בישע אלהים. ואמרו בסנהדרין [מד ע"ב] כל המאמץ עצמו בתפלה מלמטה אין לו צרים מלמעלה שנאמר [איוב לו, יט] היערוך שועך לא בצר, והיה שדי בצריך [שם כב, כה], ואז כסף וכוסף מדת החסד תועפות לך. על כן רוח איש יכלכל מחלהו ודאי, אך רוח נכאה מי ישאנה, ובזה תגדל חולי הנפש מחולי הגוף, כי הגוף החולה תסבול הנפש ותחזק לשאת אותו, אבל חולי הנפש אין הגוף יכול

סדר א

קודם שיתחיל כל סדר יאמר זה:

אָנָּא יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָּא: ג' פעמים שְׁמָעָה תְּפִלָּתִי יְהוָה וְשׁוּעָתִי הַאֲזִינָה אֵל דְּמַעְתִּי אֵל תַּחֲרֹשׁ כִּי גַר אֲנֹכִי עִמָּךְ תּוֹשֵׁב בְּכָל אֲבוֹתַי: כְּסוּם עָגוּר בֶּן אֶצְפָּצָף אֶהְיֶה בַּיּוֹנָה דָּלוּ עֵינַי לְמָרוֹם אֲדֹנִי עֲשֵׂקָה לִי עֲרֹבְנִי: כִּי לֹא שְׂאוֹל תּוֹדֶךָ מוֹת יִהְלָךְ לֹא יִשְׁכְּרוּ יוֹרְדֵי בּוֹר אֵל אִמְתָּךְ: יְהוָה לְהוֹשִׁיעֵנִי וּנְגִינֹתַי נִגְנְנָן כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ עַל בֵּית יְהוָה: אֵל תַּעֲזֹבֵנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אֵל תִּרְחַק מִמֶּנִּי: חוֹשָׁה לַעֲזֹרְתִּי אֲדֹנִי תִּשׁוּעָתִי:

יאמר מזמור סימן י"ג או ט"ו או ט"ז או י"ז:

יג לְמַנְצִיחַ מְזֻמּוֹר לְדוֹד: עַד אָנָּה יְהוָה תִּשְׁכַּחֲנִי נֹצַח עַד אָנָּה תִּסְתִּיר אֶת פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי: עַד אָנָּה אֲשִׁית עֲצוֹת בְּנַפְשִׁי יִגוֹן בְּלִבִּי יוֹמָם עַד אָנָּה יְרוֹם אֵיבֵי עָלַי: הַבִּיטָה עֲנֵנִי יְהוָה אֱלֹהֵי הָאִירָה עֵינַי פֶּן אִישָׁן הַמּוֹת: פֶּן יֹאמֶר אֵיבֵי יִכְלְתוּ צָרִי וְיִגְלוּ כִּי אִמּוּט: וְאֲנִי בְּחִסְדְּךָ בְּטַחְתִּי יִגַּל לְבִי בִישׁוּעָתְךָ אֲשִׁירָה לִיהוָה כִּי גָמַל עָלַי:

טו מְזֻמּוֹר לְדוֹד יְהוָה מִי יִגּוֹר בְּאַהֲלֶךְ מִי יִשְׁכַּן בְּהַר קְדֻשָּׁךְ: הוֹלֵךְ תָּמִים וּפֹעֵל צֶדֶק וְדוֹבֵר אֱמֶת בְּלִבָּבוֹ: לֹא רָגַל עַל לְשׁוֹנוֹ לֹא עָשָׂה לְרַעְהוּ רָעָה וְחִרְפָּה לֹא נִשְׂא עַל קֶרְבוֹ: נִבְּזָה בְּעֵינָיו נִמְאָם וְאֵת יְרֵאֵי יְהוָה יִכְבֵּד נִשְׁבַּע לְהִרְעוֹ וְלֹא יִמָּר: בְּסִפּוֹ לֹא נָתַן בְּנִשְׁךָ וְשָׁחַד עַל גֹּקִי לֹא לָקַח עֲשָׂה אֱלֹהֵי לֹא יִמּוּט לַעֲוֹלָם:

טז מִכְתָּם לְדוֹד שְׁמֵרְנִי אֵל כִּי חֲסִיתִי בְּךָ: אִמְרָת לִיהוָה אֲדֹנִי אֶתָּה טוֹבָתִי כָּל עָלֶיךָ: לְקְדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַמָּה וְאֲדִירִי כָּל חִפְצֵי בָם: יִרְבוּ עֲצוּבוֹתָם אַחֵר מִהֲרוּ כָּל אִסְיָךְ נִסְפִיָּהֶם מָדָם וְכָל אִשָּׁא אֶת שְׁמוֹתָם עַל שִׁפְתָּי: יְהוָה מִנֵּת חֲלָקִי וְכוֹסֵי אֶתָּה תוֹמִיךָ גּוֹרְלִי: חֲבָלִים נָפְלוּ לִי בְּנַעֲמִים אֵף נִחַלְתָּ שְׁפָרָה עָלַי: אֶבְרָךְ אֶת יְהוָה אֲשֶׁר יַעֲצֵנִי אֵף לֵילוֹת יִפְרוּנִי כְלִיֹּתַי: שׁוֹיֵתִי יְהוָה לְנִגְדִי תָמִיד כִּי מִיָּמִינִי כָּל אִמּוּט: לָכֵן שָׁמַח לְבִי וַיִּגַּל כְּבוֹדִי אֵף בְּשָׂרִי יִשְׁכַּן לְבָטָח: כִּי לֹא תַעֲזוֹב נַפְשִׁי לְשֹׂאוֹל לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לְרֹאוֹת שָׁחַת: תוֹדִיעֵנִי אֵרַח חַיִּים שְׁבַע שְׁמַחוֹת אֶת פָּנֶיךָ נְעֻמוֹת בִּימִינְךָ נֹצַח:

יז תְּפִלָּה לְדוֹד שְׁמָעָה יְהוָה צֶדֶק הַקְּשִׁיבָה רִנָּתִי הַאֲזִינָה תְּפִלָּתִי בְּלֹא שִׁפְתֵי מְרָמָה: מִלִּפְנֵיךְ מִשְׁפָּטִי יֵצֵא עֵינֶיךָ תַּחֲזִינָה מִיִּשְׂרָאֵל: בְּחִנָּת לְבִי פִקְדָת לִילָה צְרִפְתָּנִי כָּל תִּמְצָא זִמּוֹתֵי בָּל יַעֲבֹר פִּי: לַפְעֻלוֹת אָדָם בְּדַבָּר שִׁפְתֶיךָ אֲנִי שְׁמֵרְתִּי אֲרָחוֹת פְּרִיץ: תִּמְךָ אֲשׁוּרֵי בְּמַעֲגָלוֹתֶיךָ כָּל גְּמוּלוֹ פְּעָמִי: אֲנִי קִרְאתֶיךָ כִּי תַעֲנֵנִי אֵל הַט אֲזֻנְךָ לִי שְׁמַע אִמְרָתִי: הַפְּלֵה חֲסִידְךָ מוֹשִׁיעַ חוֹסִים מִמַּתְקוֹמָמִים בִּימִינְךָ: שְׁמֵרְנִי כְּאִישׁוֹן בֵּית עֵין בְּצֹל כְּנָפֶיךָ תִּסְתִּירֵנִי: מִפְּנֵי רָשָׁעִים זֶה שְׁדוּנִי אֵיבֵי בְּנַפְשִׁי יִקִּיפוּ עָלַי: חֲלָבִמוֹ סָגְרוּ פִימֹו דְּבָרוֹ בְּגִאוֹת: אֲשֶׁרֵנוּ עָתָה סָכְבּוּנוּ עֵינֵיהֶם יִשִּׁיתוּ לְנִמּוֹת בְּאֶרֶץ: דְּמִינוּ כְּאִרְיָה יִכְסוּף לְמִרְפֵּי וְכִכְפִּיר יֵשֵׁב בְּמִסְתָּרִים: קוֹמָה יְהוָה קְדָמָה פָּנָיו הַכְרִיעָהוּ פִּלְטָה נַפְשִׁי מִרָשָׁע חֲרָבְךָ: מִמַּתִּים יָדְךָ יְהוָה מִמַּתִּים מִחֲלָד חֲלָקָם בְּחַיִּים וְצַפּוֹנְךָ תִּמְלֵא בְטָנָם יִשְׁבְּעוּ בָּנִים וְהַנִּחוּ יִתְּרָם לַעֲוֹלָלֵיהֶם: אֲנִי בְּצֶדֶק אֶחָזָה פָּנֶיךָ אֲשַׁבְּעָה בְּהִקִּיץ תִּמְוִנָתְךָ:

תורה האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי: מי כמכה באלם יהוה מי כמכה נאדר בקדש נורא תהלת עשה פלא: ימינך יהוה נאדרי בכת ימינך יהוה תרעץ אויב: ואברכה מברכך ומקללך אאר ונברכו בך כל משפחת האדמה: קום התהלך בארץ לארצה ולרחבה כי לך אתננה: ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך ויהיה ברכה:

נביאים שמעו מלכים האזינו רזנים אנכי ליהוה אנכי אשירה אומר ליהוה אלהי ישראל: אין קדוש כיהוה כי אין בלתך ואין צור כאלהינו: יהוה יחתו מריבו עלו בשמים ירעם יהוה ידין אפסי ארץ ויתן עז למלכו וירם קרן משיחו: ויאמר לו יהוה שלום לך אל תירא לא תמות: לא ימוש ספר התורה הזה מפיד והגית בו יומם ולילה למען תשמר לעשות ככל הפתוב בו כי אז תצליח את דרכך ואז תשכיל: ויאמר העם אל שאול היונתן ימות אשר עשה הישועה הגדולה הזאת בישראל חלילה חי יהוה אם יפל משערת ראשו ארצה כי עם אלהים עשה היום הזה ויפרו העם את יונתן ולא מת: ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום: אודך יהוה כי אנפת בי ישב אפך ותנחמני: הנה אל ישועתי אכטח ולא אפחד כי עזי וזמרת יה יהוה ויהי לי לישועה: ושאתם מים בששון מפעוני הישועה: ועתה הואל וברך את בית עבדך להיות לעולם לפניך כי אתה אדני אלהים דברת ומברכתך יברך בית עבדך לעולם: ופנית אל תפלת עבדך ואל תחנתו יהוה אלהי לשמע אל הרצה ואל התפלה אשר עבדך מתפלל לפניך היום:

כתובים קולי אל יהוה אקרא ויעני מהר קדשו סלה: בקראי עניי אלהי צדקי בצר הרחבת לי חניי ושמע תפילתי: אמרי האזינה יהוה פינה הגיגי: הקשיבה לקול שועי מלכי ואלהי כי אליך אתפלל: יהוה אל באפך תוכיחני ואל בחרתך תיסרני: יהוה אלהי בך חסיתי הושיעני מפל רדפי והצילני: מגני על אלהים מושיע ישרי לב: שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני: הנה מפאתו שלשלמה ששים גברים סביב לה מגברי ישראל: כלם אחזי חרב מלמדי מלחמה איש חרבו על ירכו מפחד בלילות: שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך כי עזה כמות אהבה קשה כשאול קנאה רשפיה רשפי אש שלהבתיה: ליני הלילה והיה בבקר אם יגאלך טוב יגאל ואם לא יחפץ יגאלך ויגאלתך אנכי חי יהוה שכבי עד הבקר: אני שכבתי ואישנה הקיצותי כי יהוה יסמכני: חסדי יהוה כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו: חדשים לבקרים רבה אמונתך: חלקי יהוה אמרה גפשי על בן אוהיל לו: ואני ברב חסדך אבוא ביתך אשתחזה אל היכל קדשך ביראתך: יהוה נחני בצדקתך למען שוררי הישר לפני דרכך: כי אתה תברך צדיק יהוה בצנה רצון תעטרנו: ליהוה הישועה על עמך ברכתך סלה:

אחר כל סדר יאמר:

למען יחלצון ידידיך הושיעה ימינך ויעני: מגנו ראה אלהים והבט פני משיחך: לא אמות כי אחיה ואספר מעשי יה: יסר יסרני יה ולמות לא נתנני: כי אין במות זכר בשאול מי יודה לך: היספר בקבר חסדך אמונתך באבדון: הוודע בחשך פלאך וצדקתך בארץ גשיה: הלמתיים תעשה פלא אם רפאים יקומו יודוך סלה: לא המתיים

יִהְיֶה לָּךְ יְהוָה וְלֹא כָּל יְרֵדֵי דוֹמָה: וְאֶנְחֵנוּ נִבְרָךְ יְהוָה מִעַתָּה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ: מַה בָּצַע בְּדַמֵּנוּ בְּרִדְתָּנוּ [בְּדַמֵּי בְּרִדְתִּי] אֵל שַׁחַת הַיּוֹדֵךְ עֶפֶר הַיָּגִיד אֲמַתְךָ: כִּי לֹא שָׁאוּל תוֹדֶךְ מוֹת יִהְלָלְךָ לֹא יִשְׁפְּרוּ יוֹרְדֵי בּוֹר אֵל אֲמַתְךָ: חֵי חֵי הוּא יוֹדֶךְ כְּמוֹנֵי הַיּוֹם אָב לְבָנִים יוֹדִיעַ אֵל אֲמַתְךָ:

יאמר ג' פעמים רפאני יהוה:

רְפֵאֵנִי יְהוָה וְאַרְפֵּא הוֹשִׁיעֵנִי וְאוֹשַׁעַה כִּי תִהְלֹתִי אִתָּה: תוֹצִיאֵנִי מִרְשַׁת זֶו טָמְנוּ לִי כִּי אִתָּה מְעוּזִי: בִּינְךָ אֶפְקִיד רוּחִי פְדִיתָה אוֹתִי יְהוָה אֵל אֲמַת: יִבְרָכְךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: יֵאָר יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנֶּךָ: יִשָּׂא יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם: לִישׁוּעַתְךָ קוֹיִתִּי יְהוָה: קוֹיִתִּי יְהוָה לִישׁוּעַתְךָ: יְהוָה לִישׁוּעַתְךָ קוֹיִתִּי: לְפוֹרְקָנֶךָ סִבְרִית יְהוָה: סִבְרִית יְהוָה לְפוֹרְקָנֶךָ: יְהוָה לְפוֹרְקָנֶךָ סִבְרִית: אִתָּה סֵתֵר לִי מִצָּר תִּצְרֵנִי רְצֵי פִלֵּט תִּסּוּכְבֵּנִי סֵלָה: מִיָּמִינִי מִיכָאֵל מִשְׁמָאֵל גְּבִרְיָאֵל מְלָפָנִי רַפָּאֵל וּמַאֲחֹרֵי נוֹרִיָּאֵל וְעַל רֵאשֵׁי שְׂכִינַת אֵל: בְּרוּךְ יְהוָה בַּיּוֹם בְּרוּךְ יְהוָה בְּלִילָה בְּרוּךְ יְהוָה בְּשִׁכְבִּנוּ בְּרוּךְ יְהוָה בְּקוֹמֵנוּ:

אחר כך יאמר:

אחרייך 1234567

חֲבוּשׁ שְׂבָרִי מְצוֹדְתִי וְגִרִּי. וְסִבְרִי בְךָ לְחַתֵּל כִּי כְּאֵבִי. יַחֲדִתִּי לְכֹד לְשִׁמְךָ תִּיחַל. וְהֵן לְךָ אֵל יִקְוָה אֵת לְכָבִי: סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל פְּעָלֵי אֶוֶן כִּי שָׁמַע יְהוָה קוֹל בְּכִי: נָדִי סִפְרָתָה אִתָּה שִׁימָה דְּמַעְתִּי בְּנֶאֱדָךְ הֵלֵא בְּסִפְרָתְךָ: יְהוָה צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֵלָה: יְהוָה צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בְּטַח בְּךָ: יְהוָה הוֹשִׁיעָה הַמְּלִיךְ יַעֲנֵנוּ בַּיּוֹם קִרְאָנוּ: יִהְיוּ לְרִצּוֹן אֲמָרֵי פִי וְהִגִּיוֹן לְפִי לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרִי וְגֹאֲלִי:

עד כאן סדר א

* * *

סדר ב

אם ירצה לשנות את טעמו בהתחננו לפני קונו ביום ההוא או ביום אחר למען יופיע עליו מהודו, יתחיל:

אנא ה' הושיעה נא וגו' ככתוב בסדר א:

אֲנֵא יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָא: ג' פעמים שְׁמַעַה תְּפִלָּתִי יְהוָה וְשׁוּעַתִּי הַאֲזִינָה אֵל דְּמַעְתִּי אֵל תַּחֲרֹשׁ כִּי גֵר אֲנִי עִמָּךְ תּוֹשֵׁב כָּכָל אֲבוֹתִי: בְּסוּם עָגוּר בֵּן אֲצַפְצַף אֶהְיֶה בַּיּוֹם יָלֹד עֵינֵי לְמָרוֹם אֲדֹנִי עֲשֵׂקָה לִי עֲרֻבִי: כִּי לֹא שָׁאוּל תוֹדֶךְ מוֹת יִהְלָלְךָ לֹא יִשְׁפְּרוּ יוֹרְדֵי בּוֹר אֵל אֲמַתְךָ: יְהוָה לְהוֹשִׁיעֵנִי וּנְגִינֹתִי נִגְנֵן כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ עַל בֵּית יְהוָה: אֵל תַּעֲזֹבֵנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אֵל תִּרְחַק מִמֶּנִּי: חוֹשָׁה לְעֹזְרִתִּי אֲדֹנִי תִשׁוּעַתִּי:

אח"כ יאמר מזמור י"ט או כ' או כ"ב או כ"ג ואחר כך יאמר המלאך הגואל: